

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Katedra: Katedra geografie
Studijní program: Geografie
Studijní obor: Aplikovaná geografie

MIKROREGION HRÁDECKO-CHRASTAVSKO
MICROREGION HRADECKO-CHRASTAVSKO

Bakalářská práce: 11-FP-KGE-022

Autor:
Simona Brožková

Podpis:

Adresa:
Plavy 63
468 46, Plavy

Vedoucí práce: doc. RNDr. Alois Hynek CSc.

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
72	31177	24	3	23	4

V Liberci dne: 22. 6. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra geografie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Simona Brožková
adresa: Plavy 63, 468 46 Plavy
studijní obor (kombinace): Aplikovaná geografie
Název BP: Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko
Název BP v angličtině: Microregion Hradecko-Chrastavsko
Vedoucí práce: doc. RNDr. Alois Hynek, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: květen 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 6.4.2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

- Název BP: MIKROREGION HRÁDECKO-CHRASTAVSKO
- Vedoucí práce: doc. RNDr. Alois Hynek, CSc.
- Cíl: Srovnání programu rozvoje Mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko s jeho uskutečňováním
- Požadavky: 1. Regionální rozvoj a metody jeho studia
2. Program rozvoje mikroregionu v návaznosti na program rozvoje Libereckého kraje
3. Vlastní program rozvoje mikroregionu
4. Výsledky plnění programu rozvoje
5. Návrhy témat dalšího regionálního rozvoje
- Metody: Metody geografického výzkumu:
Konstrukce dat: oficiální/neoficiální zdroje, terénní šetření a mapování, analýza strategických rozvojových dokumentů
Konstrukce interpretací: třídění dat, výpočty, vysvětlení, porozumění, reprezentace
- Literatura: BLAŽEK, Jiří; UHLÍŘ, David . Teorie regionálního rozvoje : Nástin, kritika, klasifikace. Vyd.1. Praha : Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80-246-0384-5.
WOKOUN, René. Regionální rozvoj : (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha : Linde, 2008. 75 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
LABOUNKOVÁ, Vladimíra; PŮČEK, Milan; ROHREROVÁ, Ludmila. Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů. Ministerstvo pro místní rozvoj : Ústav územního rozvoje, 2009. 52 s. Dostupné z WWW:
<<http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/regionalnipolitika/Mikroregiony/MethodikaSRDmikroregionu/Methodika.pdf>>. ISBN 978-80-87318-02-7.
Katalog obcí hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje. Vyd.1. Liberec : Technická univerzita, 2007. 117 s. ISBN 978-80903865-1-8.
ŘEHÁČEK, Marek. Hrádecko : Krajina na Nise. Liberec : Petr Polda, 2001. 349 s. ISBN 80-903056-0-1.

Čestné prohlášení

Název práce: Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko
Jméno a příjmení autora: Simona Brožková
Osobní číslo: P08000004

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. O právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 22. 6. 2011

Simona Brožková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce doc. RNDr. Aloisi Hynkovi CSc. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost při tvorbě bakalářské práce. Dále bych také poděkovala panu Jiřímu Timulákovi za ochotu, pomoc a poskytnutí cenných informací, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce. Stejně tak i mé rodině za neobyčejnou trpělivost a podporu při posledních měsících mého studia.

MIKROREGION HRÁDECKO-CHRASTAVSKO

Anotace

Hlavním cílem bakalářské práce bylo porovnání programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko s jeho uskutečňováním. Na základě odborné literatury byl vypracován odborný úvod do tématu práce týkající se problematiky regionálního rozvoje v České republice. Jsou zde vymezeny základní pojmy, teorie, současná témata a metodologie regionálního rozvoje. Další část se týká programu rozvoje Libereckého kraje a jeho návaznosti na rozvoj mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Cílem bylo vymezit rozvojové aktivity obsažené v programu rozvoje Libereckého kraje týkající se zároveň rozvoje mikroregionu. Třetí kapitola je souhrnem programu rozvoje mikroregionu a vychází ze třech rozvojových dokumentů působících na území celého mikroregionu. Následující kapitola navazuje na předešlou a je ukázkou toho, co bylo v rámci těchto rozvojových dokumentů již dosaženo, konkrétně jaké projekty byly realizovány. Poslední kapitola této práce je výhledem toho, čím by se měl mikroregion v rámci budoucího rozvoje zabývat a zahrnuje tak návrhy pro další rozvoje území a také se věnuje současným tématům, jimiž jsou především povodně, které v roce 2010 mikroregion postihly. Návrhy dalšího možného rozvoje mikroregionu jsou z velké části zaměřeny především na potřeby místních obyvatel, které by měly být hlavní podmínkou pro zajištění kvalitních životních podmínek celé oblasti.

Klíčová slova: regionální rozvoj, program rozvoje, strategie rozvoje, mikroregion, Hrádecko-Chrastavsko, dobrovolný svazek obcí, spolupráce, projekty

Annotation

The aim of this Bachelor thesis was compare the development program of microregion Hrádecko-Chrastavsko with its implementation. On the basis of literature was created a introduction to the subject of work about issues of regional development in the Czech Republic. There are specified basic terms, theories, current topics and methodologies of regional development. The next part of this work is about the development program of the Liberec region and its continuity to the development of microregion Hrádecko-Chrastavsko. The aim was define the development activities which are contained in the program development of the Liberec region and which also relate with the development of microregion. The third chapter is summary of the development program of microregion Hrádecko-Chrastavsko and goes from three developing documents in the whole microregion. The following chapter continues from previous chapter and a

presents what was have already implemented in the development documents. Specifically, what projects microregion realized. The last chapter of this bachelor thesis is the view of what should be microregion deal with in the future development. There are also included suggestions for further development of this area and also contemporary themes, which are mainly floods from August in 2010. The suggestions for further the development of microregion are largely focused on the needs of local residents, which should be the main condition for ensuring good living conditions in whole region.

Keywords: regional development, development program, development strategy, microregion, Hrádecko-Chrastavsko, voluntary association of municipalities, cooperation, projects

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	11
Úvod.....	12
1 Úvod do problematiky regionálního rozvoje.....	14
2 Teorie regionálního rozvoje	17
2.1 Současné teorie a témata regionálního rozvoje	18
2.1.1 Podpora malým a středním firmám	18
2.1.2 Podpora tvorby a šíření inovací	19
2.1.3 Deregulační opatření a nové využití upadajících lokalit	20
2.1.4 „Lokalizace“ regionální politiky – lokální iniciativy	21
2.1.5 Programy následné péče o zahraniční investory	22
3 Metodologie regionálního rozvoje	23
3.1 Strategie plánování regionálního rozvoje.....	23
3.2 SWOT analýza jako integrální součást metodologie regionálního rozvoje	24
4 Strategické plánování mikroregionu	25
4.1 Úvod do problematiky mikroregionů	25
4.2 Strategie rozvoje mikroregionu	26
4.2.1 Analytická část strategie rozvoje mikroregionu	26
4.2.2 Návrhová část	27
4.2.3 Implementační část	27
5 Stručná charakteristika mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko	29
6 Program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko v návaznosti na Program rozvoje LK 2007-2013	32
6.1 Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013.....	32

6.2	Strategické cíle Programu rozvoje LK 2007-2013.....	33
6.2.1	Dynamická a konkurenceschopná ekonomika.....	33
6.2.2	Kvalitní a zdravé lidské zdroje	35
6.2.3	Komplexní a kvalitní infrastruktura.....	37
6.2.4	Zdravé životní prostředí bez zátěží	38
6.2.5	Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti.....	40
7	Vlastní program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko	43
7.1	Ekonomický rozvoj	44
7.2	Lidské zdroje	46
7.3	Infrastruktura.....	48
7.4	Životní prostředí.....	49
7.5	Sport, kultura a volný čas.....	50
7.6	Cestovní ruch	52
8	Výsledky plnění programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko....	54
8.1	Projekty v oblasti ekonomického rozvoje	54
8.2	Projekty v sociální oblasti a školství.....	56
8.3	Projekty technické a dopravní infrastruktury	58
8.4	Projekty v oblasti životní prostředí	60
8.5	Projekty v oblasti sportu, kultury a volného času	61
8.6	Projekty v oblasti zkvalitnění cestovního ruchu	62
8.7	Vnější vztahy města Hrádek nad Nisou	64
9	Současná témata a návrhy rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko	66
9.1	Povodně srpen 2010	66
9.2	Návrhy dalšího rozvoje	71
9.2.1	Rozvoj cestovního ruchu	71

9.2.2	Návrhy pro další rozvoj a zatraktivnění území	73
9.2.3	Mezinárodní přeshraniční spolupráce	76
9.3	Rozvoj území z hlediska potřeb obyvatel mikroregionu.....	77
10	ZÁVĚR	82
11	Seznam literatury	84
12	Seznam příloh	87
PŘÍLOHY		88

SEZNAM ZKRATEK

CR	Cestovní ruch
ČOV	Čistička odpadních vod
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IDS	Integrovaný dopravní systém
LK	Liberecký kraj
MA21	Místní agenda 21
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MR	Mikroregion
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SRD	Strategický rozvojový dokument
SVS	Severočeská vodárenská společnost, a.s.
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚPD	Územně plánovací dokumentace
ZŠ	Základní škola
ŽP	Životní prostředí
UR	Udržitelný rozvoj

Úvod

Téma bakalářské práce týkající se rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko jsem si vybrala z důvodu, že považuji Hrádecko-Chrastavsko za území ležící v geograficky zajímavé příhraniční poloze a právě tato mimořádná příhraniční poloha se v současné době stává hlavním předpokladem rozvoje celé oblasti, a to především díky podmínkám mezinárodní spolupráce přesahující hranice zemí a regionu. V dřívějších dobách byla tato příhraniční poloha pro oblast spíše handicapem, dnes má však značný rozvojový potenciál především díky mezinárodní spolupráci.

V úvodu se tato práce zabývá problematikou regionálního rozvoje, kdy regionální rozvoj je v současné době stále více probíraným tématem. V rámci úspěšného regionálního plánování je velice důležité znát teorie regionálního rozvoje, jelikož mají praktický význam, který je důležitý pro následnou tvorbu regionálních strategií pro dané území. V současné době po vstupu ČR do EU je již žádoucí, aby každá obec měla svou strategii rozvoje, jelikož na základě této strategie mohou čerpat finanční prostředky z různých zdrojů a fondů EU na realizaci rozvojových projektů. Vzhledem k tomu, že obce si stále více uvědomují, že díky vzájemné spolupráci se mohou podílet na finančně náročnějších projektech, dochází tak ke vzniku mikroregionů neboli dobrovolných svazků obcí. Na základě této spolupráce pak vznikají společné rozvojové aktivity, které jsou následně realizovány. Důležité je, aby strategický plán mikroregionu navazoval na rozvojové dokumenty vyšších územních celků. Zde se jedná o návaznost na Program rozvoje Libereckého kraje. Jedním z cílů práce tak byla analýza tohoto rozvojového dokumentu za účelem vymezení rozvojových cílů a aktivit týkající se zároveň rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Jsou zde analyzovány jednotlivé strategické cíle obsažené v rozvojovém dokumentu kraje. Jedná se tedy o dynamickou a konkurenceschopnou ekonomiku, kvalitní a zdravé lidské zdroje, komplexní a kvalitní infrastruktura, zdravé životní prostředí bez zátěží a udržitelný rozvoj území a občanské společnosti.

Dalším dílčím cílem této práce bylo vytvořit vlastní program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko na základě rozvojových dokumentů samotného mikroregionu a dokumentů obou hlavních center, jimiž jsou města Hrádek nad Nisou a Chrastava. Jelikož každý rozvojový dokument má odlišně vymezené prioritní rozvojové oblasti, bylo nutné vymezit tyto oblasti obecněji. Vymezení nejvýraznějších problémových oblastí je velice důležité při sestavování rozvojových dokumentů. Jednotlivé rozvojové projekty v rámci celého území Hrádecka-Chrastavska jsou tak začleněny do šesti oblastí – Ekonomický rozvoj, Lidské zdroje, Infrastruktura, Životní prostředí, Sport, kultura a volný čas a Cestovní ruch. Tato část je velice důležitá pro vypracování navazující části, kde se jedná o hlavní cíl celé práce, jímž je porovnání právě tohoto vlastního programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko s jeho uskutečňováním. Tato část práce je již částí praktickou, která byla z velké části zpracována na základě informací získaných od poradce mikroregionu pana Jiřího Timuláka, který je zároveň vedoucím odboru dotací rozvoje města a kultury v Hrádku nad Nisou. Cílem tak bylo na základě získaných informací vytvořit souhrn toho, co bylo v rámci programů rozvoje do současné doby naplněno, nebo co je dnes již ve fázi realizace. Na území mikroregionu jsou společnými silami řešeny problémy společné všem obcím, a to na základě uskutečňování vytyčených rozvojových projektů.

V závěrečné části je prostor pro vlastní zhodnocení oblasti na základě potřeb obyvatel a především tak návrh dalších témat pro rozvoj mikroregionu. Jedná se tak o souhrn toho, jakým směrem by měl mikroregion rozvíjet své aktivity v rámci dalšího regionálního rozvoje. V současné době je však tento budoucí rozvoj do určité míry brzděn, a to vlivem ničivých srpnových povodní, které v roce 2010 Hrádecko-Chrastavsko postihly. Spolupráce v mikroregionu je však tak silná, že se z této situace dokáže brzy vymanit.

1 Úvod do problematiky regionálního rozvoje

Tato část se zabývá problematikou regionálního rozvoje, konkrétně kým a jak je regionální rozvoj chápán. Jelikož zájem o problematiku regionálního rozvoje v České republice v současné době stále roste, je otázkou proč tomu tak je.

Dle Blažka (2008, str. 220) má tato skutečnost jednak vnitřní příčiny, jimiž jsou zejména výrazné regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti či výši průměrných mezd, nebo dále zájem subjektů lokálního a regionálního rozvoje na zpracování rozvojových strategií, a jednak jsou to příčiny vnější. Vnějšími příčinami se především rozumí vstup ČR do Evropské unie, která usiluje o realizaci moderně pojaté regionální politiky. Velkou roli také jistě hraje motivace spojená s možností čerpat při splnění jistých podmínek v rámci regionální politiky podporu ze strukturálních fondů EU.

Problematika regionálního rozvoje a řešení otázek regionálního rozvoje na odborné úrovni je relativně novou záležitostí. Regionálním rozvojem se zabývá řada autorů přibližně 70 let. Definice regionálního rozvoje není pevně stanovena. V současné době existují dva základní přístupy chápání regionálního rozvoje – přístup praktický a akademický (Wokoun, 2008).

Pod pojmem praktické chápání regionálního rozvoje dle Wokouna (2008, str. 11) je myšleno „vyšší využívání a zvyšování potenciálu daného systematicky vymezeného území vznikající v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů.“ Vyšší využití a zvýšení tohoto potenciálu se projevuje nejen ve zlepšení konkurenceschopnosti soukromého sektoru, ale také především v životní úrovni obyvatel a stavu životního prostředí. V rámci praktického pojetí regionálního rozvoje můžeme potenciál regionu rozdělit na socioekonomický a přírodně-geografický. Socioekonomický potenciál dané oblasti je hodnocen především na základě HDP na obyvatele, dále dle míry nezaměstnanosti, průměrné mzdy, vzdělanosti, kvality a dostupnosti infrastruktury. Přírodně-geografický potenciál území je spatřován především na základě např. množství a kvality nerostných surovin a kvalitou jednotlivých složek životního prostředí – znečištění ovzduší, vody a půdy. Praktické chápání regionálního rozvoje je uplatňováno zejména v neakademických institucích zahrnující krajské, městské a obecní úřady. Toto praktické regionální chápání najdeme také v činnostech soukromých společností (Wokoun, 2008).

Druhým přístupem chápání regionálního rozvoje je přístup akademický. Dle Wokouna (2008, str. 11) je tento přístup chápán jako „aplikace nauk, zejména ekonomie, geografie a sociologie, řešících jevy, procesy a vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou ovlivněny přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu.“ Hlavním úkolem tohoto přístupu je hledání příčinných zákonitostí, rozmístování ekonomických činností, nerovnoměrného osídlování území, na což navazuje i hledání vhodných nástrojů, které dokážou ovlivnit tyto procesy a faktory rozvoje (Wokoun, 2008).

Přestože dle Wokouna (2008, str. 12) existuje dvojí pojetí regionálního rozvoje, jsou však tyto přístupy na sebe do značné míry závislé. Je tomu tak vzhledem k tomu, že akademický přístup k regionálnímu rozvoji vytváří a shromažďuje poznatky pro regionální politiku. Tyto poznatky pro regionální politiku poté následně využívá praktické pojetí regionálního rozvoje, a to za účelem ovlivnění vyššího využití a zvýšení potenciálu daného regionu. Těmito poznatky se rozumí zejména charakteristika regionů a jejich potenciálů rozvoje,

nedostatků v rozvoji a hledání nástrojů regionální politiky, které později vedou k podpoře regionálního rozvoje daného území (Wokoun, 2008).

Jak už bylo v úvodu této části zmiňováno, v současné době není přesně pevně stanovena definice regionálního rozvoje. Vzhledem k tomu, že regionálnímu rozvoji se věnuje celá řada autorů a také institucí, dochází k různému definování a vnímání regionálního rozvoje. Například Ministerstvo pro místní rozvoj ve své Strategii regionálního rozvoje ČR v roce 2006 vysvětluje regionální rozvoj jako „růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování nebo případně zmírňování regionálních disparit.“ Odstraňováním těchto regionálních disparit se rozumí dle (MMR ČR, 2006) „odstraňování rozdílů v hospodářském, environmentálním a sociálním rozvoji regionů v takové míře, která je z hlediska celospolečenského považována za nežádoucí. Za regionální disparity však není možné považovat např. rozdíly vyplývající z rozmanitosti podmínek jednotlivých regionů a z nich vyplývající rozdíly v kvalitě života např. v městských nebo venkovských oblastech, kde se výhody a nevýhody navzájem vyvažují.“

Na základě různých definic regionálního rozvoje se dá souhrnně konstatovat hlavní cíl regionálního rozvoje v současné společnosti. Tímto hlavním cílem a důvodem existence regionálního rozvoje je tedy snaha o snižování regionálních rozdílů, a tím podpořit ekonomický růst regionu, což vede ke zvyšování životní úrovně obyvatel. Jednoduše se dá říci, že se jedná o soubor procesů probíhajících uvnitř regionu, jejichž smyslem je vytváření environmentálních, ekonomických, sociálních a dalších pozitivních změn vedoucích k celkové proměně regionu (Wokoun, 2008).

Již od svého vzniku jsou regionální problémy a rozdíly vnímány nejen obyvatelstvem, ale také odborníky, vládami a samosprávou. Zpočátku se tvrdilo, že regionální rozdíly v ekonomickém vývoji jsou způsobeny nebo určeny vlivem podmínek národní ekonomiky, z čehož vyplývá, že bylo považováno za zbytečné tyto rozdíly měnit. Regionální nerovnost mezi jednotlivými regiony tak byla vnímána pouze jako dočasný problém v systému ekonomické rovnováhy. V současné době jsou regionální problémy vnímány jako jakési jevy, které jsou způsobeny celou řadou faktorů. Tyto faktory mohou mít jednak ekonomickou a jednak neekonomickou povahu. Mezi hlavní faktory ekonomické povahy jsou řazeny zejména nízká mobilita pracovní síly a kapitálu, nebo nevyhovující ekonomická struktura regionu. Neekonomickými faktory jsou faktory geografické, které zahrnují zejména geografickou polohu, tedy odlehlost regionu a nedostatečné přírodní zdroje. Nerovnoměrný regionální rozvoj může být také způsoben sekundárními faktory, jimiž jsou například vnější ekonomika (technická, finanční, infrastrukturní) nebo demografická situace (např. nízká úroveň vzdělání). Tyto regionální problémy způsobené celou řadou různých faktorů jsou koncentrovány do určitých území, čímž dochází ke vzniku tzv. problémových regionů. Jedná se například o regiony s vysokou nezaměstnaností a dalšími sociálními problémy, hospodářsky slabé regiony, regiony se špatnou kvalitou životního prostředí, regiony s upadajícím tradičním odvětvím nebo regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů. Problémový region je však relativním pojmem, jelikož ke srovnání dochází v rámci jediného státu a jen zřídka na úrovni nadregionálních celků jako je například Evropská unie (Wokoun, 2008).

Přestože jsou regionální problémy v podobě rozdílů mezi jednotlivými regiony vnímány jako negativní jev, je jejich existence žádoucí a dá se říci až nezbytná, a to zejména z pohledu společenského vývoje. Rozdíly by ovšem měly být udržovány v určité míře.

Velké regionální rozdíly totiž mohou způsobit nepříjemné až závažné ekonomické, sociální i politické důsledky. Z tohoto důvodu jsou velké regionální rozdíly považovány za negativní jev a tento negativní jev je omezován souborem politik. V rámci regionálního rozvoje se vláda snaží o snížení nerovností prostřednictvím regionální politiky. Regionální politika se však nezabývá pouze rozdíly v socioekonomické vyspělosti regionů, ale je také součástí souboru dalších politik (ekonomických a sociálních). Na základě těchto politik se státy snaží dosáhnout národních cílů, jimiž je např. ekonomický růst, udržitelný rozvoj, kvalitní ŽP, sociální a politická stabilita. Z toho jasně vyplývá, že regionální rozdíly na socioekonomické úrovni mohou výrazně ovlivnit celkový hospodářský rozvoj státu, a to i v podobě sociálních nebo politických konfliktů. Zde je tedy důvod vzniku uplatňování regionální politiky, která vytváří předpoklady pro zmírnění či odstranění rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů v rámci státu (Wokoun, 2008).

2 Teorie regionálního rozvoje

Z pohledu úspěšného řešení regionálního rozvoje je zabývání se regionálními teoriemi velice důležité, jelikož tyto teorie představují jakýsi systém, jehož snahou je vysvětlit působení základních faktorů, subjektů, mechanismů a dalších procesů souvisejících s regionálním rozvojem. Můžeme tedy říci, že teorie mají nejen jistý poznávací význam, ale také praktický význam. Praktický význam mají z toho důvodu, že současná znalost teorií regionálního rozvoje je důležitým základem pro navrhování odpovídající regionální politiky a především je důležitým základem pro tvorbu regionálních strategií (Blažek a Uhlíř, 2002).

Teorií a způsobů chápání regionálního rozvoje existuje poměrně značný počet. Stejně tomu tak je i s klasifikací těchto teorií, které jsou však dle Blažka a Uhlíře (2002, str. 13) nejčastěji děleny do dvou velkých skupin. První skupinu tvoří tzv. teorie regionální rovnováhy neboli konvergenční teorie. Hlavní myšlenkou této teorie je názor, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je vyrovnaní regionálních rozdílů. Druhá skupina pak zahrnuje teorie regionální nerovnováhy neboli tzv. divergenční teorie. Ti, kteří prosazují tyto teorie, jsou přesvědčeni o tom, že v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování regionálních rozdílů. Podle teorie (Blažek, 2008) by mělo být hlavním smyslem teorií regionálního rozvoje především „stanovení hierarchie rámců, vývojových tendencí, identifikace a podchycení mechanismů a procesů regionální rozvoje, pochopení role hlavních subjektů, včetně míry jejich autonomie, vazeb a pozice, ze které aktéři vnímají a interpretují realitu.“

Mezi teoriemi regionálního rozvoje existují mnohem hlubší příčiny rozdílů, než je pouze přesvědčení vedoucí buď ke stavu regionální rovnováhy, nebo k prohlubování regionální nerovnováhy. Za 70 let své existence prošly teorie regionálního rozvoje obrovskými změnami. Dle Blažka a Uhlíře (2002, str. 177) lze konstatovat, že regionální rozvoj prošel „proměnou z dílčí ekonomické disciplíny až po obor, který čerpá inspiraci jak z ekonomie a geografie, tak ze sociologie nebo kulturní antropologie.“ I přesto se jednotlivé regionální teorie liší zejména pojetím regionálního rozvoje, chápáním rozdílů mezi jednotlivými regiony, vymezením hlavních subjektů, faktorů a mechanismů regionálního rozvoje. Žádná z teorií regionálního rozvoje však nedokáže spolehlivě předurčit budoucí vývoj regionu. Důvodem je to, že předurčení budoucího vývoje regionu ani není cílem regionálního rozvoje, neboť je závislý především na aktivitě subjektů, které jsou schopné „způsobit rozdíl“ (Blažek a Uhlíř, 2002).

Nejenže existují rozdíly v teoriích regionálního rozvoje, ale existují i výrazné rozdíly mezi autory těchto teorií, a to z pohledu vysvětlení nebo pochopení regionálního rozvoje. Kritičtí realisté se například snaží objasnit regionální rozvoj na základě analýzy dlouhodobě působících mechanismů. Oproti tomu hermeneuticky založení autoři omezují své vysvětlení regionálního rozvoje na úzce zaměřené procesy tvorby významů, které jsou prisuzovány jednotlivým subjektům a na analýzu kulturního kontextu interpretace. Teorie regionálního rozvoje se od sebe navzájem liší celou řadou důležitých prvků. V rámci porovnávání jednotlivých teorií regionálního rozvoje je také důležité si ujasnit, zda je teorie původní konstrukcí neboli tzv. originální teorií, nebo zda se jedná pouze o hlubší rozpracování již existující teorie. Některé představují výrazný pokrok v rámci dosavadních znalostí, ale jiné však pouze navazují na základní teorie. Existuje velký počet regionálních teorií, které jsou pouze odvozeny od ekonomických teorií, a tím představují spíše zúžení studovaného regionálního problému. Dá se proto říci, že nově objevených faktorů,

mechanismů a subjektů v rámci regionálního rozvoje, je v novějších teoriích velice málo. Například je velmi překvapující, že jen málo teorií považuje za významný subjekt regionálního rozvoje orgány územní správy a samosprávy (Blažek a Uhlíř, 2002).

2.1 Současné teorie a témata regionálního rozvoje

V porovnání klasických teorií regionálního rozvoje s teoriemi současnými lze konstatovat, že v klasických teoriích byla řada regionálních problémů pouze naznačena. Skutečného rozpracování se tyto dříve pouze jenom zmíněné regionální problémy dočkaly až v některých současných teoriích. Tyto současné teorie regionálního rozvoje lze vymezit od druhé poloviny 70. let až do současnosti. V tomto období jsou sice aplikovány nástroje a postupy, které byly aplikovány již v předcházejících obdobích, ale pro současné teorie je především charakteristické rozšíření nástrojů regionální politiky o nové širší přístupy. Novými přístupy se rozumí společná snaha o řešení příčin, které způsobují regionální problémy, a ne pouze řešení již vzniklých následků těchto problémů, jak tomu bylo v dřívějších teoriích. (Blažek a Uhlíř, 2002).

Současné přístupy v souvislosti s řešením regionálních problémů kladou důraz především na podporu vznikajících, malých a středních firem, podporu šíření technických inovací, deregulační opatření, nalézání a následnou péči o zahraniční investory. Z toho vyplývá, že ohniskem současné teorie regionálního rozvoje je přesvědčení o klíčovém významu lidských zdrojů pro regionální rozvoj. Dalším ze základních a výrazných rysů dnešní regionální politiky je zvýšený důraz na monitorování průběhu programů rozvoje regionů a jejich následné hodnocení účinnosti a efektivnosti (Blažek a Uhlíř, 2002).

2.1.1 Podpora malým a středním firmám

Vztah mezi regionálním rozvojem a malými a středními firmami je v současné době jedním ze sporných témat. Je uváděno, že například v USA přispívají malé a střední firmy rozhodující měrou k růstu zaměstnanosti (Birch, 1987). Tento výrok vedl k tomu, že někteří autoři považovali tyto firmy za zázračný nástroj na snížení nezaměstnanosti, podporu tvorby inovací a tím i řešení regionálních problémů. Později na základě Birchovy vědecké práce se však ukázal přínos malých firem pro růst zaměstnanosti pouze slabě nadprůměrný. Mírně nadprůměrný byl i podíl malých firem na tvorbě nových pracovních míst, což bylo zjištěno na základě dalších prací z různých zemí. V rámci regionálního rozvoje a regionální politiky by se tak případná pomoc měla zaměřit na podporu těchto firem, které mají výrazný potenciál růstu. Tento výrazný růstový potenciál je určován na základě dobré exportní schopnosti firmy (Blažek a Uhlíř, 2002).

Nejenže malé a střední firmy mají významný přínos z hlediska zaměstnanosti v daném regionu, ale mají také schopnost měnit podnikatelské prostředí regionu. Jedním z dalších pozitiv těchto firem je podíl na udržování konkurenčního prostředí v ekonomice, a dále např. i vysoká flexibilita a schopnost inovací. Pod pojmem schopnost inovací se zde rozumí zejména rychlá reakce na změny na trhu a realizace jednoduchých nápadů. Bohužel malé a střední firmy nemohou vždy představovat přínos v rámci regionálního rozvoje, jelikož jsou značně zranitelné, a to z důvodu jejich velikosti nebo vysokého procenta

bankrotů. Tyto firmy se totiž orientují pouze na malou část trhu, na jehož křehké existenci jsou dosti závislé. Přínos malých firem je zřetelný především z dlouhodobého hlediska. V rámci regionálního rozvoje by tak měly být malé firmy i začínající podnikatelé podporováni. Otázkou je, jaké formy podpory napomáhají rozvoji malých firem. Za důležité podpory z hlediska regionálního rozvoje jsou považovány usnadnění přístupu ke kapitálu v podobě výhodných půjček a také kvalifikované poradenství, protože nedostatek informací (o trhu, inovacích, o možnosti podpůrných programů) je pro mnoho malých firem slabým místem (Blažek Uhlíř, 2002).

2.1.2 Podpora tvorby a šíření inovací

Pro prosperitu firem a jejich konkurenceschopnost jsou bezpochyby významné inovace. V současnosti existují regionální rozdíly v tvorbě inovací, které jsou způsobeny nejen rozdílným oborovým zaměřením regionálních ekonomik, ale také zejména velikostí firem a mírou nezávislosti firem. Podpora tvorby a šíření inovací nabývá svého významu spíše v delším časovém období. Specifickým nástrojem regionální politiky pro podporu tvorby a šíření inovací je podpora při zřizování vědeckých parků. Cílem těchto vědeckých parků je stimulovat výzkum v daném regionu a následně rychle aplikovat výsledky tohoto výzkumu přímo do praxe. Dle Blažka a Uhlíře (2002, str. 2002) „se většinou jedná o společnou iniciativu státních (místních) orgánů a soukromých firem, opřenou o existenci univerzit nebo výzkumných ústavů.“ Za klíčové přínosy těchto vědeckých parků je považováno poskytování vysoce kvalifikovaného poradenství a experimentální ověřování nových technologií a výrobků a tím i zvýšení odbornosti zaměstnanců. Díky nejrozličnějším výzkumům došlo ke zjištění a potvrzení, že mnohem méně zanikají firmy, které jsou založeny bývalými zaměstnanci nebo jsou založeny právě ve spolupráci s těmito vědeckými parky. Úspěšným krokem v rámci regionálního rozvoje také může být propojení nových a starých odvětví nebo také spolupráce s ostatními místními firmami, což se pozitivně projevuje ve většině vyspělých států. (Blažek a Uhlíř, 2002)

Spolupráce a propojení mezi firmami je dle teorie (Wokoun, 2008) definováno jako klastr. Jedná se tak zároveň o nový fenomén v regionálním rozvoji. Pojem klastr nezahrnuje pouze spolupráci a propojení firem, ale také např. šíření technologií, inovací a předávání znalostí, což následně přispívá ke kolektivní efektivnosti. Dle Wokouna (2008, str. 289) představují klastry „vzájemně provázaná odvětví soustředěná geograficky na vymezeném území a jsou hnací silou národního, regionálního a místního rozvoje.“ Svoji výkonnostní a konkurenční výhodu tak získávají především tím, že využívají dané území v určité lokalitě a tím i všechny faktory, které s tím bezprostředně souvisí. V poslední době se hovoří např. o odvětvových, průmyslových, podnikových, inovačních a na znalostech založených klastrech. Klastry jsou pro inovace velice důležité, protože v rámci klastru jsou firmy často schopny jasněji a rychleji vnímat potřeby zákazníků, nové technologie a možnosti dodávek. Mají tak přístup k novým informacím, a to při nižších nákladech než samostatné firmy. Díky tomu si firmy mohou rychleji zajistit nová zařízení, která potřebují pro realizaci inovací, jako jsou např. nové výrobní linky nebo nové výrobní procesy (Wokoun, 2008).

Dle teorie (Wokoun, 2008) je „inovace nutné vnímat jako všechny novinky, ať již materiální či nemateriální“

2.1.3 Deregulační opatření a nové využití upadajících lokalit

Další součástí současných teorií v regionálním rozvoji jsou tzv. deregulační opatření neboli omezení regulačních vládních zásahů. Z hlediska regionálního rozvoje se do těchto opatření řadí především tzv. podnikatelské zóny. Tyto podnikatelské zóny jsou jakýmsi vzorem toho, jak by vypadal ekonomický vývoj při výrazném omezení vládních zásahů. Tyto zóny jsou zřizovány pouze na určitou dobu, nejčastěji na 10 let. Jejich hlavním cílem je, aby došlo k znovuoživení starých průmyslových aglomerací. Jako motivace vstupu podnikatelů do těchto zón slouží osvobození od některých daní v Británii např. daň z nemovitostí, ve Francii v některých zónách dokonce i daň z příjmů. Další motivací je radikální zkrácení územního a stavebního řízení při povolení stavby. Jednou ze základních podmínek úspěšnosti těchto podnikatelských zón bylo to, aby byla obnovena technická infrastruktura, kdy náklady na tuto obnovu by měl hradit veřejný sektor. Přínos podnikatelských zón ovšem není tak výrazný jak se původně očekávalo. Důvodem menšího přínosu těchto zón je fakt, že pouze došlo k přesunu mnoha firem z okolí a jen pouhá desetina firem byla založena na základě těchto podnikatelských zón. Přesto byl však naplněn jeden z cílů těchto zón, čímž byla revitalizace zchátralých částí měst. Podnikatelské zóny však dokázaly způsobit i problémy. V těchto zónách totiž nejčastěji vznikají obchodní centra a kancelářské budovy, takže dochází k velice výrazné změně ve struktuře nabízených pracovních příležitostí, a tato skutečnost tak v některých případech dokázala způsobit i sociální problémy (Blažek a Uhlíř, 2002).

Jelikož cílem podnikatelských zón je znovuoživení starých průmyslových aglomerací, považují za vhodné se v této kapitole zmínit také o problematice tzv. brownfields, která je jedním ze současných témat regionálního rozvoje. Pojem brownfields se dle Wokouna (2008, str. 316) rozumí „opětovné využití již jednou urbanizovaného území.“ V současné moderní společnosti si tato problematika vynucuje pozornost nejen ze strany obyvatel, ale především i ze strany veřejné správy. Pozornost je zaměřována nejčastěji na revitalizaci tradičních průmyslových zón, kdy jsou tyto zóny přeměňovány v moderní střediska lehkého průmyslu a služeb. Pro opětovné využití jsou tyto lokality velmi vyhovující, a to z důvodu dobrého napojení na technickou i dopravní infrastrukturu. Ne vždy jsou však vyhovující pro všechny plánované projekty, jelikož se může stát, že stávající zónu nelze rozšířit z hlediska technických a urbanistických omezení. Jedním z hlavních důvodů opětovného využití a rozvoje určitých nevyhovujících lokalit je snaha o udržení nebo zvýšení zaměstnanosti v regionu a zkvalitnění životního prostředí v tom smyslu, že dojde k odstranění starých ekologických zátěží, které tyto nevyužívané chátrající areály představují. Revitalizací těchto lokalit také dojde k pozitivnímu ovlivnění image města a regionu. Znehodnocené lokality brownfields mají totiž výrazný negativní vliv na image regionů i měst, a to především z hlediska snahy prezentovat region jako atraktivní území pro podnikání, práci a život. Ne všechny lokality je však možné opět výhodně využít. Zde je rozhodujícím faktorem umístění těchto objektů, jelikož v době kdy vznikaly, byly lokalizovány v okrajových částech měst a obcí a dnes vzhledem ke stálému rozrůstání měst jsou tyto areály ve většině případů obklopeny obytnými plochami. Nastává zde tak komplikace při nalezení nového využití, protože už nesplňují podmínky pro průmyslovou výrobu (Wokoun, 2008).

Když se hovoří o brownfields, nejedná se pouze o průmyslové lokality. Mohou to být například i opuštěné rozsáhlé zemědělské podniky, které se nejčastěji vyskytují ve venkovských obcích. Jako brownfields jsou také označovány upadající městské čtvrti, které jsou už prakticky opuštěné a vyžadují revitalizaci. Je však dobré si uvědomit, že na

brownfieldy není nutné pohlížet pouze z negativního hlediska, jelikož pro obce a celé regiony představují zajímavou výzvu pro jejich budoucí rozvoj (Wokoun, 2008).

2.1.4 „Lokalizace“ regionální politiky – lokální iniciativy

Tradiční strategie regionálních a městských orgánů se zaměřují na přitáhnutí podnikatelských aktivit dovnitř regionu způsobem, který je dnes již málo účinný. Tento přístup spočívá v nabídce standardního souboru pobídek. V současné době by se však tyto orgány měly snažit o využití vnitřního potenciálu, a to zejména v podobě vytváření podmínek pro budoucí rozvoj zdejších firem a v podobě podpory vzniku nových firem. V tomto případě jsou nejčastější nástroje v podobě nabídky volných pozemků a budov podnikatelům, poradenství, rekvalifikační programy a drobná zvýhodnění, jako jsou daně z nemovitostí a místní poplatky. Je tak usilováno o vytvoření dlouhodobých partnerských vztahů. Pro rozvoj podnikání je také velmi důležité, aby byla zajištěna kvalitní infrastruktura a investice do oblasti rozvoje lidských zdrojů – podpora vzdělání a výzkumu (Blažek a Uhlíř, 2002).

Dle Blažka a Uhlíře (2002, str. 173) jsou „relativně novou formou lokálních iniciativ společné podniky soukromého a veřejného sektoru.“ Tyto podniky jsou slučovány na základě realizace významných projektů, na které nemají subjekty veřejného sektoru dostatečné množství zkušeností nebo prostředků, např. v podobě pozemků, na kterých by bylo možné projekt realizovat. Motivem společných podniků veřejného a soukromého sektoru může být realizace projektu, který představuje dlouhou dobu návratnosti vložených prostředků, čímž se stává neatraktivní pro soukromé investory, ale naopak má obrovský význam pro město a region. Může to být například rekonstrukce historicky cenného objektu nebo zřízení technologického centra (Blažek a Uhlíř, 2002).

Dle Blažka a Uhlíře (2002, str. 173) je „další formou podpory regionálního rozvoje zpracování regionálních rozvojových programů.“ Tyto strategie regionálního či lokálního charakteru jsou vytvářeny buď regionálními orgány, nebo specializovanými agenturami, které úzce spolupracují s významnými aktéry regionu. Hlavní smysl těchto regionálních programů spočívá ve společném stanovení perspektivní vize rozvoje regionu a následných návrhů kroků a způsobů jak této stanovené vize dosáhnout. Hlavním cílem je tedy zorganizování určité společné akce. Dle teorie (Blažek a Uhlíř, 2002) „by tyto regionální rozvojové programy měly představovat strategii rozvoje, která identifikuje slabé, respektive silné stránky regionu nejčastěji pomocí SWOT analýzy, na jejichž odstranění, respektive využití, se zaměří pozornost všech významných aktérů regionálního rozvoje.“ Dalším důvodem pro tvorbu těchto rozvojových strategií je také umožnění místním podnikatelům získat lepší představu o perspektivách regionu a o podnikatelských příležitostech. Z této teorie jasně vyplývá, že došlo k výraznému kroku vpřed oproti tradiční „relokační“ regionální politice, a to v tom smyslu, že zde dochází k řešení podstaty příčin regionálních problémů, nikoliv jen jejich následků (Blažek a Uhlíř, 2002).

2.1.5 Programy následné péče o zahraniční investory

V rámci regionálního rozvoje se dnes stává stále obtížnější přitáhnout zahraniční investory do regionu, a to vzhledem k vzrůstající konkurenci mezi jednotlivými regiony. Proto se v současnosti stále více zaměřuje na pozornost zahraničním investorům, kteří již v regionu působí. Vznikají tak podpůrné programy pro zahraniční investory. Cílem těchto programů je především rozšíření existujícího podniku, zvýšení podílu dodávek od místních firem nebo posílení výzkumu a vývoje. Inspirací těchto programů je poprodejní servis a služby, které by měly zajišťovat spokojenost zákazníka a vytvoření dlouhodobého vztahu se zákazníkem, aby se příště opět rozhodl pro nákup u stejné firmy. Program následné péče o zahraniční investory zahrnuje zejména pomoc při řešení administrativních problémů, pomoc v oblasti lidských zdrojů, získání místních dodavatelů, pomoc při zvyšování komfortu investorů v sociální oblasti (např. vyřizování pracovních povolení pro cizí státní příslušníky, zřizování cizojazyčných škol). Tyto programy jsou ve většině případů zajišťovány specializovanými nebo regionálními rozvojovými agenturami (Blažek a Uhlíř, 2002).

3 Metodologie regionálního rozvoje

Předchozí kapitola se zabývala teoriemi regionálního rozvoje, které jsou velice důležitým základem pro úspěšné řešení regionálního rozvoje v daných oblastech. Kromě teorií se také vědecký přístup k regionálnímu rozvoji opírá o celou řadu metod a postupů, a proto se tato část zabývá metodologií regionálního rozvoje.

Jak už bylo výše zmíněno, úspěšné řešení regionálního rozvoje se opírá o celou řadu metodologických postupů a přístupů. Systém metodologických postupů a přístupů k regionálnímu rozvoji je chápán jako využívání uspořádaných znalostí a jejich následné tvůrčí zhodnocení. Tento systém tak nespočívá pouze v uspořádání známých faktů, ale především se zaměřuje na zpracování a odpovídající interpretaci těchto faktů. Vědecký přístup k regionálnímu rozvoji má svou danou vlastní strukturu, která je opřena o nejrůznější techniky, metody, postupy, myšlenky a již zmiňované teorie (Kolektiv autorů, 2004).

3.1 Strategie plánování regionálního rozvoje

Jednou ze základních metod pro úspěšné plánování regionálního rozvoje jsou strategie regionálního rozvoje dané oblasti. V současné době je právě strategické plánování významným zájmem představitelů měst a obcí, a to z hlediska utváření koncepcí jejich rozvoje. Zájmem téměř všech územních celků je obstát ve vzájemné konkurenci, k čemuž je právě nezbytně nutné mít svoji strategii, jak dosáhnout požadovaného rozvoje. V podstatě se jedná o spojení naší současné pozice s budoucí žádoucí pozicí. Jednoduše řečeno jedná se o spojení toho, kde jsme, s tím, kam chceme jít. K dosažení takového regionálního rozvoje se používají různé směry, cíle a aktivity (Kolektiv autorů, 2004).

Strategie regionálního rozvoje jsou také pořizovány za účelem potřeby koordinace rozvoje určitého území nebo také z důvodu toho, že zpracování strategických dokumentů je jednou ze základních podmínek pro získání finančních prostředků na realizaci rozvojových projektů z různých zdrojů a fondů (Blažek a Uhlíř, 2002).

Dle autorů Matese a Wokouna (2001, 142 s.) je strategické plánování definováno jako „plánování spočívající v přípravě dokumentů stanovujících předpoklady a zásady hospodářského a sociálního rozvoje řešeného území, nejčastěji na úrovni regionu, ale případně i celostátním nebo i subregionálním měřítku. Strategické plánování je zpravidla dlouhodobé a bere v úvahu ve vzájemné podmíněnosti sociální, ekonomické a prostorové aspekty.“

Pokud chceme být úspěšní v naplňování budoucích plánů, musíme tyto plány umět jasně formulovat a hledat cesty, jak těchto plánů dosáhneme. Hledání vhodných cest by mělo probíhat postupným naplňováním dílčích kroků, které povedou až ke splnění daného cíle. Dle Perlína a Bičíka (2006, str. 4) je pro úspěšné plánování potřeba naplnit tři základní atributy: „1. Dobře znát dosavadní vývoj a současný stav území a jeho strukturu, 2. Dobře definovat budoucí očekávaný stav území, tedy dobře formulovat, k jakému stavu a struktuře složek se chceme v procesu plánování dostat, 3. Velmi podrobně naplánovat kroky, které přispějí k postupu ze současné situace směrem k cílovému naplánovanému stavu.“

V České republice je strategické plánování území stanoveno jako nástroj pro plánování a řízení obce v zákoně č. 128/2000 Sb. (zákon o obcích), v zákoně 129/2000 Sb. (zákon o krajích) a především v zákoně o podpoře regionálního rozvoje 248/2000 Sb. Vedle

klasického nástroje pro definici koncepce rozvoje města – územního plánu – je však strategický plán více zaměřen na rozvoj společenské a ekonomické sféry a jejich vztahu k danému území. Obsah tohoto strategického programu rozvoje není stanoven žádným závazným předpisem na rozdíl od územního plánu. K základním etapám procesu strategického plánování však patří analýza řešeného území, kde jsou identifikovány klíčové problémy, dále proces zahrnuje strategii vedoucí k dosažení cílového stavu, programy, které vedou k naplnění strategických cílů a poslední částí procesu je realizace strategie, a to v podobě schvalování, kontroly a samotné realizace (Kolektiv autorů, 2004).

3.2 SWOT analýza jako integrální součást metodologie regionálního rozvoje

SWOT analýza (*Strong points* (silné stránky), *Weak points* (slabé stránky), *Opportunities* (příležitosti), *Threats* (hrozby)) je moderní metodou, která se dnes již běžně používá v oblasti státní správy a samosprávy v regionálním rozvoji a plánování. V rámci strategického plánování vychází SWOT analýza z popisů, výstupů a dílčích závěrů situační analýzy. Jedná se tak o souhrnné hodnocení, silných a slabých stránek a možných příležitostí a hrozeb uvnitř daného regionu. Je důležitým nástrojem ve strategickém plánování, jelikož slouží pro formulaci strategických cílů, priorit a rozvojových aktivit. Kromě toho je také nezbytně důležitá pro identifikaci negativních směrů rozvoje a stanovení regionálních nerovností v území. Analýza se dá odlišit na dvě části, a to na vnitřní a vnější analýzu. Na základě vnitřní analýzy jsou definovány silné a slabé stránky a z vnější analýzy vyplývají příležitosti a hrozby. SWOT analýza má i svoji formální stránku. Neměla by být příliš obsáhlá a jednotlivé části analýzy by měly být uspořádány sestupně od těch nejdůležitějších. Dle metodiky doporučované EU by měla být SWOT analýza zpracována jako souhrnná (MMR ČR, 2009).

Jak už bylo zmíněno, na základě vnitřní analýzy dokážeme identifikovat silné a slabé stránky regionu, čímž jsme schopni také stanovit možnosti a potenciál regionu. Silné stránky tak zahrnují určité konkurenční výhody regionu pro různé rozvojové aktivity a naopak slabé stránky zahrnují veškeré faktory, které uvnitř regionu limitují nebo ohrožují rozvojové aktivity. Smyslem této analýzy by tak mělo být akceptování silných stránek a naopak kladení důrazu na odstranění nebo případné omezení slabých stránek. V případě vnější analýzy je důležité porozumět příležitostem a ohrožení vnějšího prostředí. Většinu vnějších faktorů však není možné ovlivnit, ale jejich pravděpodobné účinky na místní ekonomiku jsou důležité při tvorbě regionálních strategií. Těmito vnějšími faktory dle (MMR ČR, 2009) mohou být např. změny zákonů, ekonomické změny na národní a mezinárodní úrovni, sociální a politické změny, demografické změny, infrastruktura na národní a mezinárodní úrovni a v současnosti se stále vyskytující živelné pohromy. Na základě vnější analýzy je tak nutné správné rozpoznání okolností a tendencí, které jsou důležité pro určitý region. Dále je nutné zjistit, zda tyto okolnosti mohou mít na region pozitivní či negativní dopad a jaké opatření vyžadují ze strany regionu (MMR ČR, 2009).

Tato metoda se může zdát být jednoduchá, ale i přesto je zde mnoho překážek. Jednou z těchto překážek je například těžké vyjádření problému jednoduchou formulací. Nemůže tak dojít k naplnění výstižnosti a objektivity. Často se také chybí ve vymezení silných a slabých stránek a příležitostí a hrozeb a v odlišení vnitřní a vnější analýzy.

4 Strategické plánování mikroregionu

4.1 Úvod do problematiky mikroregionů

Česká republika je charakteristická vysokou sídelní rozdrobeností, a tím i obrovským počtem malých obcí, které mají méně než 1000 obyvatel. Vzhledem k takto malým územním jednotkám, je zde pravděpodobnost vzniku potíží např. se zajišťováním základních služeb pro obyvatelstvo. V současné době si představitelé těchto malých obcí stále více uvědomují problémy s touto klesající kvalitou života obyvatel a jsou tak motivováni k navazování spolupráce s dalšími obcemi. Dochází tak ke vzniku mikroregionů, kdy jejich typickým rysem je vznik na základě vlastní iniciativy. Nejedná se tak o vznik nařízený státním orgánem či zákonem. Takovéto sdružení několika obcí může být následně žadatelem finančních prostředků z fondů EU (Škrabal a kol., 2006).

Dle MMR ČR (2006, str. 7) je mikroregion chápán jako „dobrovolný svazek obcí – právnická osoba ustanovená v souladu s § 49 až 53 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Vzniká pro územně ucelenou oblast vymezenou přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi nebo pojíci prvky. V obecné formě se jedná o spádové území, které využívá principu soudržnosti, kde více obcí propojuje a provazuje své zájmy a záměry jednotlivých akcí a aktivit s cílem vymezení a realizování žádoucích změn ve všech obcích nebo části obcí takto vymezeného území.“

Hlavním cílem mikroregionů je snaha všech jeho členů o společný rozvoj regionu. Tento společný rozvoj by měl probíhat na základě vzájemné spolupráce v rámci mikroregionu. Dle Škrabala a kol. (2008, str. 7) je „hlavním smyslem spolupráce v rámci mikroregionů postihnout vzájemnou součinnost občanů a místní samosprávy k ekonomickému, společensko-kulturnímu rozvoji, ale také vztahu občanů a řešení otázek v oblasti životního prostředí. Důvodů pro vznik mikroregionů je však hned několik. Je to např. podávání společných projektů v oblasti infrastruktury v jednotlivých obcích, kdy hlavním cílem je získat finanční prostředky na realizaci takovýchto projektů. Díky spolupráci se tak obce mohou podílet na takto finančně náročnějších projektech. Dalším možným důvodem vzniku je řešení nahromaděných problémů které přesahují až hranice jedné obce. Projekty, které jsou realizovány v rámci spolupráce v mikroregionu, se týkají zejména již zmiňované infrastruktury, plynofikace, kanalizace nebo výstavby čističek odpadních vod. Z těchto rozsáhlých projektů jasně vyplývá, že je výhodnější společná investice než individuální investice jednotlivých obcí. Dalšími důvody vzniku je například uskutečňování záměrů, které ovlivňují kvalitu života obyvatel, dále společný postup obcí při jednání s ostatními subjekty nebo společné získávání informací potřebný pro další regionální rozvoj (Škrabal a kol., 2006).

4.2 Strategie rozvoje mikroregionu

Dle definice MMR ČR (2009, str. 7) je strategický rozvojový dokument mikroregionu „koncepčním dokumentem, který napomáhá systematicky řídit a organizovat změny v území.“ Pro tvorbu tohoto dokumentu je nutné dobře znát území daného mikroregionu a také jeho rozvojový potenciál. Dokument obsahuje charakteristiku slabých a silných stránek, vymezení základních priorit rozvoje, které by měly být následně podporovány. Dále jsou jeho obsahem rozvojové cíle a opatření, která vedou k naplnění právě těchto vymezených cílů. Dá se tak říci, že SRD mikroregionu je soubor po sobě jdoucích konkrétních kroků, kdy tyto kroky směřují k udržitelnému rozvoji mikroregionu. Při tvorbě SRD mikroregionu je nutné, aby byla zajištěna týmová práce odborníků a konzultantů z různých oborů. V rozvojovém dokumentu by měly být řešeny především oblasti jako je hospodářství mikroregionu, zaměstnanost a trh práce, lidské zdroje, inovace, doprava, technická infrastruktura, občanská vybavenost, ŽP a přírodní zdroje, sociální rozvoj, vzdělanost, kultura cestovní ruch, vnější vztahy mikroregionu, brownfieldy a průmyslové zóny (MMR ČR, 2009).

Strategický plán rozvoje mikroregionů vychází z principů programování. Důvodem jeho vzniku je potřeba reagovat na současné potřeby a příležitosti rozvoje daného mikroregionu. Při zpracování SRD mikroregionu je nutné, aby splňoval evropské parametry rozvojových dokumentů a to společně s principy trvale udržitelného rozvoje. Podmínkou je také to, aby strategie navazovala na nové rozvojové dokumenty vyšších územních celků, jako je kraj, stát a EU. Ze strategie rozvoje by mělo být patrné jak řídit činnost uvnitř mikroregionu tak, aby byly řešeny problémy, které jsou společné pro více obcí v rámci mikroregionu. Pro kvalitní rozvoj daného území je nutné, aby do procesu strategického plánování byla ve velké míře zapojena i širší odborná veřejnost. Dochází tak ke zlepšení procesu řízení a plánování uvnitř regionu, a navíc dojde i ke zlepšení komunikace veřejné sféry se soukromým a neziskovým sektorem. Dalším nezbytným předpokladem kvalitního strategického plánování je zajištění investic a externích finančních prostředků tak, aby mohly být postupně naplňovány jednotlivé prioritní oblasti a projekty (Škrabal a kol., 2006).

Proces strategického plánování rozvoje mikroregionu je rozdělen do třech po sobě jdoucích fází. Výsledkem těchto fází je pak samotný plán rozvoje mikroregionu. Jedná se o analytickou, strategickou a implementační část. Tyto části na sebe logicky navazují, čímž tvoří integrovaný celek. Konečný rozvojový dokument by pak měl být jakýmsi hnacím prvkem, který vede k nastartování dlouhodobých procesů za účelem zlepšení ŽP, socioekonomických podmínek života v daném území. Zároveň je strategický plán rozvoje jakousi rukovětí pro realizování projektů obcí, podnikatelský sektor, spolky nebo zájmové organizace, kde společně usilují o rozvoj území a zlepšení života jeho obyvatel (Škrabal a kol., 2006).

4.2.1 Analytická část strategie rozvoje mikroregionu

Analytická část strategie rozvoje mikroregionu se skládá ze situační analýzy daného území neboli profilu mikroregionu a SWOT analýzy. Situační analýza je velice důležitou částí celého rozvojového dokumentu, jelikož charakterizuje profil mikroregionu a stává se tak faktografickým materiálem a tím tedy i podkladem, který je důležitý pro všechny následující kroky procesu zpracování SRD mikroregionu. Slouží tak tedy hlavně

k vymezení problémových oblastí daného území, stanovení cílů a priorit. Dále jsou informace a fakta získaná při zpracování situační analýzy mikroregionu důležitými a podkladovými prvky pro zpracování následující SWOT analýzy. Cílem situační analýzy je tak nalezení charakteristických rysů místní ekonomiky, zvláštností a zhodnocení vývojových trendů. Důležité proto je, aby bylo území mikroregionu posuzováno na základě komplexního přístupu se zaměřením nejen na současnou situaci, ale také na předcházející vývoj daného mikroregionu. Informace získané ze situační analýzy je vhodné strukturovat do jednotlivých kapitol. První část by měla obsahovat identifikaci regionu z hlediska polohy a základních geografických charakteristik. Druhá část by měla obsahovat charakteristiku území dle zaměření na jednotlivé oblasti jako je: obyvatelstvo a sídla, trh práce, doprava, ekonomická situace, komerční služby, nestátní neziskový sektor, sociální a občanská vybavenost, zemědělství, podnikatelské aktivity, technická infrastruktury, rekreace a cestovní ruch, kultura a památky, sport, rekreace a cestovní ruch, ekologická situace a ochrana ŽP. Třetí a poslední část struktury situační analýzy by měla zahrnovat širší vnější vztahy mikroregionu. Zde jsou zahrnuty zejména vnější vazby mikroregionu na regionální a neregionální úrovni a příhraniční spolupráci, vyhodnocení stávajících dokumentů, které mají vztah k území mikroregionu a vyhodnocení návaznosti na strategické dokumenty rozvoje kraje a sousedních mikroregionů. Nakonec by neměly chybět závěry situační analýzy. Právě tyto závěry z jednotlivých částí budou sloužit jako podklad pro zpracování následujícího kroku, kterým je SWOT analýza (MMR ČR, 2009).

4.2.2 Návrhová část

Důležitým obsahem návrhové části je stanovení vize rozvoje mikroregionu, formulování cílů rozvoje a priorit v časovém horizontu a návrhy rozvojových projektů. V návrhové části je důležité správně a výstižně formulovat souhrnnou vizi mikroregionu, jelikož významně ovlivňuje celkové zaměření strategie rozvoje daného území. Vize by měla jasně a konkrétně charakterizovat stav, kterého chce mikroregion na svém území dosáhnout v určitém časovém období. Nezbytnou součástí návrhové části strategie je dále formulování cílů a priorit rozvoje mikroregionu. Cíle jsou chápány jako informace o stavu, kterého chce mikroregion v rámci rozvoje dosáhnout. Měly být jasně a stručně definovány a měly by být vymezeny na základě vize a SWOT analýzy. Na základě SWOT analýzy z toho důvodu, že by měly využívat potenciál silných stránek a naopak se snažit omezovat slabé stránky území. Dále by se při stanovení cílů mělo také využívat příležitostí k rozvoji a reagovat na ohrožení rozvoje mikroregionu. Důležitý při stanovení rozvojových cílů je soulad se strategickými cíli strategie rozvoje kraje. Následným navazujícím krokem je vymezit zpravidla více než jednu prioritu k jednotlivým cílům. Priorita tak představuje směr, který vede k dosažení určitého cíle. Z hlediska formulování cílů a priorit rozvoje se mikroregion v rámci své strategie rozvoje může zaměřovat buď na podporu silných stránek, nebo na omezování slabých stránek. Toto rozhodnutí závisí na konkrétních podmínkách a na rozhodnutí samotného mikroregionu. Jednotlivé vymezené priority rozvoje se v dalším kroku realizují, a to formou projektů a rozvojových aktivit.

4.2.3 Implementační část

Tento krok v rámci strategického plánování zahrnuje zpracování návrhu systému implementace, přípravu projektových fiší, vyhodnocení naplňování SRD mikroregionu, aktualizace a změny SRD. Pro zajištění úspěšného procesu tvorby a implementace

strategického rozvojového plánu mikroregionu je nutné, aby bylo prováděno průběžné hodnocení o tom, co má být dosaženo a porovnání, zda realizované projekty skutečně dosáhly toho, co mělo být dosaženo. Implementační část SRD kromě toho také zahrnuje stále vyjednávání s krajem, státními úřady a ostatními subjekty uvnitř regionu i mimo něj. U některých projektů stanovených ve strategii mikroregionu se provádějí tzv. projektové fiše, které představují souhrnné informace o projektu, které pak následně slouží k výběru projektu k realizaci. Přípustné jsou pouze projekty, které naplňují cíle a priority SRD mikroregionu. Další důležitou částí je vyhodnocení naplňování SRD mikroregionu neboli tzv. monitoring. V této části se hodnotí především, zda projekt naplnil záměry plánu, zda jsou naplánované cíle stále aktuální a jaký je přínos vložených finančních prostředků. Vhodné je provádět realizaci dokumentu za období jednoho kalendářního roku, bohužel ne vždy tomu tak je. Je-li potřeba, může docházet k menším úpravám při realizaci některých projektů. Při vyhodnocení plnění SRD mikroregionu se také může stát, že je nutné v SRD provést určité změny nebo některou část strategie aktualizovat (MMR ČR, 2009).

5 Stručná charakteristika mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko je sdružením celkem 10 obcí – z toho dvě města (Hrádek nad Nisou a Chrastava) a osm venkovských obcí (Bílý Kostel nad Nisou, Chotyně, Kryštofovo Údolí, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích, Rynoltice a Janovice v Podještědí), z čehož vyplývá, že se jedná o oblast s převážně venkovským charakterem. Cílem tohoto svazku je vzájemná spolupráce a koordinace činností v oblasti rozvoje celého regionu. Svazek byl založen roku 2001, kdy sdružoval pouze 9 obcí. V roce 2009 byla připojena další obec, Janovice v Podještědí.

Území mikroregionu se nachází v severní části Libereckého kraje při hranicích s Německem a Polskem. Rozprostírá se na rozloze 206 km², což je asi 22 % z celkové rozlohy okresu Liberec. Celá oblast leží převážně v údolí podél řek Jeřice a Lužické Nisy. Hrádecko-Chrastavsko má dnes díky své mimořádné poloze na hranici tří států velice dobré předpoklady regionálního rozvoje, a to především v podmínkách mezinárodní spolupráce. Přestože tato geografická poloha na rozhraní tří států byla po dobu 40 let především jednou z hlavních příčin útlumu ve vývoji tohoto území, může být v současné době pro mikroregion velice pozitivní. Otevření hranic totiž přivedlo do regionu především pak do města Hrádek nad Nisou život a začaly vznikat nové vazby do Německa (Zittau) a Polska (Bogatynia), a to hlavně v oblasti kultury, služeb, různých spolků, školství, rekreace a sportu.

Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko

Obr. 1: Poloha mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

Již z názvu mikroregionu je patrné, že se jedná o oblast, kterou je možné rozdělit na dva subregiony, a to na území pověřených obecních úřadů Hrádek nad Nisou a Chrastava. Nejenže město Hrádek nad Nisou má strategickou polohu díky blízkosti hranic, ale také město Chrastava leží ve velice výhodné poloze vzhledem k příznivé dopravní dostupnosti do krajského města Liberce. Také z hospodářského hlediska je možné oblast rozdělit na dvě, a to na průmyslově se rozvíjející Hrádek nad Nisou a Chrastavu a ostatní menší obce, které jsou hospodářsky slabší. Kromě průmyslu je tak hlavním sektorem ekonomiky v této oblasti zemědělství, a to díky již zmiňovanému venkovskému charakteru obcí. Potenciál hospodářského rozvoje lze tak dále spatřovat i v ekologickém zemědělství a také v cestovním ruchu. Znegativního hlediska je jistě nutné zmínit značný výskyt zdevastovaných území neboli tzv. brownfields. Ty nejrozsáhlejší lokality se nacházejí v Hrádku nad Nisou.

Vazby mezi jednotlivými obcemi v rámci MR Hrádecko-Chrastavsko, jsou spatřovány především pouze v dojížděce za prací, do škol, nebo za službami a institucemi. Uvnitř mikroregionu jsou největším centrem dojížděky, především za prací, města Hrádek nad Nisou a Chrastava. Mimo území mikroregionu je dle ČSÚ – SLDB 2001 nejvýznamnějším cílem dojížděky za prací jednoznačně město Liberec s výrazně různorodou nabídkou pracovních příležitostí. Co se týče dojížděky do škol, opět má dominantní postavení město Liberec, jenž má širokou nabídku škol všech stupňů. Dále je dojížděka uvnitř mikroregionu směřována do města Chrastava a Hrádek nad Nisou. Z hlediska obchodů, služeb, úřadů a institucí jsou silné vazby koncentrovány v převážné míře také na krajský Liberec.

Co se týče zástavby, je v jednotlivých obcích velmi podobná. Zástavba je totiž dána společnými historicko-přírodními souvislostmi, které již během vzniku předznamenávaly rozvoj obcí a jejich závislost na okolních městech a obcích. Osídlení vznikalo kolem hlavních zemských cest vedených podél vodních toků. V blízkosti Hrádecka-Chrastavska leží řada významných měst, která mají vliv na vývoj osídlení, prostředí a i vnitřní vazby. Jedná se především o krajské město Liberec, německou Žitavu a menší vliv má Frýdlantsko a Jablonné v Podještědí (Strategie rozvoje mikroregionu, 2001).

Z hlediska populačního vývoje mají všechny obce v rámci MR Hrádecko-Chrastavsko společný rys. Tímto rysem je výrazný pokles počtu obyvatel po 2. světové válce (tabulka č. 1), na což měl vliv především odsun německého obyvatelstva. I přes následnou migraci do území mikroregionu, se stále nepodařilo vyrovnat tuto ztrátu populace. Proto zde žije méně obyvatel, než tomu bylo v roce 1930. Od roku 1991 však téměř všechny obce zaznamenávají růst populace, který se po roce 2001 ještě urychlil. Můžeme tedy říci, že pro MR Hrádecko-Chrastavsko je charakteristický celkově příznivý vývoj počtu obyvatel. Důvodem toho, že zde dochází stále k určitému nárůstu počtu obyvatel, může být především poloha k blízkosti města Liberce, protože Liberec je hlavním zdrojem migračního přírůstku v obcích v rámci celého mikroregionu. Jelikož se jedná o oblast převážně venkovského charakteru, je v současné době stále více atraktivní lokalitou k bydlení. Důkazem jsou data z ČSÚ, která vypovídají o tom, že zde často dochází ke změně užívání rekreačních objektů na bydlení trvalé. Převážně se tak děje v obcích Mníšek, Oldřichov v Hájích, Kryštofovo Údolí nebo v obci Nová Ves. Tyto obce jsou totiž nejblíže krajskému městu a tak se stávají hlavním cílem migrace. Ve všech obcích MR Hrádecko-Chrastavsko je ale stále vysoký počet objektů sloužící k rekreaci. Z tohoto důvodu je možné předpokládat, že i do budoucna zde bude stále docházet k určitému nárůstu počtu obyvatel, jelikož v současné době se naše společnost stále potýká s problémy v oblasti nové výstavby a to nejen z finančního hlediska.

Tabulka č. 1 – Vývoj počtu obyvatel v obcích MR Hrádecko-Chrastavsko v období 1930-2011

Obec	Počet obyvatel v obcích Hrádecka-Chrastavska v letech						
	1930	1950	1970	1991	2001	2006	2011
Bílý Kostel n. N.	1652	943	893	743	771	837	903
Hrádek n. N.	12421	6960	7581	7112	7277	7323	7531
Chotyně	1447	901	892	799	836	879	915
Chrastava	7624	4654	4900	5597	5944	6127	6172
Kryštofovo Údolí	1163	447	297	143	200	243	310
Mníšek	2056	1210	1085	873	1063	1154	1343
Nová Ves	1545	891	784	559	656	746	796
Oldřichov v Hájích	1514	751	680	412	454	558	647
Rynoltice	2070	1116	932	719	722	743	762
Janovice v Podještědí	332	182	106	87	84	82	85
Mikroregion Hrádecko- Chrastavsko	33754	20005	20120	19035	20008	20698	21475

Zdroj: ČSÚ - údaje k datům sčítání, MVČR

6 Program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko v návaznosti na Program rozvoje LK 2007-2013

Mluvíme-li o regionálním plánování na úrovni mikroregionů, většinou máme na mysli strategické plánování, a to v podobě přípravy programu rozvoje mikroregionu. Jelikož strategický plán mikroregionu vychází z principů programování, musí navazovat na rozvojové dokumenty vyšších územních celků jako je např. kraj, stát nebo EU. V případě této práce se jedná o návaznost na Program rozvoje Libereckého kraje. Závěrečná podoba programu rozvoje kraje by měla představovat určitý pevný názor na možnosti a předpoklady, které se nabízejí v rámci rozvoje celého kraje, ale také především v rozvoji jeho dílčích částí, jimiž jsou mikroregiony. Dále to mohou být i předpoklady a možnosti pro rozvoj významných měst a obcí v kraji. Vzhledem k tomu by měla být existence programu rozvoje chápána jako jedna ze základních podmínek pro reálné a optimální řízení rozvoje území celého Libereckého kraje (Wokoun, 2008).

Tím, že Liberecký kraj poskytuje obsahem svého programu rozvoje představy o hlavních směrech rozvoje regionu a jeho částí, vytváří tak místo pro jejich vlastní úvahy a projekty, které pak tvoří vlastní program rozvoje mikroregionů nebo obcí. Navíc může být specifikace rozvojových možností celého kraje vhodným předpokladem sdružování obcí do dobrovolných svazků, a to za účelem řešit společné problémy a úkoly. Z hlediska návaznosti je třeba program rozvoje Libereckého kraje chápat jako podkladový strategický dokument nejen pro tvorbu programů dílčích územních celků v rámci kraje (mikroregionů) a programů jednotlivých měst a obcí, ale také jako podkladový dokument pro zpracování územních plánů. Dále také program rozvoje kraje může sloužit jako podklad pro zpracování rozvojových koncepcí např. v oblasti cestovního ruchu, infrastruktury, životního prostředí nebo bydlení (Kolektiv autorů, 2004).

Jelikož je Program rozvoje Libereckého podkladem pro strategii rozvoje mikroregionu, zabývá se v této částí analýzou programu rozvoje LK za účelem sestavení jakéhosi programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Sestavení tohoto programu rozvoje mikroregionu spočívá v analýze aktivit a cílů podporovaných Libereckým krajem, které se zároveň týkají i MR Hrádecko-Chrastavsko.

6.1 Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013

Dle Programu rozvoje LK (2007, str. 26) je vize budoucího rozvoje Libereckého kraje následující: „Liberecký kraj je živý, zdravý, silný a dynamický region na bázi udržitelného rozvoje ve všech oblastech s diverzifikovanou ekonomickou základnou založenou na inovační produkci a službách s vysokou přidanou hodnotou včetně využívání potenciálu cestovního ruchu. Liberecký kraj je region poskytující kvalitní podmínky pro život obyvatel, region se zdravým životním prostředím, region, který se harmonicky rozvíjí s využitím všestranné spolupráce.“ Dále Program rozvoje LK pro období 2007-2013 zohledňuje globální cíle, které by měly být do roku 2020 naplněny. Především žádoucí je, aby rozvoj území byl realizován v souladu s principy udržitelného rozvoje. Dále by měl mít Liberecký kraj rozvinutý ekonomický a technický potenciál, vytvořeny podmínky pro všestranný uspokojivý rozvoj života člověka, zajištěné zdravé prostředí a vytvořený efektivně fungující a všeobecně uznávaný systém veřejné správy. Nejdůležitější částí programu rozvoje LK jsou vymezené strategické cíle. Tyto prioritní strategické cíle jsou

strukturovány do 5 částí, které se pak dále člení na rozvojová opatření, která slouží právě k naplnění těchto strategických cílů. Těmito strategickými rozvojovými cíli jsou: A. Dynamická a konkurenceschopná ekonomika, B. Kvalitní a zdravé lidské zdroje, C. Komplexní a kvalitní infrastruktura, D. Zdravé životní prostředí bez zátěží a E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti (Program rozvoje LK 2007-2013).

Další část této práce se zabývá jednotlivými strategickými cíli obsaženými v Programu rozvoje LK 2007-2013, konkrétně analýzou rozvojových opatření, které souvisí s rozvojem MR Hrádecko-Chrastavsko.

6.2 Strategické cíle Programu rozvoje LK 2007-2013

6.2.1 Dynamická a konkurenceschopná ekonomika

Dynamická a konkurenceschopná ekonomika je jednou z hlavních rozvojových priorit Libereckého kraje. Pro naplnění tohoto cíle je nutná existence kvalitního podnikatelského prostředí, kdy právě efektivní působení malých a středních podnikatelských subjektů hraje významnou roli při vytváření nových pracovních příležitostí, a to i v rámci samotného mikroregionu. V souvislosti s podnikatelským prostředím se v poslední době stále více hovoří o problematice vhodných ekonomicky dostupných podnikatelských ploch a nemovitostí s prioritou využití potenciálu nevyužívaných ploch a objektů typu brownfields. Na území MR Hrádecko-Chrastavsko se nachází přibližně 5 % zjištěných brownfields v Libereckém kraji. Prioritou proto je revitalizace těchto ploch a objektů. Předpokládá se, že v oblasti Hrádecka-Chrastavska by si s problematikou brownfields měl poradit trh sám, a to zlepšením podnikatelského prostředí. Pro zlepšení podnikatelského prostředí a tím i pro podporu konkurenceschopnosti malého a středního podnikání slouží jako významný nástroj tzv. klastry neboli regionálně koncentrovaná odvětvová seskupení podnikatelských subjektů a podpůrných institucí, které mají společné a doplňující se charakteristiky. Rozvoj podnikání v MR Hrádecko-Chrastavsko by tak mohl být podporován zapojením místních firem do existujících či připravovaných klastrů LK v oblasti textilního průmyslu, strojírenství nebo plastikářství. Možnost rozvoje je také spatřována v rozvíjení podnikatelských aktivit v přirozených klastrech, jako je automobilový průmysl. Určitou hrozbou pro Hrádecko-Chrastavsko je však silná závislost právě na automobilovém průmyslu, jelikož možný úpadek tohoto odvětví může mít pro Hrádecko-Chrastavsko negativní dopad v oblasti zaměstnanosti. V rámci naplnění strategického cíle dynamické a konkurenceschopné ekonomiky LK tak pro MR Hrádecko-Chrastavsko vyplývají aktivity jako je vytvoření podmínek ke zlepšení podnikatelského prostředí a tím i zvýšení životní úrovně obyvatelstva, posílení konkurenceschopnosti ekonomiky a malých a středních podnikatelských subjektů, minimalizace střetů zájmů mezi ekonomickými aktivitami a ochranou ŽP, revitalizace či sanace nevyužívaných objektů a ploch typu brownfields a s tím související vyhledávání investorů a investičních záměrů, dále podpora rozšíření příhraniční a mezinárodní spolupráce v ekonomické oblasti. Při naplnění těchto aktivit a opatření dojde v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko především k možnému snížení nezaměstnanosti a smysluplnému využití objektů a ploch typu brownfields, čímž může v některých případech dojít i k odstranění ekologických zátěží (Program rozvoje LK 2007-2013).

V rámci naplnění cíle dynamické s konkurenceschopné ekonomiky souvisí také opatření týkající se podpory funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství. MR Hrádecko-Chrastavsko se především týká podpora funkcí vodního hospodářství. Veškeré vodohospodářské činnosti a vodohospodářské úpravy by měly být zaměřeny na úpravu vodního režimu a zlepšení kvality vod. Dále by se mikroregion měl zabývat protipovodňovou ochranou, kde významnou prevencí vůči povodním je zvyšování retenční schopnosti krajiny a rozumně prováděná revitalizace vodních toků a ploch. Také by mělo být prioritou snižování negativních vlivů člověka na stav koryt vodních toků, optimalizovat vodní režim v krajině a především již zmiňované zvýšení povodňové ochrany (Program rozvoje LK 2007-2013).

K zajištění dobře fungující ekonomiky bezpochyby souvisí průmysl, který je tradičním hospodářským odvětvím Libereckého kraje. Oblast Hrádecka-Chrastavska je možné rozdělit z hlediska hospodářství na dvě části, a to na průmyslově se rozvíjející Hrádek nad Nisou a Chrastavu a na ostatní menší obce. Současným fenoménem se stává masivní rozvoj automobilového průmyslu (výroba dílů a autopříslušenství), který převládá i v oblasti Hrádecka-Chrastavska. Takto jednostranně zaměřený průmysl je dle Programu rozvoje LK 2007-2013 nutno podporovat diverzifikací průmyslové výroby, zvýšením pružnosti trhu práce, rozvojem sektoru služeb a rozvojem řemesel. Pro Hrádecko-Chrastavsko je však především nutná podpora zaměřená na vyrovnání některých nevýhod menších podniků ve srovnání s velkými podniky. Pozornost by tak zde měla být věnována podpoře fungování a rozvoji malého a středního podnikání, a to i v podobě podpory příchodu investorů a stabilizace stávajících investorů. Pro MR Hrádecko-Chrastavsko by naplnění opatření týkající se podpory a rozvoje průmyslového odvětví mělo znamenat zvýšení zaměstnanosti, snížení regionálních rozdílů v rámci Libereckého kraje a rozvoj malého a středního podnikání (Program rozvoje LK 2007-2013).

V souvislosti s průmyslem a také mikroregionem Hrádecko-Chrastavsko se nesmí zapomínat na řešení již zmiňované problematiky týkající se lokalit brownfields. Jedná se o pozemky a budovy výrobního či nevýrobního charakteru, které ztratily své původní využití. Nejenže tyto lokality a objekty mohou představovat ekologickou zátěž, ale mají také strategickou polohu a jejich revitalizace může vést k rozvinutí jejich potenciálu, ale také celé přilehlé oblasti. Průmyslové brownfields se totiž často nacházejí v lokalitách, které jsou stále vhodné pro realizaci průmyslové výroby. Ovšem ne vždy tomu tak je.

Pro zajištění kvalitní ekonomické oblasti nejen v LK, ale také v mikroregionu, je důležité rozvojové opatření týkající se rozvoje sektoru služeb. Sektor služeb však není dostatečně rozvinut v celé ČR, a to z pohledu zaměstnanosti, jelikož ve srovnání se zeměmi EU je zde stále vysoký podíl zaměstnanosti v sekundárním sektoru a nízký podíl v terciárním sektoru. Cílem tohoto opatření pro mikroregion je rozšíření nabídky služeb, zlepšení kvality poskytovaných služeb a zvýšení zaměstnanosti v sektoru služeb, což by mělo vést tedy k celkovému zvýšení zaměstnanosti v mikroregionu, snížení regionálních disparit a také rozvoji malého a středního podnikání (Program rozvoje LK 2007-2013).

Posledním opatřením v rámci strategického cíle dynamické a konkurenceschopné ekonomiky LK je rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky. Pro rozvoj cestovního ruchu má mikroregion Hrádecko-Chrastavsko dobré předpoklady a mohl by se tak stát i významným sektorem jeho ekonomiky. Nestačí však pouze přírodní atraktivita, historické památky a především blízká vzdálenost německého a polského příhraničí, ale pro úspěšný rozvoj cestovního ruchu je také nutné se zaměřit na odpovídající úroveň turistické infrastruktury a služeb. Tato nabídka turistické infrastruktury zahrnuje nejen ubytovací a stravovací zařízení, ale také infrastrukturu

potřebnou pro pěší turistiku, cykloturistiku, vodní a další sporty a i doprovodnou dopravní infrastrukturu. Z tohoto opatření tak pro mikroregion vyplývá nutnost dobudování odpovídajícího typu scházející infrastruktury nebo zlepšení její struktury a kvality. Zároveň je také nutné pečovat o místní atraktivity, jako jsou např. přírodní, kulturní, historické a technické památky. Z Programu rozvoje LK na období 2007-2013, tak pro mikroregion vyplývají následující konkrétní rozvojové cíle: „koncepční řešení rozvoje infrastruktury CR, zvýšení atraktivity území pro potenciální návštěvníky, rozšíření infrastruktury cestovního ruchu, podpora vybudování, zkvalitnění a rozšíření sítě ubytovacích a stravovacích zařízení, zlepšení jejich vybavenosti a nabídky, zlepšení stavebně-technického stavu památek a zvýšení jejich návštěvnosti a podpora rozvoje malého a středního podnikání v oblasti CR. Naplnění těchto cílů by mělo vést ke zvýšení návštěvnosti mikroregionu, rovnoměrnější turistické návštěvnosti během celého roku, růstu příjmů z cestovního ruchu, zvýšení zaměstnanosti v CR, zkvalitnění infrastruktury využitelné nejen návštěvníky, ale i obyvateli mikroregionu a zlepšení stavu přírodních, kulturních i technických zajímavostí a atraktivit.“

Dílčím opatřením týkajícím se rozvoje cestovního ruchu, které je obsaženo v Programu rozvoje LK 2007-2013, je vytvoření fungujícího marketingového systému a podpora efektivní spolupráce mezi všemi aktéry CR. Nejenže CR působí pozitivně na ekonomiku určité oblasti, ale působí také pozitivně na celkovou image daného regionu. V rámci Libereckého kraje je proto nutné rozvíjet cestovní ruch nejen na krajské úrovni, ale především v jednotlivých regionech a turistických oblastech. Za tuto turistickou oblast může být považován i mikroregion Hrádecko-Chrastavsko. Pro mikroregion to tedy znamená, že je nutné zvýšit celkové pozitivní povědomí o regionu, a to především z hlediska zkvalitnění informací a celkové propagace mikroregionu v podobě propagace turistické nabídky, účasti na veletrzích CR, propagace a reklamy regionu v zahraničí, podpory místních produktů a podpory vzniku informačních center (Program rozvoje LK 2007-2013).

6.2.2 Kvalitní a zdravé lidské zdroje

Prvním opatřením pro naplnění strategického cíle kvalitní a zdravé lidské zdroje je podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života. Konkrétně sem patří rozvoj a zkvalitňování vzdělávání. Důvodem vzniku tohoto opatření je pokles počtu žáků na školách vlivem poklesu počtu narozených dětí v průběhu 90. let 21. st. Z tohoto důvodu nastává nutnost optimalizace počtu škol v Libereckém kraji. V této oblasti na tom jsou nejhuře venkovské oblasti, a v tom případě i MR Hrádecko-Chrastavsko. Navíc technický stav a vybavenost škol v těchto venkovských oblastech nejsou příliš dobré. Další problém představuje nedostatek kvalifikovaných pedagogů zejména pro výuku cizích jazyků a informačních technologií. Výrazně zde také chybí provázanost struktury studijních oborů a požadavků trhu práce. To je důvodem vysoké nezaměstnanosti absolventů některých oborů a v jiných oborech se naopak projevuje nedostatek absolventů (Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006-2020).

Cíle tohoto opatření, jež souvisejí zároveň s rozvojem MR Hrádecko-Chrastavsko, by se měly týkat především zvýšení kvality a efektivity vzdělávání, zajištění rovných příležitostí ke vzdělávání, rozvoje příhraniční spolupráce ve vzdělávání a také by zde měla být zahrnuta modernizace nezbytné infrastruktury. V oblasti vzdělávání je dalším problémem kraje nepříznivá vzdělanostní úroveň. Tento problém se ve velké míře týká i MR

Hrádecka-Chrastavska, jelikož zde převažuje zastoupení obyvatel pouze se základním vzděláním (SLDB 2001). Jelikož je vzdělanostní struktura velice důležitým ukazatelem pro rozvoj celé oblasti, jak z hlediska uplatnění obyvatel na pracovním trhu, tak i pro rozhodování potenciálních investorů o vstupu do mikroregionu Hrádecka-Chrastavska., je nutné tuto situaci řešit. Cílem tak je zlepšit vzdělanostní strukturu obyvatel, rozvíjet kvalitu a rozsah dalšího vzdělávání a zlepšit jeho dostupnost. Také by se měla pozornost zaměřit na motivování obyvatel k dalšímu vzdělávání. (Program rozvoje LK 2007-2013).

Za účelem zajištění kvalitních a zdravých lidských zdrojů je stanoveno Libereckým krajem rozvojové opatření týkající se zajištění dostupnosti a kvality zdravotní a sociální péče a podpory zdravého a životního stylu. Co se týče zdravotnictví v oblasti Hrádecka-Chrastavska není zde umístěno žádné lůžkové zdravotnické zařízení. Toto chybějící zařízení však zastupuje Krajská nemocnice Liberec s dobrou vybaveností a dostupností pro celou oblast mikroregionu. V mikroregionu se nacházejí pouze drobná zdravotní zařízení většinou v podobě samostatných ordinací lékařů. Jedná se především o ordinace praktických lékařů pro dospělé, pro děti a ordinace stomatologů. Tato zdravotnická zařízení se nacházejí zejména v Hrádku nad Nisou a Chrastavě a slouží tak tedy jako přirozená spádová centra. V menších obcích jsou pak zřízena pouze tzv. detašovaná pracoviště zdravotnických zařízení. Tím se rozumí, že do těchto obcí dojíždějí lékaři jen některé dny v týdnu. Dle Programu rozvoje LK by se v rámci MR Hrádecko-Chrastavsko mělo zaměřit na vytvoření podmínek pro rovnou dostupnost, kvalitu a efektivnost poskytované zdravotnické péče, čímž by mohlo zároveň docházet ke zlepšování zdravotního stavu a řešení nerovností ve zdraví. Při naplnění těchto cílů by mělo dojít především k zefektivnění systému zdravotní péče a spolupráce mezi poskytovateli zdravotnických služeb a zejména přiblížení zdravotní péče pacientům a její poskytování v domácím prostředí. Kromě podpory rozvoje systému zdravotnictví je žádoucí také rozvoj sociální péče. V rámci mikroregionu by se mělo především jednat o rozšíření dostupnosti a kvality poskytovaných sociálních služeb a rozšiřování počtu bezbariérových vstupů na veřejných místech. Naplnění těchto aktivit by znamenalo především přiblížení služeb občanům a poskytování služeb dle skutečných potřeb obyvatel žijících v mikroregionu (Program rozvoje LK 2007-2013).

Další opatření Programu rozvoje LK 2007-2013 pro zajištění kvalitního života je podpora kulturních a sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel. Z tohoto opatření pro MR Hrádecko-Chrastavsko vyplývají především cíle týkající se podpory fungování stabilní sítě veřejných knihoven, muzeí, kin a kulturních center. Veřejné knihovny zejména v malých obcích představují pouze jednu z mála možností kulturního vyžití. Součástí těchto knihoven jsou i místnosti sloužící k pořádání různých kulturních akcí, což je jednou z nutných podmínek oživení venkova a zachování místních kulturních tradic. Co se týče muzeí a kin najdeme je pouze ve velkých obcích jako je Hrádek nad Nisou a Chrastava. Proto dalším cílem je podporování kvalitní nabídky kulturních, ale i kulturně-vzdělávacích a informačních služeb pro veřejnost. Dále by bylo vhodné podporovat realizaci významných kulturních projektů, rozvoj místních kultur a tradic. Zároveň je pro oblast Hrádecka-Chrastavska důležité udržení pořádání kulturních akcí, které se pořádají každoročně téměř ve všech obcích. Udržení těchto aktivit je důležité nejen z důvodu, že se jedná o rozšíření a obohacení kulturního vyžití obce, ale zejména z důvodu zapojení obyvatel do místního dění, posilování občanské společnosti a příhraniční spolupráce. Naplnění tohoto opatření by mělo být příspěvkem pro zlepšení kvality života obyvatel, měla by být zajištěna stabilní síť kulturních zařízení a kvalitní nabídka kulturních služeb pro obyvatele i návštěvníky a tím by také došlo k zatraktivnění regionu. Pro zvýšení

atraktivitu regionu může také přispět péče o kulturně historické dědictví, obnova historických památek a jejich využívání a také zejména jejich propagace. Pro kvalitní život obyvatel je kromě kulturního využití také důležité využití sportovní. V tomto ohledu je nutné se zabývat podporou příležitostí pro obyvatele a návštěvníky mikroregionu k trávení volného času sportovními a pohybovými aktivitami. Zde se jedná se především o pěší turistiku a cykloturistiku a veřejně přístupná sportoviště. Tato zařízení by však měla splňovat hygienická, bezpečnostní a provozní kritéria a také určitou míru moderní vybavenosti. Pozornost by měla být také zaměřena na vybavení škol a školských zařízení kvalitním sportovním zázemím. Z programu rozvoje LK tak pro MR Hrádecko-Chrastavsko vyplývají cíle týkající se rozvoje a zkvalitnění sportovní infrastruktury, rozvoj příhraniční spolupráce v oblasti sportu a tělovýchovy, zvýšení dostupnosti sportovišť a nabídku sportovních produktů propojit s nabídkou cestovního ruchu. Dojde tak ke zvýšení příjmů z cestovního ruchu, ke zvýšení kvality poskytovaných služeb a tím k celkovému zlepšení kvality života obyvatel v oblasti Hrádecka-Chrastavska (Program rozvoje LK 2007-2013).

Posledním opatřením pro zlepšení kvality života obyvatel v Hrádecku-Chrastavsku je zajištění dostupnosti a kvality bydlení. V oblasti Hrádecka-Chrastavska se nachází velké množství starších a stavebně technicky zanedbaných domů a bytů. Jelikož je bydlení základní lidskou potřebou, je nutné, aby z veřejných prostředků byla podporována alespoň výstavba tzv. sociálního bydlení, což představuje především nájemné bydlení pro domácnosti s nižšími příjmy nebo jinak znevýhodněné obyvatelstvo. Pro mikroregion to především znamená zvýšení dostupnosti adekvátního a cenově přijatelného bydlení pro všechny domácnosti, zejména nízkopříjmové a jinak znevýhodněné. S tím souvisí i zvýšení podílu podporovaného bydlení z veřejných prostředků v podobě nových nebo zrekonstruovaných obecních bytových jednotek a stabilizování obyvatelstva v obcích i mimo hlavní centra osídlení. Tyto aktivity by měly především představovat stabilizaci obyvatelstva ve venkovském prostoru a zlepšení dostupnosti a kvality bydlení a tím samozřejmě celkové zvýšení životní úrovně (Program rozvoje LK 2007-2013).

6.2.3 Komplexní a kvalitní infrastruktura

Pro celkový rozvoj Libereckého kraje je potřeba naplnění strategického cíle, jímž je komplexní a kvalitní infrastruktura. Jelikož se v LK kvalita dopravní sítě výrazně liší v jednotlivých regionech, je nezbytné se zaměřit na průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury. V některých částech MR Hrádecko-Chrastavsko jsou sítě místních komunikací kapacitně a technicky nevyhovující. Větším problémem jsou však chybějící obchvaty sídel, čímž dochází k obrovské zátěži obytných území hlukem a dopravním znečištěním, které představuje v současné době jeden z největších negativních dopadů na ŽP. Navíc je také snižována bezpečnost provozu. Současným fenoménem v oblasti infrastruktury je budování cyklistické dopravy. I oblastí Hrádecka-Chrastavska prochází řada cyklostezek, které mohou s veřejnou dopravou významně regulovat individuální automobilovou dopravu. Je proto nutné, aby budování cyklotras a cyklostezek bylo podpořeno doprovodnou infrastrukturou (odpočívadla, mapy, informační panely apod.) Také by měla být zajištěna dostatečná kapacita kvalitně vybavených parkovacích kapacit. Z pohledu Libereckého kraje by toto opatření mělo pro mikroregion představovat cíle týkající se zlepšení stavebního a dopravně technického stavu a bezpečnosti dopravní infrastruktury, podpory budování obchvatů měst, rekonstrukce místních komunikací,

oddělení pěší a cyklistické dopravy od automobilové, zlepšení dopravního spojení a dostupnosti a snížení negativních vlivů dopravy na ŽP a život obyvatel (Program rozvoje LK 2007-2013).

S komplexní a kvalitní infrastrukturou bezpochyby souvisí průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních energetických zdrojů. Protože je pro Hrádecko-Chrastavsko typická rozdrobená sídelní struktura, velké množství malých sídel a nesouvislá zástavba je velice finančně náročné dobudování technické infrastruktury. Dle Programu rozvoje LK je nutné tento stav řešit dobudováním chybějících typů technické infrastruktury. V oblasti Hrádecka-Chrastavska se jedná především o dobudování splaškové kanalizace s napojením na ČOV a vodovodů zejména v menších odlehklých sídlech nebo modernizace a rekonstrukce stávající infrastruktury. Toto opatření je velice nutné, jelikož dle EU měla ČR do roku 2010 zajistit odkanalizování na čištění všech aglomerací nad 2 000 obyvatel. Tento tlak na zvyšování úrovně a podílu čištění odpadních vod, bude pokračovat i nadále. Cílem tohoto opatření je tak zlepšení stavu technické infrastruktury nejen na území Hrádecka-Chrastavska, ale na celém území LK. Jak už bylo výše zmiňováno, součástí opatření technické infrastruktury je využití obnovitelných zdrojů energií. Přestože má mikroregion Hrádecko-Chrastavsko stejně jako celý Liberecký kraj velmi dobré podmínky pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie, které jsou šetrné k ŽP, je jejich využívání na velice nízké úrovni. Cílem programu rozvoje LK, který souvisí také s mikroregionem, je zvýšení využívání energeticky ekologicky šetrných technologií a s tím související snížení výdajů na energii a zlepšení stavu ŽP (Program rozvoje LK 2007-2013).

Důležitým opatřením pro zajištění komplexní a kvalitní infrastruktury je také zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií. Pro MR Hrádecko-Chrastavsko především z tohoto opatření vyplývají cíle, které se zaměřují zejména na zpřístupnění elektronické komunikace a informačních technologií na celém území mikroregionu a s tím také související zvýšení informační gramotnosti všech vrstev obyvatel. Informační gramotnost se totiž stává stále významnější součástí celkové vzdělanosti a stále více rozhoduje a bude rozhodovat o kvalitě života a možnostech uplatnění jednotlivých obyvatel. Také by mělo být podporováno využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě, což by však v současné době mělo být samozřejmostí (Program rozvoje LK 2007-2013).

6.2.4 Zdravé životní prostředí bez zátěží

Dalším cílem Programu rozvoje LK na období 2007-2013 je vybudování zdravého životního prostředí bez zátěží. Pro naplnění toho cíle je zejména nutné opatření vedoucí ke snižování škodlivých vlivů na ŽP a zdraví obyvatel. ŽP a zdraví obyvatel je nejčastěji ovlivňováno emisemi znečišťujících látek do ovzduší, vod a horninového prostředí. V LK je největší problémem znečišťování ovzduší, a to především vlivem automobilové dopravy a topením tuhými palivy. Je proto nutné snižovat veškerou produkci emisí do prostředí a také podporovat omezování produkce odpadů. Liberecký kraj se vyznačuje rozdílnou úrovní znečištění ovzduší. Toto znečištění závisí na existenci lokálních zdrojů emisí do ovzduší a na množství emisí z dálkových zdrojů. V mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko představuje závažnější problém z hlediska ŽP a krajiny negativní vliv těžby štěrkopísků, a to v podobě zvýšení dopravy, hluku, prachu a zásahu do reliéfu krajiny. Navíc byla oblast Hrádecka-Chrastavska v 70. a 80. letech 20. st. Silně zasažena emisemi z polské tepelné

elektrárny Túrow. Díky ekologizaci velkých tepelných zdrojů je naštěstí tento negativní vliv snižován. K významnému snížení znečištění ovzduší také došlo vlivem plynofikací obcí. Hrádecko-Chrastavsko je plynofikováno přibližně z 60 %. Cílem tohoto opatření z pohledu mikroregionu je tak dále minimalizovat produkci emisí do všech složek životního prostředí, snižovat nebezpečné vlastnosti vyprodukovaných emisí a odpadů a snižovat produkci negativních vlivů na veřejné zdraví (např. hluk). Také by mělo být podporováno odpovědné nakládání s vyprodukovanými dále nevyužitelnými odpady. V případě naplnění těchto cílů by mělo v mikroregionu dojít ke zlepšení ŽP, což může znamenat také zlepšování zdravotního stavu obyvatel a atraktivnosti regionu pro turisty (Program rozvoje LK 2007-2013).

Pro zajištění zdravého životního prostředí bez zátěže je nutné předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na ŽP a zdraví obyvatel. Z tohoto hlediska je pro oblast Hrádecka-Chrastavska nutná podpora předcházení vzniku a celkovému snižování produkce odpadů a emisí během všech činností. Také by zde mělo být podporováno využívání energií z obnovitelných zdrojů. To vše by mělo vést k energetickým a surovinovým úsporám, úsporám neobnovitelných zdrojů surovin a jejich uchování dalším generacím. Navíc minimalizace produkce znečišťujících a zdraví škodlivých emisí a odpadů pomáhá producentům k následným ekonomickým úsporám. Podporu v rámci zajištění kvalitního ŽP je také nutné směřovat na následné řešení negativních vlivů na složky ŽP a veřejného zdraví. U vyprodukovaných odpadů je například nutné stále zvyšovat separaci a recyklaci těchto odpadů. Nutná je také sanace opuštěných nejen průmyslových, ale i zemědělských objektů, které představují určitou ekologickou zátěž na území Hrádecka-Chrastavska. Rozvojové aktivity by se tak v této oblasti měly zaměřovat na zvyšování podílu využívaných odpadů a snižování odpadů ukládaných na skládky, vytvoření přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady a postupné odstraňování starých ekologických zátěží a nevyužitelných brownfields. V souvislosti se sledováním stavu ŽP Liberecký kraj požaduje vytvoření a provozování funkčního systému monitorování kvality všech složek ŽP a veřejného zdraví po celém území LK, na čemž by se měl podílet i mikroregion Hrádecko-Chrastavsko. Vedlo by to především k systematickému vyhodnocení a zlepšení dostupnosti dat týkajících se aktuálního stavu ŽP na území LK (Program rozvoje LK 2007-2013).

Péče o krajinu, šetrné využívání krajinného a přírodního potenciálu je dalším opatřením pro zajištění zdravého životního prostředí bez zátěže na území LK. Pro mikroregion Hrádecko-Chrastavsko by toto opatření mělo znamenat především péči o přírodní dědictví, revitalizaci povodí za účelem zvýšení zachytu vody v území, realizace protipovodňových opatření a omezení aktivit v záplavovém území. Nemělo by však docházet ke krajinné degradaci či devastaci, jelikož je to jev, který má hluboké dopady na ŽP. Pro Hrádecko-Chrastavsko by mělo být také především cílem zvyšování retenční schopnosti krajiny s posílením prevence ke snižování povodňových stavů, podporovat rozumné hospodaření v krajině, nejen ve vazbě na obnovitelné zdroje energie. Tyto všechny aktivity by měly vést k zachování krajinného rázu a snížení škod na majetku vzniklé povodněmi. S péčí o krajinu také bezpochyby souvisí ochrana zemědělské půdy. Zemědělský fond je totiž v současné době vystaven vysokému tlaku na zastavení, a to především za účelem budování průmyslových zón „na zelené louce“ a bytové zástavby směřující do volné krajiny. Důvodem je méně nákladné zainvestování a nízká cena zemědělské půdy oproti stavebním pozemkům. Cílem Libereckého kraje a zároveň i mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko by tak měla být maximální ochrana zemědělského půdního fondu v podobě přednostního využívání pozemků již vyňatých ze zemědělského půdního fondu a

přednostní realizace stavebních záměrů ve stávajících areálech (Program rozvoje LK 2007-2013).

Posledním opatřením pro zajištění zdravého ŽP v Libereckém kraji je posilování ekologického povědomí obyvatel. Cíle tohoto opatření by jistě měly být naplňovány v rámci celého Libereckého kraje, a tím tedy i v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Výchova obyvatel k aktivní péči o krajinu a prostředí je jeden ze zásadních kroků pro zachování kvalitního životního prostředí. Cílem ekologické výchovy je totiž vzbudit v občanech potřebu chránit ŽP a ocenit přírodní a krajinné hodnoty. Na ekologickou výchovu je kladen důraz zejména u dětí a mládeže. Dospělá populace je v tomto směru oslovována nevládními organizacemi. Bohužel na realizaci projektů týkající se ochrany přírody a ŽP je stále nedostatek finančních prostředků. Cílem Libereckého kraje však je, aby byly zvýšeny ekologické znalosti občanů a zároveň jejich zodpovědnost za ochranu a tvorbu zdravého ŽP. Těchto cílů by mělo být dosaženo především realizací osvětových a vzdělávacích programů z oblasti ŽP, udržitelného rozvoje, podpory a ochrany zdraví, včetně zdravého životního stylu pro děti, mládež a dospělé. Dále by měla být podporována informovanost veřejnosti o plánovaných aktivitách, které mohou ovlivnit stav ŽP a UR. Naplnění těchto cílů by poté znamenalo zvýšení environmentálního povědomí obyvatel, což by vedlo k zodpovědnému rozhodování a jednání ve prospěch UR a ochrany životního prostředí LK. Také by to znamenalo snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel, což by postupně vedlo k naplnění strategického cíle Zdravé životní prostředí bez zátěží (Program rozvoje LK 2007-2013).

6.2.5 Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti

Posledním rozvojovým cílem stanoveným v Programu rozvoje Libereckého kraje na období 2007-2013 je udržitelný rozvoj území a občanské společnosti. V rámci tohoto strategického cíle je prvním rozvojovým opatřením rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a příhraniční. Tato spolupráce je zde pak rozdělena na spolupráci vnitřní a vnější. Spolupráce je zde spatřována ve sladění zájmů a potřeby různých subjektů v procesu uskutečňování rozvojových záměrů na shodném území. Příkladem jsou obce, které se účastní řady aktivit ve spolupráci s jinými subjekty a snaží se využívat co nejvíce možností ke zlepšení potenciálu území. Z důvodu zajištění zlepšení výkonu některých funkcí obcí a také především zlepšení jejich možností a podmínek pro realizaci rozvojových záměrů se obce mohou sdružovat do svazků a dochází tak ke vzniku mikroregionů. Spolupráce v těchto mikroregionech je spatřována především ve společné realizaci větších infrastrukturních projektů. Pro tyto mikroregiony a zejména pak pro mikroregion Hrádecko-Chrastavsko je významná a nezbytná nejen vnitřní spolupráce, ale i spolupráce s vnějšími subjekty, a to díky hraniční poloze, která přímo předurčuje k příhraniční spolupráci a vytváření přeshraničního regionálního uskupení, kdy příkladem je svazek tří měst (Bogatynia, Zittau a Hrádek nad Nisou) neboli tzv. Malý Trojúhelník. V rámci této spolupráce jde o budování a udržování sousedských vztahů, výměny zkušeností a informací, realizaci různých projektů a pořádání setkání za účelem řešení konkrétních témat. Pro mikroregion Hrádecko-Chrastavsko tak z programu rozvoje LK vyplývá cíl týkající se posílení této spolupráce se zahraničními subjekty, zintenzivnění a upevnění příhraniční vazby, spolupráce při řešení rozvojových problémů a podpora přípravy a realizace společných rozvojových projektů. Tyto aktivity by měly především

příspěvat k soudržnosti národů Evropy, odstraňování regionálních disparit EU a upevňování společného úsilí čelit celosvětovým rizikům (Program rozvoje LK 2007-2013). Dalším rozvojovým opatřením týkající se udržitelného rozvoje je rozvoj městských oblastí. Z pohledu mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko se toto opatření týká zejména měst Chrastava a Hrádek nad Nisou, která jsou hlavními póly rozvoje mikroregionu. Tyto města se však potýkají s určitými problémy, které se liší od problémů venkovských oblastí. Města musí například řešit nutnost revitalizace bytových domů, integraci problematických skupiny obyvatel, kriminalitu, zatížení automobilovou dopravou, nedostatek parkovacích míst a nezaměstnanost. Evropská unie nabízí takovýmto městům možnost podpory z finančních zdrojů EU, ale vyžaduje k tomu zpracované strategické rozvojové dokumenty daných lokalit. Tyto dokumenty musí vykazovat aktuální stav rozvojového potenciálu daného území. Z toho vyplývá pro města LK, ale také především pro Chrastavu a Hrádek nad Nisou potřeba tvorby těchto strategických rozvojových dokumentů a především pak jejich pravidelná aktualizace. V rámci rozvoje měst by tak mikroregion Hrádecko-Chrastavsko měl zaměřovat pozornost právě na podporu tvorby a aktualizaci strategických rozvojových dokumentů měst, dále pak na snížení zatížení automobilovou dopravou, řešit dopravu v klidu, snížení nezaměstnanosti, revitalizování nevyužívaných hospodářských objektů, zkvalitnění občanské vybavenosti a úrovně veřejných služeb a na podporu rozvoje podnikání. Splnění těchto aktivit by následně mělo vést ke spokojenosti obyvatel měst, zvýšení počtu pracovních míst, zlepšení kulturních a přírodních hodnot a celkovému pozitivnímu dopadu na kvalitu městského prostředí (Program rozvoje LK 2007-2013).

Dalším opatřením, které s rozvojem mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko bezpochyby souvisí, je rozvoj venkovských oblastí. Obvyklými požadavky venkova je multifunkční zemědělství, lesnictví a hospodářství, zajištění pracovních míst na venkově, péče o krajinu a krajinný ráz, zajištění základních potřeb obyvatel žijících na venkově co nejbližší jejich trvalému bydlišti, posílení vztahu venkovských obyvatel k místnímu regionu, zvyšování jejich účasti ve správě věcí veřejných. Dalšími nezbytnými požadavky na venkově je také zajištění kvalitní infrastruktury, rozvoj cestovního ruchu a dopravní obslužnost. Stejně jako u měst podporuje EU venkovské oblasti financováním z evropských zdrojů. Nutná je však také tvorba či aktualizace strategických rozvojových dokumentů daných lokalit. V oblasti rozvoje venkova z hlediska programu rozvoje LK je cílem podporovat spolupráci mikroregionů a místních akčních skupin. Dále by mělo ve venkovských mikroregionech docházet k posilování kulturního a spolkového života, zkvalitňování úrovně veřejné správy, zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatelstva, vytvoření příznivých podmínek pro život na venkově i pro mladé lidi, pro rozvoj agroturistiky a cestovního ruchu, propagování venkova, zkvalitňování ŽP na venkově, rozvíjení místní infrastruktury a zlepšování dopravní obslužnosti, podporování rozvoje tradičních řemesel a produktů, revitalizování brownfields, zlepšení občanské vybavenosti a podporování rozvoje podnikání na venkově. Naplnění těchto prioritních cílů by mělo vést ke spokojenosti obyvatel venkovských oblastí, naplnění dalších finančních prostředků do rozpočtu obcí, zvýšení pracovních míst a také především stabilizaci počtu obyvatel ve venkovských mikroregionech, jako je právě mikroregion Hrádecko-Chrastavsko (Program rozvoje LK 2007-2013).

V rámci cíle zajištění udržitelného rozvoje území je potřeba naplnit další rozvojové opatření, jímž je koncepční řízení rozvoje. Právě koncepční řízení rozvoje je základem pro optimální využití daného území, jelikož při plánování a následné realizaci jakýchkoliv rozvojových záměrů je vždy nutné zajistit provázanost a soulad koncepčních dokumentů. Tímto souladem se rozumí např. soulad cílů rozvoje kraje s republikovými a evropskými dokumenty a právě se strategickými dokumenty mikroregionů. Navíc by koncepční řízení

mělo být v souladu i s územně plánovací dokumentací. Pro mikroregion Hrádecko-Chrastavsko tak vyplývá zejména naplnění cílů týkajících se aktualizace stávajících strategických rozvojových dokumentů z hlediska souladu s krajskými rozvojovými dokumenty, zmírňovat rozdíly mezi městskými a venkovskými oblastmi a pravidelně vyhodnocovat rozvoj mikroregionu. Mělo by tak docházet k odstraňování regionálních disparit v rámci kraje a realizaci aktivit směřujících k udržitelnému rozvoji. Jelikož koncepční řízení by mělo být v souladu s územně plánovací dokumentací je cílem programu rozvoje LK, aby došlo k vytvoření kvalitní ÚAP včetně technické úrovně zpracování. Je tak nutné zvýšit povědomí o novém pojetí územního plánování u starostů obcí, zejména o tom, že ÚAP budou úřady územního plánování obcí ve svém správním obvodu poskytovat zdarma. Cílem tak je standardizovat zpracování ÚAP v rámci celého Libereckého kraje. Naplnění cílů by tak mělo přispět ke vzniku kvalitního základního informačního servisu pro rozhodování v území a pro investice firem v daném území, dále by byl jasně definovaný rozvojový potenciál jednotlivých oblastí. Územně plánovací podklady jsou základem pro zpracování územně plánovací dokumentace kraje a jednotlivých obcí. ÚPD jsou velice důležitým dokumentem pro zajištění kvality veškerých rozhodovacích procesů probíhajících na daném území. Pro Liberecký kraj je proto žádoucí, aby všechny územní plány obcí pořízené a schválené do 31. 12. 2006 byly do konce roku 2011 v maximální možné míře nahrazeny novými kvalitními digitálními územními plány pořízenými a vydanými již podle nového stavebního zákona. Pro obce LK a také samozřejmě obce mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko je tak nutné naplnění cílů týkající se zkvalitňování obsahu ÚPD včetně technické úrovně zpracování. A to v podobě již zmiňované digitalizace. Dále je také důležitým cílem zlepšování vzájemné provázanosti strategických a územně plánovacích dokumentů. V současné době jsou totiž na obecní úrovni zpracovávány, schvalovány a průběžně aktualizovány rozvojové a územně plánovací dokumenty, a to v různé kvalitě. Jelikož tyto činnosti probíhaly v různých časových etapách, je potřeba zajistit jejich vzájemnou provázanost (Program rozvoje LK 2007-2013).

Posledním opatřením v rámci naplnění cíle udržitelného rozvoje území LK je zkvalitnění veřejné správy. Dle Strategie rozvoje LK 2006-2020 se jedná o „dlouhodobý proces založený na hledání a realizaci způsobů, jak zefektivnit správní procesy, předávat potřebné informace a komunikovat se zpětnou vazbou se všemi zainteresovanými subjekty.“ Hlavními nástroji pro zkvalitnění veřejné správy jsou tak moderní nástroje řízení, informační technologie a především rozhoduje kvalita lidských zdrojů. Mezi rozvojové aktivity v souvislosti s mikroregionem Hrádecko-Chrastavsko pro naplnění tohoto opatření patří především kontrolování využití veřejných prostředků, zvyšování kapacit a dovedností pracovníků veřejné správy nejen pro získávání financí z fondů, grantů a finančních podpor, využití informačních technologií při zkvalitňování veřejné správy, marketingové řízení obcí, měst a celého mikroregionu a především realizace procesu MA21 na úrovni obcí, měst a mikroregionu. Dle Programu rozvoje LK 2007-2013 je proces MA21 „procesem, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování, zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních organismů v prostoru a čase.“ (Program rozvoje LK 2007-2013).

Tuto kapitolu bych uzavřela následující větou „Liberecký kraj pečuje o rozvoj svého území, ať již přímo, či prostřednictvím podpory obcí a obce si na svém území počínají obdobně.“ (Program rozvoje LK 2007-2013).

7 Vlastní program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

Kapitola vlastní program rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko je věnována souhrnu jednotlivých rozvojových dokumentů působících na území Hrádecka-Chrastavska. Jedná se především o Strategii rozvoje mikroregionu schválenou k roku 2001, Program rozvoje města Chrastavy na období 2009-2013 a Rozvojový plán (neboli program rozvoje) Hrádku nad Nisou na plánovací období 2005-2015. Cílem bylo na základě těchto tří rozvojových dokumentů sestavit jeden souhrnný program rozvoje mikroregionu, který bude sloužit k další části této práce, která se zabývá sledováním plnění rozvojových cílů obsažených právě v těchto dokumentech.

Při sestavování rozvojových dokumentů je důležité vymezit nejčastější a nejvýraznější problémy dané oblasti. V této práci se jedná o oblast mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, kde do nejvýraznějších problémových okruhů dle Strategie rozvoje mikroregionu lze zařadit životní prostředí a krajinu, technickou infrastrukturu a dopravu. V menších obcích je hlavní problémovou oblastí především zanedbanost obcí, a to z hlediska vzhledu domů a veřejných prostorů a také výskyt lokalit brownfields. Dalším z důležitých společných problémů v rámci mikroregionu je stav silnic a místních komunikací, což je typické pro velkou část venkovských oblastí. Dále je mezi společné problémy zařazován stav technické infrastruktury, především vodní a kanalizační síť, dopravní spojení a obslužnost území a úbytek pracovních míst. Ve Strategii rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko jsou rozvojové cíle začleněny do následujících 6 vytipovaných prioritních oblastí: 1. Turistika a volný čas, 2. Pitná voda a kanalizace, 3. Zanedbanost zemědělské půdy, údržba krajiny, 4. Revitalizace říčních toků. Obnova rybníků, péče o říční porosty, 5. Problematika dopravy a dopravní obslužnosti. 6. Zlepšení stavu obcí. Naplnění rozvojových cílů, jež jsou součástí těchto prioritních oblastí, by měly mít pozitivní dopad na rozvoj celého mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Především by měly vést ke vzniku nových pracovních příležitostí, stabilizaci trvale bydlícího obyvatelstva a zkvalitnění ŽP ve městech a obcích a ve volné krajině (Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2001).

Dle Rozvojového plánu Hrádku nad Nisou v letech 2005-2015 je cílem, aby v roce 2015 byl Hrádek nad Nisou „plnohodnotné menší město, kde jsou uspokojivě zabezpečený základní potřeby všech občanů (školy, zdravotnictví, obchody, volnočasové aktivity) a kde se občané aktivně podílejí na životě města.“ Další vizí je, aby Hrádek nad Nisou byl městem s rostoucím počtem obyvatel (cílem je 8 000 – 10 000 obyvatel), kde jsou respektovány základní principy udržitelného rozvoje. Rozvojový dokument Hrádku nad Nisou byl vypracován s ohledem na rozvojové plány vyšších územních celků, jimiž je Liberecký kraj, Svazek měst Malý trojúhelník a Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko. Je zde stanoveno celkem dvacet strategických oblastí, kterými se město v rámci rozvoje bude zabývat. Jedná se o následující oblasti: zlepšení ekonomických možností města, infrastruktura pro podnikání a bydlení, dopravní obslužnost, automobilová doprava, odpadové hospodářství, vodní zdroje, veřejná a lesní zeleň, ekologické zátěže, ekologicky

šetrné chování města, energetická základna obce, kvalitní sociální péče, bezpečnost občanů, zdravotnictví pro občany, kvalitní udržitelné školství, kultura a volný čas pro občany, sport, přírodní, kulturní a historické dědictví, cestovní ruch, informace a přístup k informacím, vnější vztahy města (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou, 2005-2015).

Posledním rozvojovým dokumentem na území Hrádecka-Chrastava, ze kterého tato práce vychází, je Program rozvoje města Chrastava na období 2009-2013. Je zde formulována dlouhodobá vize Chrastavy do roku 2020: „Chrastava je regionálním centrem na důležité rozvojové ose LK, spojující krajské město Liberec se Žitavou a Saskem. Je přívětivým domovem spokojených obyvatel, kteří v něm nacházejí nejen místo k přespaní, ale také pracovní příležitosti i dostatečnou nabídku volnočasových aktivit. Z blízké polohy vůči krajskému městu využívá Chrastava výhod ve všech oblastech, kde je to možné a účelné. Chrastava je čistým a bezpečným městem, plným života a pohody v kontaktu s krásnou přírodou Jizerských a Lužických hor, Ještědského hřbetu i blízkého Trojzemí. Město láká návštěvníky z Čech i zahraničí pestrou nabídkou atraktivit, programů a akcí, má k tomu vybudovanou dostatečnou infrastrukturu a nabízí všem hostům přeměřenou paletu služeb. Cestovní ruch není pro město a jeho obyvatele zátěží, ale naopak přínosem. Prosperita Chrastavy je založena na dlouhodobé sounáležitosti obyvatel s městem a systematickým vytváření podmínek pro spokojený život dalších generací.“ Tato dlouhodobá vize města je důležitým vyjádřením těch nejzásadnějších představ o budoucnosti města, kdy tyto představy jsou vyjádřeny v podobě právě těchto výstižných hesel. Na základě uvedené budoucí vize města je v Programu rozvoje města Chrastava vymezeno celkem osm rozvojových úkolů neboli strategických cílů, které by po realizaci měly vést právě k naplnění této vize. Jedná se především o zvýšení atraktivity města, doplnění vybavenosti a dostupnosti centra města, revitalizaci nábřeží Jeřice a okolí, zázemí pro volnočasové aktivity, sport a kulturu, kvalitní nabídku základního školství, předškolních zařízení a podporu aktivit pro rozvoj vzdělanosti, řešení situace v lokalitách s vysokou koncentrací sociálně problémových skupin obyvatel, rozvoj podmínek pro kvalitní bydlení včetně infrastruktury a další vybavenosti, zajištění podmínek pro řízený rozvoj cestovního ruchu a rozvoj cyklotras a další navazující aktivity (Program rozvoje města Chrastava 2009-2013).

Další část této kapitoly se již věnuje samotnému programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Vzhledem k tomu, že jednotlivé rozvojové dokumenty mají odlišně vymezené prioritní rozvojové oblasti, je následující část rozdělena do šesti obecnějších oblastí (Ekonomický rozvoj, Lidské zdroje, Infrastruktura, Životní prostředí, Sport, kultura a volný čas, Cestovní ruch), do kterých budou strukturovány jednotlivé rozvojové aktivity, které by měly být v rámci celého území Hrádecka-Chrastavska naplňovány, a to včetně města Chrastavy a Hrádku nad Nisou.

7.1 Ekonomický rozvoj

Ekonomický rozvoj v rámci mikroregionu je především spojován s městy Hrádek nad Nisou a Chrastava. Tento rozvoj je spatřován především v rozvoji firem různého zaměření a velikosti. V rámci zajištění firem je proto potřeba zabezpečit odpovídající plochy. Může se jednat o již stávající plochy nebo budoucí průmyslové zóny. Cílem je tak zajištění různorodosti oborů firem a také podpora místních drobných středních podnikatelů a firem z hlediska poradenství a finanční podpory. Jedním z cílů Hrádku nad Nisou v oblasti ekonomického rozvoje je zlepšení ekonomických možností měst, a to v podobě zajištění

usídlení velkých zaměstnavatelů, rostoucího počtu obyvatel, stabilizování a rozvoje malého a středního podnikání a zlepšení efektivity výtěžnosti majetku města. Potřeba zajistit usídlení velkých zaměstnavatelů ve městech spočívá především ve zkvalitnění podmínek pro transport zboží, což tedy především znamená zajištění kvalitní dopravní infrastruktury v podobě podpory výstavby komunikace Hrádek nad Nisou – Zittau přes polské území včetně otevření hraničního přechodu bez omezení dopravy. Dále je žádoucí až nutné zefektivnit využití průmyslové zóny v Hrádku nad Nisou zejména nabídkou těchto ploch se zajištěním infrastruktury (energie, voda). Navíc by se tato průmyslová zóna měla dostat více do podvědomí významných investorů, a to zejména prostřednictvím vícejazyčné propagace v podobě výstav, veletrhů a informací na internetu. Aby byly do území přilákány velké firmy, měla by být pozornost zaměřována také na zlepšení úrovně potenciálních zaměstnanců na základě průzkumu potřeb potenciálních konkrétních zaměstnavatelů, rekvalifikace nezaměstnaných osob nebo osob ohrožených nezaměstnaností a zvyšování kvalifikace potenciálních zaměstnanců. Pro ekonomický rozvoj celé oblasti mikroregionu je také důležitý rozvoj využití stávajících nevyužitých nemovitostí a ploch.

Nejenže je nutné v rámci ekonomického rozvoje zajistit plochy pro podnikání, ale měly by být zajištěny podmínky i pro bytovou výstavbu z důvodu nabídky všech forem bydlení. Jelikož je pro Hrádek nad Nisou žádoucí růst počtu obyvatel, je nutné poskytnout nabídku kvalitního bydlení. To spočívá především ve výběru vhodných lokalit k výstavbě a rekonstrukci objektů včetně veřejných prostorů, v přípravě vhodných pozemků včetně infrastruktury, nabídce investorům a zapracování do územního plánu města. K přilákání obyvatel do území by také mohlo přispět vytvoření pozitivního image v podobě propagace města v dostupných médiích a cíleném zveřejňování pozitivních výsledků na internetových stránkách měst. I pro Chrastavu je důležité zajištění kvalitní nabídky bydlení, jelikož se jedná o jednu ze základních podmínek pro další rozvoj města. Je zde věnována pozornost jak bytovému fondu ve vlastnictví města, tak i přípravě podmínek pro individuální výstavbu. Jedním z cílů v oblasti bydlení je zajistit kvalitní bydlení v městských bytech, což dále souvisí s kvalitní dodávkou energií, dopravní dostupností a přiměřenou občanskou vybaveností lokalit. Co se týče nové bytové výstavby, ať už v podobě bytových domů, nebo individuální bytové výstavby, je hlavním cílem zejména udržet mladé obyvatelstvo ve městě a také přilákat do města nové obyvatele. Prioritními cíli města tedy především je příprava lokalit pro bytovou výstavbu (především individuální), podpora výstavby malometrážních bytů, dokončení privatizace vybraného bytového fondu města a zlepšení technického stavu zbývajících bytového fondu v majetku města.

Oproti městu Chrastava se Hrádek nad Nisou v rámci svého rozvoje více zaměřuje na ekonomickou oblast především z pohledu rozvoje firem, což zajistí zvýšení pracovních příležitostí nejen pro město, ale i pro celou oblast Hrádecka-Chrastavska, a povede to k celkovému zvýšení ekonomické úrovně dané oblasti. Město Chrastava tuto problematiku téměř ve svém programu rozvoje neřeší a zaměřuje se, stejně jako i Hrádek nad Nisou, na zkvalitnění bydlení v podobě nové výstavby a rekonstrukce stávající. Obě města vidí ve zkvalitnění bydlení především udržení a přilákání mladého obyvatelstva do měst, a tím i celkový růst obyvatel. Strategie rozvoj mikroregionu nemá stanoveny žádné rozvojové cíle týkající se ekonomického rozvoje.

7.2 Lidské zdroje

Tato část se věnuje celkovému zlepšení kvality života obyvatel na území mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, a to z hlediska sociální oblasti, zdravotnictví, bezpečnosti obyvatel, vzdělání a školství. Většina rozvojových aktivit je opět součástí pouze rozvojových dokumentů měst, především je obsažena v rozvojovém plánu Hrádku nad Nisou. Důvodem je jistě to, že právě město Hrádek nad Nisou je hlavním centrem mikroregionu a většina realizovaných rozvojových aktivit bude mít vliv na celý mikroregion. Strategie rozvoje mikroregionu se totiž zabývá pouze rozvojovými problémy, které jsou společné pro všechny členy mikroregionu (obce i města) a společně se poté podílí na jejich řešení. Řešení kvalitních lidských zdrojů je zde tedy v rukou zejména dvou hlavních center mikroregionu, jimiž je právě město Hrádek nad Nisou a Chrastava.

Jeden z hlavních faktorů pro zvýšení kvality života obyvatel v oblasti Hrádecka-Chrastavska je vybudování dostupné a pružné sítě sociálních služeb pro jednotlivé skupiny obyvatel. Kromě města Hrádku nad Nisou by se na realizaci měly podílet i neziskové organizace. Hlavním cílem v sociální oblasti je zapojení znevýhodněných skupin obyvatel do života města pomocí poradenství a hlavně zázemí, které by mělo být přizpůsobeno jejich potřebám. Pro zajištění kvalitní sociální péče je potřeba v Hrádku nad Nisou vybudovat dostupnou a pružnou síť sociálních služeb s cílem zajistit trvalý růst kvality života pro všechny skupiny obyvatel tak, aby byla zajištěna sociální stabilita a integrita města. Vybudování dostupné sítě sociálních služeb je spatřováno především ve výstavbě domu s pečovatelskou službou a navazujícími službami, dále v rozvoji a podpoře speciálního školství včetně mimoškolních aktivit, zajištění jedné bytové jednotky pro poskytování odlehčovací péče v nově vybudovaných bytech zvláštního určení. V rámci dalšího zkvalitnění sociálních služeb se plánuje zřízení občanské poradny zaměřené např. na sociálně právní problematiku, pracovní právní vztahy, bydlení, problematiku rodiny, mezilidských vztahů, ... Také by měl být zajištěn multifunkční bezbariérový prostor pro volnočasové aktivity, včetně technického vybavení a zapojení znevýhodněných skupin obyvatel do přípravy a realizace akcí a programů měst (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Město Chrastava ve svém programu rozvoje zohledňuje rozvoj sociální oblasti v podobě řešení situace v lokalitách s vysokou koncentrací sociálně problémových skupin obyvatel. Tato složitá problematika nevyžaduje pouze sociální opatření, ale také kombinaci technických a bezpečnostních opatření. Cílem města je tak vytvořit komplexní sociální program pro obyvatele sociálně problémových lokalit a v některých případech chce město změnit využití některých těchto problémových lokalit. Dále má být pozornost věnována realizaci systematických opatření k zajištění veřejného pořádku, a to s účinkem pro celé území města (Program rozvoje města Chrastava 2009-2013).

I město Hrádek nad Nisou se ve svém rozvojovém dokumentu zabývá bezpečností svých občanů. Především se jedná o zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku ve městě. Konkrétním cílem je prevence kriminality mládeže, a to v podobě zpracování a realizace preventivních nejen vzdělávacích programů. Dále je také důležité zajistit kvalitní služby ze strany Městské policie. Za tímto účelem město navrhuje zachování stabilního počtu městských strážníků, zlepšení komunikace Městské policie s občany a zajištění vzdělávání městských strážníků. Cílem je také vytvoření integrovaného spolupracujícího systému Policie ČR, Městské policie, Sboru dobrovolných hasičů a ostatních subjektů. S tímto cílem tak souvisí aktualizace krizových plánů města včetně databáze dobrovolníků a vytvoření

krizového štábu, a také výchova obyvatelstva pro činnost v krizových situacích za spolupráce s ostatními organizacemi (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Se zajištěním kvalitního života v mikroregionu je bezpochyby nutné zajištění dostatečného a kvalitního zdravotnictví. To, jaké zdravotnické služby umožňují a nabízejí obě centra mikroregionu (Hrádek nad Nisou, Chrastava), má vliv na kvalitu života obyvatel celého mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, jelikož se jedná o spádová centra nejen z hlediska těchto služeb. Pro město Hrádek nad Nisou, které je pro mikroregion hlavním centrem zdravotnických služeb, je prioritou zachování a další rozvoj dostupnosti zdravotní péče ve všech kategoriích a také především udržení stanoviště záchranné služby, které zajišťuje akutní přednemocniční péči ve městě a jeho spádové oblasti. Vzhledem k tomu, že město nerozhoduje samo o rozsahu zdravotní péče, má město v této oblasti velice omezené možnosti. Může pouze vytvářet podmínky pro umístění jednotlivých zdravotnických zařízení. Za zachování kvality a kvantity zdravotnických služeb bude Hrádek nad Nisou spolupracovat s Libereckým krajem a zdravotními pojišťovnami. Z programu rozvoje města tak vyplývají cíle týkající se zachování a rozvoje akutní zdravotní péče. Tento rozvojový cíl zahrnuje zejména zachování a rozvoj zdravotnické záchranné služby a lékařské služby první pomoci, a to především v podobě poskytnutí objektů a systematické komunikace s provozovateli. Prioritou je tak zachování a další rozvoj dostupnosti standardní zdravotní péče, zachování nebo případně rozšíření odborných ambulancí. Město zaměřuje pozornost i na rozvoj nadstandardní zdravotní péče, čímž se zde rozumí zejména propojení zdravotní a pečovatelské péče, příprava podmínek pro umístění hospice, eventuálně jiného zdravotnického zařízení (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015). Dalším faktorem, jež má vliv na kvalitu života je úroveň školství dané oblasti. Dle Rozvojového plánu Hrádek nad Nisou 2005-2015 „současný trend a demografický vývoj signalizuje, že i v budoucnu nebude v Hrádku nad Nisou výrazně klesat počet dětí.“ Město má dostatečný počet školských budov, které je však nutné v rámci rozvoje modernizovat a doplnit určitým vybavením. Za účelem zajištění kvalitního udržitelného školství je potřeba věnovat pozornost školské infrastruktuře v podobě úpravy budov (např. rekonstrukce soc. zařízení, zajištění bezbariérovosti vybraných škol), vybavení škol a školských zařízení novou technikou a pomůckami dle trendů a potřeb (např. výpočetní technika), zajištění speciálních vzdělávacích a diagnostických služeb (např. školní psycholog, logopedická poradna, speciální třídy – sportovní, jazykové) a také prezentaci těchto škol v podobě vlastních internetových stránek a hlavně aktivní zapojení škol do přípravy a realizace akcí města. Hrádek nad Nisou také věnuje dostatečnou pozornost spolupráci škol a školských zařízení, a to především z hlediska účasti škol v mezinárodních projektech škol a účasti na projektech v oblasti celoživotního vzdělávání (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Město Chrastava také klade důraz na kvalitu vzdělávání. Ve svém programu se zaměřuje na kvalitní nabídku základního školství, předškolních zařízení a podporu aktivit pro rozvoj vzdělanosti. Cílem je vybudovat funkční síť, která splňuje podmínky pro úspěšné plnění vzdělávacích a výchovných funkcí školy. Žádoucím stavem je, aby kvalitní nabídka a výsledky ZŠ a MŠ byly významnou předností města. Pro zlepšení demografické a vzdělanostní struktury je nutné také zajištění nabídky vzdělávacích aktivit pro různé věkové a sociální skupiny obyvatel na území města. Negativem v oblasti školství je absence středoškolského zařízení a dalšího odborného vzdělávání. Kdyby však došlo k doplnění těchto aktivit, byla by to výrazná pomoc při stabilizaci obyvatelstva a snížení závislosti na dojíždě do krajského města. Současnými prioritními cíli v rámci programu města je především zlepšení kvality školních zařízení, a to konkrétně v podobě dokončení

komplexního řešení areálů ZŠ komplexní modernizací, dále zvýšení kapacity, zlepšení kvality a vybavení sítě předškolních zařízení, zajištění co nejlepších podmínek pro výchovně-vzdělávací proces a podpora vzniku a rozšiřování vzdělávacích aktivit a programů města. V tomto směru je cílem zvýšit uplatnitelnost obyvatel na trhu práce a preventivně tak působit v sociální oblasti (Program rozvoje města Chrastava 2009-2013).

7.3 Infrastruktura

Jak už bylo v této práci zmiňováno, pro mikroregion Hrádecko-Chrastavsko je finančně náročné budování a provozování technické infrastruktury, jelikož se jedná o oblast s rozdrobenou sídelní strukturou a velkým množstvím malých sídel. Veřejný vodovod je rozveden ve většině obcí, pouze chybí v menších sídlech a oddělených částech obcí s nízkou hustotou zástavby. Výrazně hůře je na tom stav likvidace splaškových odpadních vod, který je zde na nízké úrovni. Splašková kanalizace v menších obcích většinou neexistuje. Vybudovanou kanalizační sítí ukončenou na ČOV mají pouze města Hrádek nad Nisou, Chrastava a část obce Nová Ves. Tuto situaci je proto nutné v rámci mikroregionu řešit. Proto strategie rozvoje mikroregionu obsahuje jakýsi výhled pro výstavbu a zlepšen stavu kanalizace. Tento výhled vychází z rozdělení obcí dle počtu obyvatel s přihlédnutím k místním podmínkám, čímž se zde rozumí například, zda je území nějakým způsobem citlivé a jaký je rozsah stávající kanalizace. Časový harmonogram pro výstavbu kanalizačních sítí na ČOV je tak proveden na základě velikosti obcí. Ve velkých lokalitách, kde existuje ČOV je nutné vybudovat stokovou síť z důvodu větší zatíženosti ČOV a většího efektu čištění v dané oblasti. Opět horší je to s obcemi s počtem obyvatel méně jak 500, jelikož zde není navrženo společné čištění odpadních vod. Pokud se nenalézají tyto obce v citlivých územích, počítá se i nadále s individuálním čištěním splaškových vod. Ze Strategie rozvoje mikroregionu vyplývají dva klíčové návrhy projektů v rámci technické infrastruktury. Jedním z nich je cíl se v rámci mikroregionu soustředit především na dotační tituly pro výstavby čistíren odpadních vod v obcích a kanalizačních sítí (Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2001).

V rámci rozvoje samotného města Hrádek nad Nisou je také věnována pozornost technické infrastruktuře, nejen z hlediska bydlení ale také pro podnikání. Jedná se také o rekonstrukci stávající infrastruktury a realizaci chybějící infrastruktury. Konkrétně chce město vytvořit dokumentaci stávajících inženýrských sítí v digitální podobě za účelem její následné opravy a posílení. Co se týče vybudování nových inženýrských sítí, jedná se především o vybudování na rozvojových pozemcích určených k zainvestování (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015). Také město Chrastava se zabývá problematikou technické infrastruktury v místech, kde je potřeba rovněž dobudovat kanalizační síť.

Dalším tématem rozvoje v oblasti infrastruktury je infrastruktura dopravní, která je řešena v rámci celého mikroregionu, jelikož je společným rozvojovým problémem všech obcí a měst mikroregionu. Největší důraz za účelem rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko je kladen na kvalitní dopravní spojení s krajským městem Libercem. Důvodem je to, že vnitřní vazby mezi městy a obcemi uvnitř regionu jsou velmi slabé oproti silným vnějším vazbám na město Liberec, a to zejména z hlediska dojížděky za prací, do škol a za službami. Z toho vyplývá, že jedna z rozvojových aktivit by měla směřovat k zavedení IDS v návaznosti na jádrové území Liberecké sídelní regionální aglomerace. Dále by měly být rozvojové aktivity v oblasti dopravy směřovány ke společným projektům dopravní infrastruktury a k projektům týkající se budování cyklostezek a cyklotras po mikroregionu.

Součástí strategie rozvoje mikroregionu jsou také návrhy projektů v oblasti dopravní infrastruktury jednotlivých obcí, které jsou převzaty od představitelů samosprávy a orgánů státní správy. Z těch větších infrastrukturních projektů se jedná o silnici I/35 Bílý Kostel – Hrádek nad Nisou a zkapacitnění silnice I/35 Stráž nad Nisou – Bílý Kostel. Co se týče priorit jednotlivých obcí, většinou se jedná o opravy místních komunikací a mostů, budování a opravy cyklostezek a cyklotras, rekonstrukce nádraží a také v některých místech zlepšení dopravní obslužnosti. Na základě těchto rozvojových priorit jsou vytvořeny návrhy na společné mikroregionální projekty, jimiž je projekt optimalizace dopravy mikroregionu, společný program zlepšení vzhledu objektů nádraží a stanic Českých drah a společný program rekonstrukcí a oprav místních komunikací (Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2001).

Také programy rozvoje měst se zabývají problematikou dopravy. Dle rozvojového plánu Hrádku nad Nisou je „podmínkou spokojenosti obyvatel fungující systém veřejné dopravy uvnitř města, v jeho nejbližším okolí a jeho propojení s integrovaným systémem dopravy LK a s přeshraničním spojením měst v Trojzemí (Bogatynia, Zittau a Hrádek nad Nisou).“ Také je cílem Hrádku nad Nisou zklidnění centra města, zajištění fungujících cyklostezek a stezek pro pěší, zvýšení bezpečnosti a plynulosti dopravy a pravidelná údržba dopravních staveb. Jedná se o cíle, které jsou vedle výstavby rychlostní komunikace důležitými prioritami umožňující rozvoj centra města i jeho okrajových částí. Zlepšení dopravní obslužnosti ve městě a jeho okolí je spojováno se zajištěním integrovaného systému veřejné dopravy. Co se týče individuální automobilové dopravy, je rozvoj spatřován v bezpečné a plynulé automobilové dopravě, a to v podobě výstavby nové dálnice tvořící vnější obchvat, jež je jeden z významných projektů v oblasti infrastruktury. Dále je prioritou zklidnění centra města v podobě zajištění plné funkčnosti průtahu městem a odklonění dopravy městem přes nádraží. Pozornost je také věnována již zmiňované údržbě dopravních staveb ve městě (chodníky, povrchy komunikací, mosty) a zajištění dostatečných kvalitních a bezpečných parkovišť (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Zlepšení systému parkování v centru města je prioritou i pro Chrastavu, stejně tak i plánovaná rekonstrukce autobusového nádraží. Společnou rozvojovou prioritou je i zmiňována údržba a úprava místních komunikací a průjezdních úseků silnic. Dá se tedy říci, že problematika dopravy a dopravní infrastruktury, ale i problematika chybějící technické infrastruktury, je společným problémem a rozvojovou oblastí pro celý mikroregion Hrádecko-Chrastavsko společně s oběma městy.

7.4 Životní prostředí

Ve strategickém dokumentu mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko je prioritami v oblasti životního prostředí zejména řešení zanedbanosti zemědělské půdy, údržba krajiny, revitalizace říčních toků, obnova rybníků a péče o říční porosty. Z hlediska řešení zanedbanosti zemědělské půdy a údržby krajiny je navrhován chov ovcí, ekologicky šetrná produkce a rozvoj agroturistiky. Oblast zemědělství je problémovou oblastí spíše pro obce, jelikož např. město Hrádek nad Nisou se v této oblasti nepotýká s žádnými zásadními problémy, jelikož většina půdy je obhospodařována soukromými zemědělci. Co se týče říčních toků, jedná se o řeky Lužická Nisa a Jeřice, které jsou významnými propojujícími prvky mezi jednotlivými obcemi mikroregionu. Revitalizace těchto toků je však v rukou společnosti Povodí Labe a.s., jelikož zajišťují technickou správu a údržbu, a to na většině

území mikroregionu. V mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko se nachází řada vodních ploch, které mohou být po úpravě a rekonstrukci využity pro rekreační účely. Rozvojové aktivity jsou tak směřovány k opravám a revitalizacím rybníků na území mikroregionu, rekonstrukci mostů, regulaci toků Jeřice v centru obce Mníšek a vybudování protizáplavové nádrže v Oldřichově v Hájích. Rozvojové aktivity týkající se revitalizace říčních toků a vodních ploch v mikroregionu mají pozitivní provázanost s programy rozvoje měst. Chrastava se zaměřuje na regulaci toku Nisy a Jeřice společně s revitalizací přilehlého území, a i pro Hrádek nad Nisou je prioritou regulace toku Nisy a revitalizace území mezi městem, areálem Kristýny a Trojzemím (Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2001).

Město Hrádek nad Nisou navíc ve svém rozvojovém plánu v oblasti ŽP řeší ekologické problémy a odpadové hospodářství města. Dle Rozvojového plánu Hrádek nad Nisou 2005-015 jsou „nejvýraznějšími ekologickými problémy nevyužívané objekty a areály, které tak znamenají ekologické riziko nejenom pro vlastníky, ale pro celý ekosystém města.“ Město se tak snaží tuto situaci řešit případným odstraněním těchto starých ekologických zátěží a také následné minimalizaci vzniku nových. S tím také souvisí minimalizace černých skládek, které také představují ekologickou zátěž a to nejen v Hrádku nad Nisou, ale i celém mikroregionu. Černé skládky vznikají především vlivem odpadů, a z toho důvodu město v rámci rozvoje zaměřuje pozornost na odpadové hospodářství. Konkrétně je cílem optimalizace odpadového hospodářství s podporou výchovy k nakládání s odpady ve školských zařízeních. Cílem je také zvýšení podílu využitelných složek komunálního odpadu, a to prostřednictvím zvýšení počtu stanovišť na tříděný odpad, zachování sběrného dvora a rozšíření sběrných dvorů do okrajových částí a také zavedení povinnosti třídit některé složky využitelného odpadu ve školských zařízeních (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Do oblasti životního prostředí je také možné zahrnout energetiku vzhledem k tomu, že město Hrádek nad Nisou chce podporovat využití obnovitelných zdrojů energie. Tato podpora využití obnovitelných zdrojů energie je směřována především k realizaci modelových projektů v městských budovách a k využití v jednotlivých lokalitách města. K roku 2015 je také potřeba řešit i alternativní zdroje pro centrální vytápění města. Z hlediska využití obnovitelných zdrojů energie je také žádoucí výchova, vzdělávání a informovanost obyvatelstva v tomto směru (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

7.5 Sport, kultura a volný čas

Oblasti sportu a kultury se konkrétně zabývají opět města Chrastava a Hrádek nad Nisou, jelikož jsou hlavními centry sportu a kultury v rámci mikroregionu. Samotný mikroregion se ve svém strategickém dokumentu zmiňuje o kulturním a sportovním vyžití pouze okrajově, a to především v souvislosti s cestovním ruchem, kterému se věnuje až další část této kapitoly. Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko má však od roku 2003 zpracovanou Strategii rozvoje sportu a tělovýchovy, což je v této práci určitě jisté zmínit.

Tento dokument navazuje na Strategii rozvoje mikroregionu a má charakter průběžného a otevřeného dokumentu. Hlavním cílem tohoto dokumentu je zajistit rostoucí úroveň v oblasti sportu a tělovýchovy, s čímž souvisí i rostoucí úroveň života obyvatel mikroregionu a jejich vyžití. Také je žádoucí zvýšit kvalitu a kvantitu potenciálu sportovního odvětví. Znamená to tedy, že dle Strategie rozvoje sportu a tělovýchovy

v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko (2003, str. 17) by mělo dojít k „zajištění kvalitních a atraktivních sportovních služeb a produktů s důrazem na prevenci, vybudování kapacit pro rozvoj sportovní, rekreační a společenské sféry s co možná nejoptimálnějším rozmístěním na území mikroregionu, a k zajištění zvýšení finančních objemů v této oblasti.“ Hlavním cílem mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko v oblasti sportu je tak vybudovat kvalitní zázemí pro sportování a tělovýchovu, dále rozvoj a výstavba sportovní infrastruktury. Obsahem strategie jsou také prioritní projekty, které navrhli jednotliví představitelé měst a obcí. Jedná se např. o projekty vybudování sportovního a společenského centra v Chrastavě, Centrum setkávání Kristýna – rekreační a sportovní areál, golfové hřiště v Chotyni, cyklo a lyžařské trasy, projekty sportovní třídy MR, projekt atletického stadionu v Hrádku nad Nisou a Chrastavě, rozvoj tenisového areálu v Hrádku n. N. a celková rekonstrukce a modernizace stávajících sportovišť ve všech obcích mikroregionu. Naplnění těchto projektů by jistě mělo mít pozitivní dopad na rozvoj celého mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko v oblasti sportu a tělovýchovy (Strategie rozvoje sportu a tělovýchovy v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2003).

Jak už bylo zmíněno, i samotná města v rámci MR se zabývají problematikou sportu. Dle Programu rozvoje Chrastava 2009-2013 je „vytvoření zázemí pro trávení volného času nezbytným předpokladem pro zvýšení kvality obytné funkce města a snížení závislosti na nabídce v blízkém krajském městě.“ Cílem je proto připravit podmínky pro realizaci volnočasových aktivit s ohledem na nové podmínky a společenské trendy. Realizace těchto aktivit by také měla přispět ke zvýšení nabídky a vybavenosti města pro návštěvníky. Konkrétními rozvojovými aktivitami města je modernizace a dobudování multifunkčního sportovního areálu, rekonstrukce objektu Společenského klubu, zpřístupnění venkovních školních hřišť, výstavba víceúčelového společenského sálu pro kulturní aktivity a celkové doplnění lokalit pro volnočasové aktivity (Program rozvoje města Chrastava 2009-2013).

Město Hrádek nad Nisou vidí hlavní předpoklad rozvoje kulturního a společenského života ve vybudování zázemí pro jednotlivé činnosti. Jedná se tak o vybudování Multifunkčního centra, které by mělo představovat nejen technické zázemí, ale mělo by být také středem informací v oblasti kultury, sportu i ostatních mezilidských aktivit. Toto multifunkční centrum by tak mělo zajistit uspokojení kulturních a volnočasových potřeb obyvatelstva a návštěvníků. Konkrétně by mělo zahrnovat kino, galerii, koncerty, výstavy, kavárnu a muzeum. Dále by měla být pozornost v oblasti kultury věnována zvýšení zájmu občanů o kulturní a společenské akce např. prostřednictvím cílené propagace ze strany města a zajištění kvalitní nabídky volnočasových aktivit pro občany. Co se týče sportu, může být konstatováno, že sportovní zázemí v Hrádku nad Nisou je na velmi dobré úrovni. Chybí zde ovšem společná koncepce využití jednotlivých sportovišť i jejich vzájemná provázanost a také nabídka v oblasti cestovního ruchu. Cílem města by tak mělo být uspokojení sportovních potřeb jak obyvatelstva města, tak i jeho návštěvníků. Z tohoto důvodu by zde mělo existovat široké spektrum dostupných a kvalitních sportovišť a aktivní sportovní nabídka pro široké spektrum obyvatelstva, což je hlavními prioritami Hrádku nad Nisou v oblasti sportu (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

7.6 Cestovní ruch

Jelikož cestovní ruch patří mezi nejvýznamnější odvětví regionálního rozvoje, je nezbytné, aby se touto problematikou zabývala právě i Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Mezi významné magnety cestovního ruchu v rámci mikroregionu patří především kostely v Hrádku nad Nisou a Rynolticích, rekreační areál Kristýna v Hrádku nad Nisou, hraniční přechody, horolezecké terény, tenisové kurty, muzeum hasičské techniky v Chrastavě, hrad Grabštejn, minigolf v obci Chotyně, původní rodinné chalupy lužické architektury, přírodní rezervace Vápenný vrch, přírodní památky Bílé kameny a trojice pískovcových skal Panenská skála. Cílem mikroregionu v rámci rozvoje cestovního ruchu je propagovat celý mikroregion v návaznosti a směřovat tak turistu trasami po mikroregionu. Pro rozvoj CR v mikroregionu je tak nutné vytvořit společné propagační materiály v každé obci a v každém městě propagovat i okolní města a obce. Dalším cílem v oblasti CR je vybudování turistických a cykloturistických tras po mikroregionu s vyznačením a i nepatrných zajímavostí, zkvalitnění sportovního a kulturního vyžití, lidové tradice a především je důležitá společná prezentace na výstavách a burzách cestovního ruchu (Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, 2001).

Také města Hrádek nad Nisou a Chrastava se ve svých rozvojových dokumentech zabývají rozvojem cestovního ruchu. Prioritou města Chrastava je zajištění podmínek pro řízený rozvoj cestovního ruchu, jelikož zlepšení stavu řízení této oblasti je pro rozvoj CR téměř nezbytné. Cílem je také zlepšit oblast přípravy, realizace a nabídky určitých turistických produktů, které jsou v CR stále oblíbenější. Také se program rozvoje města zaměřuje na konkrétní atraktivitu města, jako je např. městské koupaliště, a služby v oblasti stravování a ubytování, jež jsou základním předpokladem efektivního rozvoje cestovního ruchu. Dále je v rámci rozvoje nutné rozšířit služby městských informačních center, tvorba propagačních materiálů a prezentace atraktivit města při nejrozličnějších příležitostech. Konkrétními cíli města je tak hlavně podpora rozvoje služeb cestovního ruchu – ubytování, stravování a doplňkové služby, zavedení efektivního systému řízení cestovního ruchu, tvorba produktů CR, revitalizace stávajících a podpora nových atraktivit cestovního ruchu, a modernizace areálu městského koupaliště. Stejně jako pro celý mikroregion je i pro Chrastavu prioritou rozvoj cyklotras a navazujících aktivit. Jedná se o komplexní řešení tras a stezek společně s jejich značením a dalšími náležitostmi. Jelikož se město Chrastava může díky své poloze stát významným centrem cyklistiky, je tak potřeba podporovat veškeré služby a aktivity, které jsou vázané právě na cyklistiku. Konkrétními cíli je tak vybudování systému městských cyklotras s návazností na širší okolí města a podpora vzniku a rozšíření navazujících služeb pro cyklisty (Program rozvoje města Chrastava 2009-2013).

Město Hrádek nad Nisou má také potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, a to díky poloze na hranici tří států a na úpatí Lužických hor. Cílem pro využití tohoto potenciálu by mělo být především rozšíření nabídky produktů a služeb pro turisty a zvýšení atraktivity města a jeho okolí. Žádoucí ze strany města je, aby do budoucna byl cestovní ruch důležitou součástí hospodářského rozvoje města a přinášel tak užitek nejen návštěvníkům ale i jeho obyvatelům. Konkrétním cílem Hrádku nad Nisou je v první řadě zvýšení kvality služeb v CR, a to v podobě zlepšení služeb v oblasti ubytování, stravování a sportu prostřednictvím vzájemné komunikace a spolupráce v sektoru těchto služeb. Pozornost rozvoje je také zaměřována na vývoj společných turistických produktů např. pro cykloturisty, pěší, motocyklisty a v případě špatného počasí. Cílem je také vybudování koncepce rozvoje cestovního ruchu v Trojzemí, což by mělo vést k dalšímu možnému

rozvoji města v rámci příhraniční spolupráce. Pro Hrádek nad Nisou, stejně jako pro Chrastavu a celý mikroregion, je prioritou zvýšení nabídky a atraktivit cestovního ruchu. Konkrétně se plánuje vybudování a otevření muzea a galerie se společnou nabídkou pravidelných aktivit, vybudování naučných stezek a městských cyklostezek společně s vytvořením mapek a speciálního značení. V rámci rozvoje CR ve městě je také nutné zajištění vícejazyčných informačních a propagačních materiálů a jejich následné distribuce. S cestovním ruchem také jistě souvisí historické, přírodní a kulturní dědictví a tradice. Rozvojový plán Hrádku nad Nisou tak zaměřuje pozornost na obnovu, oživení a využití právě tohoto přírodního, kulturního a historického dědictví, které Hrádek nad Nisou vlastní (Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015).

Co se týče rozvoje cestovního ruchu, dá se říci, že hlavní rozvojové aktivity v rámci celého mikroregionu včetně obou měst, jsou směřovány především k budování a zkvalitňování turistických tras a cyklostezek, zlepšování úrovně služeb (ubytování, stravování) a také k propagaci celého mikroregionu za účelem přilákat do území turisty a návštěvníky. Díky příhraniční poloze je zde veliký potenciál rozvoje cestovního ruchu nejen ze strany českých, ale i zahraničních turistů.

8 Výsledky plnění programu rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

Tato část navazuje na předchozí a je souhrnem toho, co bylo v rámci programů rozvoje již naplněno. Samotná strategie rozvoje mikroregionu je naplňována především dvěma hlavními centry mikroregionu, jimiž jsou města Hrádek nad Nisou a Chrastava. Důvodem je to, že mají díky velkému počtu obyvatel dostatečné administrativní a relativně i dostatečné finanční zdroje. Díky spolupráci v rámci mikroregionu se do rozvoje blízkého regionu zapojují i menší obce s daleko menším počtem obyvatel. Mikroregion díky tomu řeší problémy, které jsou společné všem obcím, a realizuje projekty, na které získává finanční zdroje z rozpočtů obcí nebo z různých dotačních programů.

8.1 Projekty v oblasti ekonomického rozvoje

Pro zajištění ekonomického rozvoje mikroregionu, především prostřednictvím města Hrádku nad Nisou, bylo nutné naplnit cíl týkající se zajištění usídlení velkých zaměstnavatelů, což zároveň souvisí s efektivním využitím stávající průmyslové zóny. Město Hrádek nad Nisou získalo v roce 2004 tyto pozemky od Pozemkového fondu ČR za cenu zemědělské půdy, jako investiční pobídku v rámci programu Ministerstva průmyslu a obchodu. Tyto pozemky jsou nabízeny za účelem výstavby nových firem. Potřeba však byla přilákat vhodné investory. V roce 2010 se město dohodlo s významným developerem, firmou VGP, na prodeji části průmyslové zóny, kde má společnost vybudovat výrobní závod. Dojde tak k oživení průmyslové zóny a zvýšení pracovních příležitostí v regionu. Práci by zde mohlo najít až 400 lidí. V současné době jsou již zahájeny stavební práce a výstavba by měla být dokončena ještě během letošního roku. Mělo by se jednat o firmu Ontex, která se zabývá výrobou pomůcek pro zdravotnictví. Společnost si pro výstavbu vybrala právě Hrádek nad Nisou díky blízkosti Liberce a také díky přítomnosti Technické univerzity, kde může získat kvalifikovanou pracovní sílu. Výhodou je také blízkost Německa a Polska, jelikož se jedná o velké a významné trhy. Zároveň také dojde k zpřístupnění zbylé plochy průmyslové zóny, kterou bude město dále nabízet investorům.

Pro přilákání dalších investorů je také nutné zkvalitnění dopravní infrastruktury v podobě podpory výstavby komunikace Hrádek nad Nisou – Zittau. V současné době je již zahájena výstavba silnice I/35 z Bílého Kostela do Hrádku nad Nisou, která by měla být dokončena do října tohoto roku. Tato komunikace má být napojena na silnici, která povede přes polské území do Žitavy. Po mnohaletých průtahích začalo i Polsko budovat pětikilometrový úsek, který spojuje českou a německou část Trojzemí.

Obr. 2,3 Výstavba průmyslové zóny u Hrádku nad Nisou

Obr. 4,5 Výstavba komunikace I/35 z Bílého Kostela do Hrádku nad Nisou

V rámci ekonomického rozvoje je také nutné zajistit plochy pro bytovou výstavbu. Bytová výstavba v Hrádku nad Nisou je realizována na komerční bázi, tedy prostřednictvím soukromých investorů. Město se však v této oblasti angažuje formou investičních akcí, kdy samo zasítuje pozemky, které pak komerčně prodá. Má tedy dostatečnou nabídku zasítovaných pozemků v lokalitách Donín, Loučná, Zlatá výšina. Samostatně se však město nepodílí na žádné z bytových výstaveb. Důležité ale také je, že město Hrádek nad Nisou má studii na rozvoj části města, která se pracovním názvem „severní město“ a jedná se o plochu pro možnou výstavbu nových rodinných domů. Hrádek nad Nisou je tak městem, které dokáže poskytnout kvalitní bydlení díky vhodným pozemkům včetně infrastruktury. Díky této nabídce se dá říci, že je atraktivním místem pro bydlení a má velkou šanci v naplňování cíle, který se týká růstu počtu obyvatel ve městě. Důkazem je i to, že od roku 2006, tedy od platnosti rozvojového plánu, stoupl počet až na rekordních 7 642 obyvatel (zdroj vyhláška ministerstva financí 245/2010 Sb.), čímž se stal Hrádek nad Nisou po krajském městě druhým největším městem okresu Liberec.

Také město Chrastava řeší v současné době zlepšování kvality bydlení především v podobě nabídky pozemků na výstavbu 60 rodinných domů. Realizace této výstavby bude do budoucna velkým pozitivem pro rozvoj města a dokáže tak přilákat a udržet mladé obyvatelstvo ve městě.

Obr. 6,7 Dříve zemědělský chátrající areál, dnes realizace nové bytové výstavby na komerční bázi (Hrádek nad Nisou)

8.2 Projekty v sociální oblasti a školství

Pro zvýšení kvality života obyvatel mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko bylo nutné zajištění kvalitních sociálních a zdravotních služeb a zajištění kvality školství. Co se týče plnění týkající se sociální oblasti, je důležité konstatovat, že v roce 2011 dochází v rámci spolupráce celého mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko a Libereckého kraje ke zpracování komunitního plánu Hrádecka-Chrastavska.

Město Chrastava řešilo sociální oblast v podobě zlepšení situace v lokalitách s vysokou koncentrací sociálně problémových skupin. Problémovou lokalitou byla především tzv. ubytovna „Kovak“, jelikož její obyvatelé se dopouštěli přestupků, krádeží, ale i závažných trestných činů. Navíc zde přespávalo až 200 lidí i přesto, že je kapacita ani ne poloviční. Také se zde ukrývala řada pachatelů a dokonce i jeden celostátně hledaný zloděj. Městu se naštěstí podařilo na začátku loňského roku ubytovnu vyklidit z důvodu nepovoleného vypouštění odpadních vod a z toho vyplývajících i znečištění řeky Jeřice. Pro všechny obyvatele však bylo zajištěno nové ubytování, jednak v azylovém domě v Chrastavě a jednak v ubytovnách v Liberci, Machníně, Děčíně, České Lípě, Bulovce a Nové Vsi. Vypořádání se s touto problémovou lokalitou jistě znamená pro místní obyvatele zvýšení pocitu bezpečí a také to představuje jeden z kroků ke zlepšení životního prostředí, jelikož se dá říci, že tato lokalita představovala i určitou ekologickou zátěž a mohla z hygienických důvodů ohrožovat i místní obyvatelstvo.

Obr. 8 Ubytovna „Kováč“ v Chrastavě – ještě nedávno představovala obávané ghetto

Dalším faktorem kvality života obyvatel v dané oblasti je zajištění kvalitního školství. V rámci rozvojového plánu Hrádku nad Nisou jsou v oblasti školství naplňovány především projekty týkající se spolupráce škol a školských zařízení a projekty škol v oblasti celoživotního vzdělávání. Školy v Hrádku nad Nisou si samy podávají žádosti o projekty z operačních programů, které jsou zaměřené na vzdělávání a zlepšování úrovně pedagogů. Dále také školy využívají Operačního programu přeshraniční spolupráce a Erasmus na příhraniční spolupráci škol a školek. Významné pro kvalitní školství v Hrádku nad Nisou i celý mikroregion, je členství ZŠ ve Svazku škol Schkola. Jedná se o vzájemnou spolupráci devíti škol regionu Trojzemí. Ředitelé těchto škol se pravidelně setkávají za účelem dohodnutí na obsahových, organizačních a finančních aspektech. Tato přeshraniční spolupráce v rámci školství má bezpochyby obrovský pozitivní vliv na kvalitu vzdělávání v celém mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, jelikož nejen v oblasti školství představuje město spádovou oblast pro okolní obce.

Také město Chrastava žádá v rámci školství o dotace z operačního programu přeshraniční spolupráce. Konkrétně získala finanční prostředky z Fondu mikroprojektů pro svůj projekt „Sportovní hry a volnočasové vyžití předškoláků.“ Město tak tímto projektem získalo prostředky na rozvoj přeshraniční spolupráce mezi mateřskými školami v Chrastavě a partnerském městě Lwówek Śląski. Dalším cílem Chrastavy v oblasti školství bylo zlepšení kvality školských zařízení v podobě modernizací a rekonstrukcí. Tento cíl byl naplněn především v podobě rekonstrukce školních tělocvičen. Také došlo ke kompletní úpravě školního dvorku jedné z chrastavských škol, a to z finančních prostředků, které získal mikroregion Hrádecko-Chrastavsko na projekty „Rozšíření infrastruktury mikroregionu – manipulační a parkovací plochy.“

8.3 Projekty technické a dopravní infrastruktury

Jelikož technická infrastruktura v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko není příliš vyhovující, bylo nutné tuto situaci nějakým způsobem řešit. Mikroregion jako takový neřeší problematiku pitné vody a kanalizace, ale podporuje a koordinuje aktivity jednotlivých obcí. Na území mikroregionu bylo vytvořeno další malé sdružení 3 obcí (Nová Ves, Oldřichov v Hájích a Mníšek). Toto sdružení má název mikroregion Jizerské podhůří a byl založen za účelem řešení právě této problematiky týkající se především kanalizace a pitné vody. Tato problematika je i dále rozšířena na oblast společných technických služeb. Vzhledem k sousedství obcí a jejich protáhlému tvaru je vhodné podporovat tuto činnost a uvedené obce si tak strategický cíl naplňují sami bez větší účasti mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko.

Ve městech Hrádek nad Nisou a Chrastava je vodovod a kanalizace řešena v rámci budování těchto řádů soukromou společností Severočeská vodárenská společnost, a.s. a postupují taktéž v rámci koncepce Libereckého kraje. Kraj tak stanovuje, kde by měla být kanalizace vybudována z hlediska ekonomické a technické výhodnosti. V kompetenci měst je pouze jakýsi nátlak při jednáních na Severočeskou vodárenskou společnost, a.s. Na území města Hrádek nad Nisou jsou budovány inženýrské sítě – vodovod, kanalizace a plynovod především v souvislosti s výstavbou rodinných domů nebo dochází k rekonstrukci technické infrastruktury v některých částech města. Konkrétně na území města došlo k rozvoji vodovodů a kanalizací v podobě výměny starých vedení. Tato výměna probíhá ve spolupráci se Severočeskou vodárenskou společností a.s., kdy při opravách a rekonstrukcích povrchů komunikací prováděné městem dochází také ke kvalitní výměně vodovodního a kanalizačního řádu.

Dalším tématem rozvoje mikroregionu v oblasti infrastruktury je infrastruktura dopravní. Důležitým projektem v mikroregionu v této oblasti je výstavba mezinárodní silnice spojující Českou republiku, Polsko a Německo. Investorem není sice mikroregion ani jeho hlavní centra, ale stát. Nicméně samotné město Hrádek nad Nisou se v tomto projektu výrazně angažuje, a to v oblasti vypořádání majetkových sporů s pozemky nutnými k výstavbě komunikace a vyjednávání se zahraničními partnery. Snahou města je totiž projekt co možná nejvíce urychlit, jelikož úsek je pro všechny strany důležitý z hlediska dopravního rozvoje celého mikroregionu. Stavba by měla být dokončena v říjnu tohoto roku. Dokončení silnice bude mít především velký přínos pro obyvatele Hrádku nad Nisou a Bílého Kostela. Pro Hrádek totiž dojde k lepšímu a rychlejšímu dopravnímu napojení na Liberec a v Bílém Kostele zase pomůže zklidnit dopravu, kde zmizí příliš hustý provoz, kvůli kterému často není možné hlavní silnici v obci ani přejít. O lepší silniční napojení usilují starostové příhraničních oblastí Německa, Česka i Polska již od 90. let minulého století. I pro Liberecký kraj je propojení důležité, protože nejen umožní rychlejší dopravu, ale také pomůže rozvoji celého regionu i turistiky. Projekt je však prioritní zejména pro Německo a proto i z velké části financuje silniční úsek v Polsku.

Co se týče řešení dopravy v jednotlivých obcích v rámci mikroregionu, jsou jednotlivé cíle naplňovány samostatně mimo mikroregion. Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko pouze pomáhá při strategii jak jednat s krajem ohledně problematiky s dopravou. Respektive se zástupci jednotlivých obcí radí na společné strategii, kterou v rámci svých jednání konzultují. Projekty v oblasti dopravní infrastruktury jsou v jednotlivých obcích realizovány především v podobě oprav místních komunikací včetně mostků a lávek.

Také města Chrastava a Hrádek nad Nisou se zaměřily na řešení problematiky dopravy především z hlediska zajištění kvalitní dopravní obslužnosti. V rámci zkvalitnění dopravní

obslužnosti město realizovalo projekt Terminál veřejné příhraniční dopravy. Cílem projektu bylo vybudovat moderní plochu pro stání autobusů a cestujících pravidelných linek. Díky jeho umístění u vlakového nádraží měl projekt docílit i zlepšení možnosti příhraniční dopravy vzájemného využívání více druhů dopravy. Dále město pořídilo menší autobusy, které zde zajišťují dopravní obslužnost regionu. Dalším významným projektem, který město v roce 2010 a 2011 realizovalo, resp. stále ještě realizuje, je projekt podpořený z fondů EU Zlepšení dopravní dostupnosti mezi městy Hrádek nad Nisou (CZ) – Bogatynia (PL) a Heřmanice (CZ) v česko-polském příhraničí, jehož cílem je zkvalitnění sítě místních komunikací vedoucích ke státním hranicím. Obsahem tohoto projektu byla rekonstrukce hlavní přístupové komunikace k hraničnímu přechodu v Hrádku nad Nisou do Polska. Došlo také k rekonstrukci povrchu komunikace, chodníků, veřejného osvětlení a vybudování cyklostezky. Pro zvýšení bezpečnosti chodců byly v některých místech provedeny ostrůvky, přechody pro chodce a jejich nasvícení. Dále město také realizovalo několik projektů na vybudování cyklostezek sloužících nejen k turistickým aktivitám, ale i obyvatelům města a zvyšující bezpečnost silničního provozu v případech, kdy dochází k oddělení cyklistické dopravy a automobilové dopravy. Realizací tohoto projektu tak došlo k naplnění cílů týkajících se zajištění bezpečnosti dopravy ve městě. V rámci dopravy dále postupně docházelo k údržbám dopravních staveb, jako jsou např. chodníky, povrchy komunikací, mosty a zajištění dostatečných kvalitních parkovišť.

Obr. 9, 10 Cyklostezka zvyšující silniční bezpečnost realizovaná v rámci projektu zlepšení dopravní dostupnosti

Také ve městě Chrastava došlo ke zlepšení dopravní infrastruktury. V této souvislosti došlo např. k rekonstrukci městských parkovišť. Důležitým rozvojovým krokem v oblasti dopravní infrastruktury byla rekonstrukce autobusového nádraží, jelikož jeho stav, především povrch, se stále více zhoršoval. Zrekonstruované autobusové nádraží včetně dvou nových čekáren bylo otevřeno v polovině roku 2009. Jednou z priorit bylo také zlepšení parkování ve městech, což bylo ve velké míře také naplněno. V rámci dopravy je však nejvýznamnějším projektem projekt „RTN – Terminál Chrastava“. Jedná se o rekonstrukci a revitalizaci přednádražních prostorů a částečně i přilehlých ploch před vlakovým nádražím v Chrastavě. Tento projekt by měl vyřešit potřeby kvalitnějšího využití

stávající železniční stanice jako přestupního terminálu. Proto byly také v blízkosti zřízeny dvě bezbariérové nástupní zastávky pro autobusovou dopravu a dostatečný počet parkovacích míst. Součástí projektu byla také oprava stávající staré dešťové kanalizace a současná výstavba nového vodovodu z prostředků Severočeské vodárenské společnosti a.s. Na tento projekt byly získány prostředky z fondu EU, konkrétně z Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod. Realizace projektu byla velice ztížena srpnovými povodněmi, ale v únoru letošního roku se podařilo terminál dokončit.

Obr. 11, 12 Zrekonstruovaný terminál Chrastava (zdroj:www.rada-severovychod.cz), Terminál veřejné přihraniční dopravy Hrádek nad Nisou

Velice významný projekt v rámci technické i dopravní infrastruktury byla rekonstrukce náměstí společně s revitalizací historického centra v Hrádku nad Nisou. Přínosem celého projektu by mělo být splnění jednoho ze strategických cílů rozvojové plánu, jímž je zklidnění dopravy v centru města. Výsledkem projektu je také rekonstrukce vodovodů, kanalizace a dalších rozvodů, dále také opravené chodníky, vozovky, veřejné osvětlení a nová zeleň. Dnes tak dolní část náměstí slouží jako parkovací plocha a horní část zůstane chodcům. Oživujícím prvkem je osvětlená kašna. V rámci tohoto projektu také vznikla rampa pro bezbariérový přístup do budovy městského úřadu. Náměstí je dále doplněno mobiliářem doplněným lavičkami, směrovkami a odpadkovými koši. Tento projekt byl také podpořen z fondů EU, konkrétně z Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod.

8.4 Projekty v oblasti životní prostředí

Jednou z priorit mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko v oblasti životního prostředí bylo řešení zanedbanosti zemědělské půdy a revitalizace vodních ploch a toků. Vzhledem k tomu, že většina zemědělské půdy je v soukromém vlastnictví, nedokáže mikroregion jako takový tento stav ovlivnit. Zaměřuje se však na poradenství v oblasti získávání finančních zdrojů pro soukromé zemědělce na jejich projekty v oblasti zemědělství a údržby venkovské krajiny. Co se týče vodních toků, je technickou správou a údržbou ze zákona pověřena spol. Povodí Labe. Vzhledem k srpnovým povodním roku 2010 má

Povodí Labe v plánu vyprojektovat a v současné době již částečně projektuje opatření a úpravy zaměřené na protipovodňovou ochranu. Tuto projektovou dokumentaci bude mikroregion prostřednictvím svých členů (zástupců obcí – starostů) připomínkovat a snažit se o provedení co nejvhodnějších úprav koryt. Jedná se především o řeky Lužická Nisa a Jeřice.

Co se týče města Hrádek nad Nisou, ve svém rozvojovém plánu se zaměřuje na řešení ekologických problémů a odpadového hospodářství. Ekologickými problémy nejen ve městě, ale i v celém mikroregionu, jsou nevyužívané objekty a areály. Prioritním cílem města je odstranění a minimalizace starých ekologických zátěží. Na území města nedaleko centra a železniční stanice se podařilo revitalizovat plochu v rámci projektu podpořeného z fondů EU, jehož cílem byla likvidace ekologické zátěže v lokalitě stará cihelna. Jednalo se o lokalitu, která byla z pohledu životního prostředí jedním z nejzatíženějších v Hrádku nad Nisou. Areál se skládal z objektů bývalé cihelny, neudržovaných inženýrských sítí, zpevněných ploch a dalších zbytků původních objektů. Později byl navíc areál znečištěn černými skládkami komunálního odpadu. V rámci projektu tak došlo k asanaci a demolici jednotlivých objektů, což bezpochyby pozitivně zlepšilo životní prostředí ve městě. Na území města se však stále nacházejí i další podobné lokality. Jedná se především o areál starého podniku Kortan, který je v soukromém vlastnictví a z hlediska životního prostředí je vážnou ekologickou zátěží. Současný soukromý vlastník není ekonomicky dost silný a město se snaží zajistit financování na ekologickou likvidaci této zátěže na základě finančních prostředků z Ministerstva životního prostředí. Dále chce město získat areál do svého vlastnictví a po likvidaci a revitalizaci areálu jej použít jako plochu pro rozvoj bydlení.

Co se týče odpadového hospodářství, město se ho snaží optimalizovat na základě zpracované studie a připravuje se také výběrové řízení na dodavatele služeb v odpadovém hospodářství, resp. na komunální odpad. Toto výběrové řízení by chtělo město realizovat v průběhu roku 2011 a 2012, což by mělo též přispět k optimalizaci odpadového hospodářství.

8.5 Projekty v oblasti sportu, kultury a volného času

Projekty v oblasti sportu a kultury jsou realizovány především ze strany měst Hrádek nad Nisou a Chrastava, čímž tak zajišťují kvalitní sportovní a kulturní vyžití pro celou oblast mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. V oblasti sportu došlo v Hrádku nad Nisou v rámci spolupráce s místní tělovýchovou TJ Slovan a tělovýchovnou organizací Orel k realizaci několika projektů podpořených z programů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR zaměřených na sportoviště. Došlo k pořízení a provozování zimního umělé chlazeného kluziště, dále pak k modernizaci fotbalového stadionu, což konkrétně představuje hřiště s umělým povrchem, vestavba posilovny, kabin a zázemí. Také byl vybudován víceúčelový sportovní areál s atletickým oválem a hřišti s umělým povrchem umožňující provozování kolektivních sportů. Dále byla modernizována hřiště u čtyř základních škol. Realizace těchto projektů v Hrádku nad Nisou zároveň naplnila část cílů obsažených ve Strategii rozvoje sportu a tělovýchovy v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Také město Chrastava se zaměřilo na rekonstrukci sportovišť, především na modernizaci a dobudování multifunkčního areálu TJ Spartak. Tento areál byl však tvrdě zasažen srpnovou povodní, kdy bylo zcela znehodnoceno jediné použitelné fotbalové hřiště a kompletně zničena kuželna. Město se však rozhodlo finančně pomoci, čímž zachránilo existenci dvou

sportovních oddílů místní tělovýchovné jednoty. Dalším naplněným projektem v oblasti sportu je rekonstrukce antukového hřiště, kde je možné hrát volejbal, basketbal, fotbal nebo házenou, a došlo tak k doplnění lokality pro volnočasové aktivity. S volnočasovými aktivitami v Chrastavě také souvisí prioritní cíl týkající se rekonstrukce Společenského klubu. V únoru roku 2010 tak došlo k rozsáhlé rekonstrukci tohoto klubu na základě projektu s názvem: „Město Chrastava – rekonstrukce objektu č.p. 407 na Centrum volnočasových aktivit.“

V rámci lepšího uspokojení obyvatel a efektivnější organizace kulturních a společenských akcí byla v roce 2010 městem Hrádek nad Nisou založena obecně prospěšná společnost Brána Trojzemí, která zajišťuje nejen kulturně společenské akce, které byly dříve zajišťovány městským úřadem, ale její součástí je i činnost v oblasti turistického ruchu (služby informačního centra), dále pak v oblasti knihovnictví, výstavní a umělecké. Díky této společnosti byl realizován projekt podpořený z fondů EU, konkrétně z Operačního programu příhraniční spolupráce ČR – Polská republika. Tento projekt obsahoval rekonstrukci starého historického hrázděného domu v samotném centru města, ke kterému byl přistaven nový multifunkční sál s promítací technikou a vzniklo tak Multifunkční centrum Trojzemí poskytující různorodé služby od informačních až po výstavní. Především zde obyvatelé ale i návštěvníci města naleznou informační centrum, výstavní centrum, prostory pro divadla a koncerty pro méně početné publikum a multifunkční sál. Tento projekt Multifunkční centrum Trojzemí tak přinesl do města Hrádek nad Nisou i do celého příhraničního regionu aktivity, které zde dosud výrazně chyběly. Zlepšilo to nejen kvalitu kulturního a společenského vyžití ve městě i celém mikroregionu, ale zároveň toto centrum může být jakousi atraktivitou v rámci cestovního ruchu.

8.6 Projekty v oblasti zkvalitnění cestovního ruchu

Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko se v oblasti cestovního ruchu snaží směřovat aktivitu především k propagaci mikroregionu a směřovat turisty trasami po mikroregionu, konkrétně prostřednictvím cyklostezek a turistických tras včetně značení. Za tímto účelem mikroregion realizoval dva významné projekty podpořené z fondu EU – Interreg IIIA. Jedná se o projekty Aktivně skrz Trojzemí a Slunečnice – cyklotrasy okolo Trojzemí. Cílem těchto projektů bylo zajištění elektronických a mapových podkladů pro vytištění map s turistickými výlety pro pěší a cykloturisty včetně vytipování tras a popisů turistických atrakcí a následná distribuce propagace s využitím mapy pro informovanost turistů v příhraničním regionu. Přínosem tohoto projektu je prohloubení příhraniční spolupráce, která by měla směřovat až ke spolupráci trvalé, zvýšení povědomosti o regionu a přilákání turistů. Přínos projektu by měl mít trvalý charakter, a to nejen v propagaci mikroregionu v Trojzemí, ale i v trvalém přilákání turistů do oblasti. To znamená, že díky prodlouženému pobytu dochází k vyššímu utrácení turistů, což vede ke zlepšení ekonomické výnosnosti celého mikroregionu. Zároveň by mohlo docházet ke zvyšování pracovního potenciálu místních obyvatel a k celkovému zlepšení jazykové znalosti. Realizace těchto projektů byla velice dobrým rozvojovým krokem, jelikož výchozí situace v oblasti cyklotras a turistických tras nebyla příliš vyhovující a chyběly podklady tras většího významu. Dále se mikroregion také aktivně podílí na dalších projektech týkajících se výstavby cyklotras, zejména pak na cyklotrase č. 14 Cyklostezka NISA, která je součástí mezinárodní cyklotrasy Nisa-Odra, kde koordinuje členy mikroregionu a jejich aktivity na území členských obcí. Další propagaci realizoval mikroregion vydáním publikace

Hrádecko-Chrastavsko na starých pohlednicích, která byla projektem mikroregionu podpořeného z fondů EU. V rámci rozvoje cestovního ruchu bylo také nutné propagovat mikroregion na veletrzích a burzách cestovního ruchu. V této souvislosti se MR Hrádecko-Chrastavsko pravidelně účastní veletrhu cestovního ruchu v Jablonci nad Nisou a veletrhu cestovního ruchu v Brně, kde se účastní pod prezentací Libereckého kraje.

Také samotné město Hrádek nad Nisou realizoval velice významný projekt v oblasti rozvoje cestovního ruchu, kterým je již výše zmiňované Multifunkční centrum Trojzemí. Cílem tohoto projektu není pouze zajištění kulturního a společenského vyžití ve městě, ale především se jedná o podporu rozvoje turistického ruchu v Trojzemí, přispívající k udržitelnému rozvoji příhraničního regionu, která je zaměřená na aktivity, které ve městech Hrádek nad Nisou a Bogatynia chybí. V rámci tohoto projektu nevzniklo multifunkční centrum pouze v Hrádku nad Nisou, ale také i v polské Bogatynii.

Zdroj: www.branatrojzemi.cz

Obr. 13,14 Multifunkční centrum Trojzemí s multifunkčním sálem

Hrádek nad Nisou se dále ve svém rozvojovém plánu v oblasti cestovního ruchu zaměřuje především na propagaci regionu, příhraniční spolupráci, zvýšení nabídky atraktivit cestovního ruchu a vybudování naučných stezek a cyklostezek včetně speciálního značení. Dá se říci, že město své cíle ve velké míře naplnilo. Zde je tak zřejmé, že jednou z hlavních priorit rozvoje regionu je právě cestovní ruch, pro který má celý mikroregion výrazný potenciál. V oblasti rozvoje cestovního ruchu byl v Hrádku nad Nisou realizován projekt podpořený z fondů EU Putování krajem Trojzemí, v rámci kterého byly zpracovány propagační materiály a instalovány informační tabule na území města. Dále byla také vypracována Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Trojzemí a spuštěn turistický a informační webový portál.

Obr. 15, 16 Informační tabule, Ukázka z internetového portálu Putování krajem Trojzemí

Dalším projektem podpořeným z fondů EU je projekt Stromy v Trojzemí. Jedná se o naučnou stezku s umístěním tříjazyčných informačních tabulí. Město také realizovalo informačně navigační systém, který prostřednictvím informačních tabulí naviguje návštěvníky k důležitým turistickým, sportovním ale i komerčním místům ve městě. Také byl realizován projekt Cyklostezka Nisa (úsek Dělnický dům – Luční), který upravuje část úseku mezinárodní cyklotrasy č. 14 (Nisa-Odra) vedoucího po území města a směřující svou trasou do Německa a dále až k ústí řeky Odry. Tento projekt byl podpořen ze Státního fondu dopravní infrastruktury.

Také ve městě Chrastava v rámci cestovního ruchu byly v některých částech doplněny informační tabule a přímo v centru města byly nainstalovány čtyři nové sloupky turistického informačního a orientačního systému, které nahradily původní již nevyhovující směrovníky. Na tuto akci byly získány prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje – Fondu mikroprojektů.

8.7 Vnější vztahy města Hrádek nad Nisou

Město Hrádek nad Nisou je zapojeno do několika vyšších dobrovolných seskupení, jimiž je Svazek měst – Malý Trojúhelník (Zittau, Bogatynia, Hrádek nad Nisou), mikroregion Hrádecko-Chrastavsko, Euroregion Nisa, MAS Podještědí a Sdružení obcí Libereckého kraje. Účast města v těchto vyšších dobrovolných seskupení je velkým přínosem, jelikož napomáhá městu nejen řešit problémy, které přesahují území města, ale umožňuje především zapojení do realizace dalších projektů přispívajících k jeho rozvoji v rámci větších územních celků. Z hlediska vnějších vztahů je však pro město nejdůležitější účast ve sdružení měst Malý trojúhelník, kde se rozvíjí mezinárodní přeshraniční spolupráce a díky ní má město velké možnosti pro získávání financování společných rozvojových projektů ze strukturálních fondů EU. V rámci této spolupráce se konají společné kulturní akce, jako jsou např. Oslny Trojzemí, sportovní akce, slavnosti, koncerty a plesy. Také je ale nastavena i organizační struktura a forma spolupráce jednotlivých samospráv, které se

pravidelně potkávají a řeší společné problémy a úkoly. Aktivní účast obyvatel města v těchto uskupeních může napomáhat chránit zájmy města i zvýšení jeho prestiže.

Svazek tří měst má i svůj společný rozvojový plán, ze kterého ve velké míře vychází i Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015. Tento dokument stanovuje společné kroky pro vyvážený rozvoj území a popisuje konkrétní společné projekty, kterými by se měl Malý Trojúhelník do budoucna zabývat. V dokumentu jsou zpracována především témata týkající se bydlení, pracovních míst, společné průmyslové zóny a dopravní propojení Trojzemí s okolím. Také se zde zaměřuje na oblast cestovního ruchu, volnočasových aktivit, ŽP a spolupráci v oblasti kultury, školství a zdravotnictví. Do současné doby již byly naplněny některé body rozvojového plánu. Konkrétně se jedná o projekt revitalizace ploch, společného centra Trojzemí (Multifunkční centrum Trojzemí) a společná průmyslová zóna. Tyto projekty byly podpořeny z Evropských fondů PHARE CBC a INTERREG IIIA. Plán rozvoje regionu Trojzemí má obrovský význam jak pro koordinaci aktivit ve všech třech městech, tak pro přípravu projektu do Evropských fondů.

Jedním z klíčových projektů svazků tří měst je v současné době již v této práci zmiňovaný projekt Silniční spojení Německo – Polsko – Česko. Účelem tohoto projektu je zlepšení připojení na dálniční síť a síť rychlostních komunikací a připojení k aglomeracím v Německu, Polsku a ČR, dále vznik vnějších obchvatů měst, čímž dojde k omezení vnitřních městských komunikací a snížení intenzity dopravy, omezení průjezdu obcemi, zajištění plynulosti dopravy a zlepšení její úrovně. Tento projekt je zároveň důležitým předpokladem pro funkčnost Sdružení průmyslových zón, které jsou v současné době v začáteční fázi. Dalším významným projektem je Úprava areálu „Bod Trojzemí“ zahrnující na území Hrádku nad Nisou např. zřízení odpočívadel, informačních tabulí, mapy okolí se zakreslením Bodu Trojzemí, navigační ukazatele a celkové úpravy okolí. Jedná se bezesporu o jednu z hlavních atraktivit z hlediska cestovního ruchu na celém území Hradecka-Chrastavska.

Obr. 17 Budova radnice v Hrádku nad Nisou

9 Současná témata a návrhy rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

Poslední část této práce se zabývá návrhem témat budoucího rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko. Konkrétně je tato část souhrnem toho, kam by měl mikroregion směřovat své aktivity v rámci budoucího regionálního rozvoje.

9.1 Povodně srpen 2010

V první řadě je nutné provést veškerou součinnost a pomoc všem obcím mikroregionu na odstranění povodňových škod, které způsobily povodně v srpnu roku 2010, neboť z 10 obcí jich bylo zasaženo celkem 8. Je odhadováno, že odstraňování následků povodní bude trvat po dobu dvou až tří let. Odstraňování povodňových škod je také prvotním cílem měst Hrádek nad Nisou a Chrastava. Je nutné tak konstatovat, že srpnové povodně 2010 nejenže negativně ovlivnily život mnoha obyvatel v postižených oblastech, ale také výrazně ovlivnily a zabrzdlily budoucí rozvoj celého území. V mnoha případech také poničily to, co se podařilo na Hrádecku-Chrastavsku v průběhu několika let vybudovat.

Celkem 8 obcí mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko bylo postiženo ničivou povodní. Některé z nich byly poničeny přímo katastrofálně. V současné době obce MR Hrádecko-Chrastavsko chtějí spojit nutné opravy po povodni s novými plánovanými investicemi. Mělo by tak dojít k ušetření milionu korun. Jedná se především o opravu komunikací a mostů, kdy jsou právě opravy komunikací jedním z ožehavých témat v regionu. Mikroregion tak vytvořil souhrn již delší dobu chystaných projektů a oprav po záplavách. Řada projektů se totiž dokonce týkala některých komunikací, které po povodních prakticky přestaly existovat. Problémem však je, že ve většině obcí jsou páteřní komunikace ve vlastnictví kraje a pokud se je nepodaří opravit, tak pak často ztrácí smysl i další úprava místních komunikací, protože ty jsou na ně vázané. Obce tak chtěly, aby byla do SFDI převedena požadovaná částka, což by umožnilo rychlé čerpání financí a to do konce až ve výši 100 % nákladů. LK totiž může čerpat pouze z dotačních programů MMR, kde je pouze poloviční spoluúčast. To vše tak znamená zpoždění v obnově zničených komunikací a mostů.

V Chrastavě povodně zničily podstatnou část města. Město se tak musí zaměřovat na obnovu majetku města, kdy se jedná zejména o výstavbu mostů, lávek, komunikací, budov, lesů a inženýrských sítí. Za tímto účelem město žádá o dotace MMR ČR. Většina již vybudovaných mostů, lávek a opravy komunikací jsou většinou sponzorskými dary či provizorními stavbami. Dalšími náklady jsou náklady na obnovu krajských komunikací, kdy pro Liberecký kraj byla státem uvolněna 1 mld. korun na opravu těchto škod. Nutná je také oprava pobřežních zdí, která je velice časově a finančně náročná a je v kompetenci Povodí Labe. Dalšími požadovanými náklady jsou náklady na kanalizační sítě v majetku SVS a.s. a další inženýrské sítě.

Město Chrastava, stejně jako celý mikroregion, také řešilo problémy spojené s opravou krajských komunikací. Liberecký kraj zpočátku vůbec nehodlal opravovat komunikace ve svém vlastnictví, které se nachází na katastru města Chrastava a v drtivé míře ani na území Libereckého kraje, jelikož nejenže neměl finanční prostředky na 50% spoluúčast, ale navíc ani nejednal s vládou o možnostech navýšení dotačního podílu. Chrastava tak byla nucena se obrátit s žádostí o pomoc přímo na prezidenta republiky. Městu se poté podařilo získat

dotace ve výši 611 mil. Kč. Realizace oprav krajských komunikací by měla být v roce 2012.

V dubnu letošního roku začaly být budovány finální mosty a lávky v majetku města. Došlo tak na základě rozhodnutí MMR o poskytnutí 90 % dotace. Problémy jsou však se secesním mostem ve městě, který je ve vlastnictví LK. Vzhledem k tomu, že kraj o dotaci nepožádal, probíhají jednání o převedení do vlastnictví města pod podmínkou, že se podaří městu Chrástava získat dotaci. V současné době také probíhají další procesy pro vydání rozhodnutí MMR ve věci rekonstrukce oprav místních komunikací ve vlastnictví města.

Ničivá povodeň se také prohnala městem Hrádek nad Nisou, hlavně částí Donín, Loučná, Václavice a dolní částí města. Velká voda zkomplikovala revitalizaci historického centra Hrádku nad Nisou a také zničila některé komunikace v centru, které byly před povodní již téměř hotovy. Včetně domů, kdy některé musely být zdemolovány, voda také poničila řadu dalších komunikací a mostů. Zcela nepoškozeny zůstaly pouze dva mosty a naopak zcela zničen byl jeden ze silničních mostů v Doníně, lávka do areálu Kristýna a lávka pro pěší u továrny Praga. Prvotní prioritou města je tak rovněž oprava těchto poničených komunikací, dále oprava inženýrských sítí a odstranění povodňových škod na vodohospodářském majetku. V současné době státní podnik Povodí Labe oznámil stav příprav odstranění právě těchto povodňových škod. Všechny opravné práce na vodohospodářském majetku by měly být dokončeny až na jaře roku 2012. Stále zde také dochází k opravě a výstavbě mostů a probíhá rekonstrukce vodovodního a kanalizačního řádu poničeného srpnovou povodní.

Zdroj: <http://aktualne.centrum.cz>

Obr. 18, 19 Zničený secesní most a poničená komunikace v Chrástavě

Zdroj: www.ct24.cz

Obr. 20, 21 Tragické následky povodní

Jedním z projektů především v Chrastavě a Hrádku nad Nisou je výstavba povodňových domků. Ve městě Chrastava byly postaveny dva povodňové domky po 4 bytech a v Hrádku nad Nisou byla realizována výstavba 8 povodňových dvojdomků po 8 bytech. Také v obci Bílý Kostel byly vybudovány povodňové domky. Tyto stavby jsou určeny především pro obyvatele, kteří po srpnových povodních přišli téměř o vše. Dotace na jejich výstavbu byla získána z MMR ČR.

V souvislosti se srpnovými povodněmi 2010 se může nabízet otázka, zda nebylo možné alespoň částečně zabránit tak obrovské škodě a zda byla a jakým způsobem oblast Hrádecka-Chrastavska připravena čelit této přívalové vlně v důsledku přívalových dešťů neboli bleskovým povodním. Město Hrádek nad Nisou a Chrastava jsou na tyto stavy připraveny standardním způsobem na základě zákona o vodách. Města mají tedy schváleny povodňové plány měst jak radou města, tak nadřízeným povodňovým orgánem, jímž je Magistrát města Liberec. Povodňový plán zahrnuje dokumenty obsahující údaje např. o způsobu zajištění spolehlivých a hlavně včasných informací o vývoji povodně, možnost ovlivnění odtokového režimu, zabezpečovací práce – jejich příprava a organizace. Bohužel i přes tyto povodňové plány je nutné konstatovat, že proti letním povodním způsobených velice intenzivními srážkami se nelze prakticky bránit, jelikož se jedná o extrémně rychlý průběh povodně. Tyto povodně zasahují poměrně malá území a mohou se vyskytovat kdekoli na malých tocích. Navíc jsou velice problematické také z hlediska předvídatelnosti času a místa, kde k nim může dojít.

Oblast Hrádecka-Chrastavska je určitým způsobem problematická, jelikož je tato oblast vystavena obrovskému riziku lokálních záplav. Navíc zde spousta domů stojí právě v záplavových územích, což tak v těchto situacích způsobuje obrovské majetkové škody. V některých místech stojí domy prakticky na říční nivě, příkladem je např. obec Bílý Kostel nad Nisou, což je jedna z obcí, která byla povodní zasažena téměř katastrofálně. Navíc lidé v záplavových oblastech nemají pojištěné nemovitosti, protože žádná z pojišťoven takovéto nemovitosti nepojistí. Jedná se především o domy staré cca 80 nebo třeba 100 let.

Obr. 23, 24 Zástavba na říčních nivách v Hrádku nad Nisou

V současné době z pozice stavebního úřadu dochází ke zpřísnění podmínek pro povolování staveb, a to v závislosti na podmínkách Povodí Labe s. p., které si jako správce toků může určit, co se smí a nesmí stavět v záplavovém území a stavební úřad je povinen to respektovat. Zjednodušeně se dá říci, že domy budou více či méně povolovány jen za podmínek např.: zvýšené základy atd. Někde dokonce nebude možné stavět domy vůbec a na některých místech podél toků na území obce Hrádek nad Nisou vzniknou plochy určené pro rozlévání vody a opatření ve formě ochranných bariér (suchý poldr apod.). Do budoucna se tedy bude stavění omezovat a budou platit přísnější podmínky. Využití nezastavěných říčních niv je možné po úpravě koryt řek (po provedení ze strany správce toků), a to např.: pro funkci turistickou, odpočinkovou a sportovní (cyklostezky, odpočinkové kouty, in-line dráhy atd.)

Důležitou otázkou je také to, jak jsou povodně vnímány postiženými obyvateli. Většina lidí vnímá povodně jako katastrofální, zejména občané města Chrastava, které bylo povodní velmi zdevastováno. Ostatní obyvatelé je označili za středně závažné. Řadou lidí byla povodeň vnímána jako jakýsi trest za naše chování k přírodě. Každého, kdo prožil povodeň, se tato událost velice dotkla. Spousta lidí se snažila v této situaci běžně fungovat, ale někteří podlehli reakcím na silný stres, který prožili. V těchto situacích jsou nejvíce zranitelné děti, staří lidé nebo lidé žijící sami. Mnoho lidem tak pomohlo, když se aktivně zapojili do likvidace následků povodně a pomáhali druhým lidem. Co se týče institucionální pomoci při povodních, hodnotí ji lidé poměrně pozitivně. Nejlépe si podle lidí vedli hasiči, armáda, humanitární organizace a obecní úřady.

V současné době lidem nezbývá nic jiného, než stále odstraňovat povodňové škody a opravovat svůj majetek. Dá se říci, že dnes vnímají povodně veskrze prostě jako fakt a mimořádnou událost, která se stala. V současné době se po provedení prvotních záchranných prací (vysoušení interiérů a jejich oprava, dále pak odstranění zasažené omítky a vyměnitelných konstrukčních částí), čekají na úplné vysušení přes letní období a po zajištění financování se většinou provedou stavební práce vedoucí k obnově původního stavu (venkovní omítky, úpravy zahrad atd.), které v současné době stojí. Lidé stále obnovují své domy v záplavových oblastech, i když se dá říci, že to není nejšťastnější řešení. Bohužel jim v současné době nic jiného nezbývá, jelikož jim nikdo na výstavbu

nového domu mimo dosah vody nepřispěje. Stopy po loňských povodních jsou v některých obcích a částech měst stále vidět. Domy mají poničenou omítku, některé z nich nejsou ještě opraveny, zdi jsou stále vlhké a je tak viditelné kam až voda sahala. Někteří lidé při každém větším dešti znervózni a nemůžou v noci spát. Majetek představuje pro většinu lidí domov, zázemí a bezpečnost. Jeho ztráta pak nutnost začít úplně od začátku. Lidé na Hrádecku-Chrastavsku tvrdí, že nebýt těch povodní žilo by se jim zde všem dobře. Jednou z málo pozitivních věcí však je, že obce tato povodeň velice sblížila.

Paradoxem je, že lidé po povodních stále zůstávají na stejném místě a v některých případech znovu staví domy na stejném místě. Většinou je to proto, že lidé nemají peníze. Mají peníze stěží na opravu svých domů, a to s pomocí státu, ale nemají peníze na nákup nového pozemku nebo na výstavbu nových domů. Starý dům neprodají, protože je v záplavové oblasti a nikdo jim ho nepojistí. Lidé se tak stávají jistými vězni svého místa. V těchto případech by měl stát nebo obec pomoci. Ne vždy tomu tak ale je.

Lidé však těmto obrovským majetkovým ztrátám mohli částečně zabránit. Především tím, že by své domy nestavěly na říčních nivách a tím tedy v záplavových oblastech. Nivní louky totiž dříve představovaly obrovskou ochranu před povodněmi, jelikož umožňovaly neškodné vylití toků z koryt, čemuž nikdo neměl potřebu bránit. Lidé však stále více začali ovlivňovat přírodu a především podobu řek. Dnes jen málokdo ví, jak vypadá řeka v přirozeném stavu. Lidé začali prohlubovat koryta řek a vytvářet také betonové a zděné kanály. Na tyto vyvýšené břehy se poté začali stěhovat, jelikož představovali prestižní území. Stavěly se zde nejen obytné domy, ale také továrny. Není tak divu, že když přijde velké voda, vezme si zpět své široké koryto a tím ohrožuje okolní stavby. Dá se tedy říci, že opravdu na vzniku dnešních katastrofálních povodní má svou část viny také člověk. Lidé toto neřeší, dokud je povodeň nepostihne. Do této doby budou na základě falešného pocitu bezpečí a nesprávné práce stavebních úřadů dále stavět a zaplňovat prostor až k řece stovkami staveb. Mnohdy také stále dochází k povolení nové zástavby v záplavovém území a při další povodni se tak může opakovat stejná katastrofa.

I přestože některé obyvatele připravila voda téměř o všechno, do lokalit se stále vracejí, aby si tu vybudovali nové bydlení. Stavební architekti však tyto stavby v záplavových oblastech příliš nedoporučují, ale přesto dodávají, že i tam se dá stavět bez rizika a obav z velké vody, ale pouze pokud se jedná o výstavbu protipovodňových domků, které jsou však výrazně dražší. Do určité míry lze pochopit, že lidé chtějí často zůstat nebo stavět dům na původním místě, jelikož je lokalita spjata s jejich existencí a navíc nemají dostatek financí na nový pozemek. Spousta lidí také argumentuje, že další voda přijde k jejich domu až za 100 let. Jenže díky současným neustálým změnám klimatu může povodeň udeřit mnohem dříve.

Při výběru místa nové výstavby by měl být brán zřetel také zejména na časté přívalové deště a zvažovat tak ohrožení nejen z řek, ale i ze svahů. Mělo by být známo, kudy přívaly deště protékají a případně je vhodnými zásahy odklánět mimo zastavěné území. Mnohem výhodnější místa pro zástavbu, které by se neměla povodeň dotknout, jsou místa s mírným sklonem v otevřeném terénu, než rovina v kotlině s obtížným odtokem. Velice zásadní věcí by mělo být, aby nebyly povolovány stavby v záplavovém území, čemuž může napomoci i fakt, že pojišťovny nebudou tyto domy pojišťovat. Ochrana sídel v nivách řek a potoků je zde velice nedostatečná a je potřeba ji co možná nejdříve řešit. Právě v těchto oblastech vznikly největší škody. Bohužel ochranu proti stoleté vodě si mohou dovolit pouze velká města. Území Hrádecka-Chrastavska by se mělo především zaměřovat na zachování maximální možné plochy pro rozliv povodí a zvýšením kapacit říčního koryta, čímž dojde ke zmenšení povodňových vln. Z toho tedy vyplývá již zmiňovaný zákaz využívání říčních

niv pro výstavbu bytových domů a jiných staveb, které nesouvisí s vodním tokem ani s technickou infrastrukturou, komunikacemi, mosty, nebo nepatří podnikatelským subjektům vázaným na vodní tok. Dále by se měly odstraňovat možné zdroje znečištění vody a překážky bránící průtoku vody. Stavby, které zůstanou v těchto záplavových územích, by měly být možným povodním přizpůsobeny.

Vzhledem k srpnovým povodním je současným tématem Svazku měst Malý Trojúhelník ochrana obyvatel před přírodními katastrofami a s tím související komunikační manuál v krizových situacích, který představil starosta Hrádku nad Nisou. Toto téma vzniklo na základě zkušeností se srpnovými povodněmi a dnes by měl sloužit k rychlé výměně informací mezi zástupci všech tří měst. Dalšímu rozvinutí tohoto dokumentu se bude věnovat také projektová skupina „Bezpečnost v Trojzemí“. Během povodní v srpnu 2010 totiž putovala z Německa pomoc jak do Hrádku nad Nisou, tak i do polské Bogatynie.

9.2 Návrhy dalšího rozvoje

Jelikož se v rámci mikroregionu jedná o spolupráci měst a obcí v daném regionu, je jeho cílem nadále koordinovat postup při rozvoji prostřednictvím společných jednání statutárních zástupců. Hlavním úkolem je pomáhat rozvoji mikroregionu z hlediska rozvoje turismu a rozvoje venkova. Vzhledem k tomuto zaměření se musí mikroregion snažit o získávání dostupných finančních prostředků na projekty takto zaměřené. Důležitým krokem v rámci mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko bude provedení aktualizace rozvojových dokumentů, které jsou již zastaralé a v souladu s novými a aktualizovanými cíli a opatřeními se bude mikroregion snažit o další rozvoj celého svého území.

Výhledem pro obě města, Chrastavu a Hrádek nad Nisou, je neustále se rozvíjet v souladu se současnými rozvojovými dokumenty a lákat nové obyvatele do dobrých životních podmínek. Konkrétním výhledem města Hrádek nad Nisou je se stát zajímavou turistickou atraktivitou, a to díky své poloze a přeshraniční spolupráci.

9.2.1 Rozvoj cestovního ruchu

Jedním z hlavních cílů MR Hrádecko-Chrastavsko v rámci budoucího rozvoje je stále se rozvíjet v oblasti cestovního ruchu. Oblast Hrádecka-Chrastavska má velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, a to nejen díky své výhodné příhraniční poloze, ale pyšní se např. přírodně atraktivním územím, jelikož se jedná o kvalitní přírodní prostředí s relativně zachovalým krajinným rázem a zachovalými venkovskými sídly. Oblast může také čerpat z výhodné geografické polohy, a to z hlediska dobré dostupnosti do krajského města, blízkosti Německa a Polska se silničními, železničními a pěšími hraničními přechody. Jednoduše se dá říci, že je zde velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu a služeb s využitím krajinného potenciálu, turistických atraktivit, příhraniční polohy a mezinárodní spolupráce při realizaci určitých projektů.

Hrádecko-Chrastavsko má díky své poloze na hranici tří států a na úpatí Lužických hor potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. V rámci programu rozvoje byly především naplněny cíle týkající se propagace regionu za účelem dostat oblast Hrádecka-Chrastavska do podvědomí turistů jak českých, tak zahraničních, a také byla realizována spousta

projektů týkající se turistických tras a cyklotras. V souvislosti s dalším rozvojem je však důležité zaměřit pozornost na zvýšení a zkvalitnění nabídky služeb a produktů cestovního ruchu. Cestovní ruch by mohl a měl by být do budoucna nedílnou součástí hospodářského rozvoje regionu, což by mělo přinést užitek nejenom návštěvníkům, ale i jeho obyvatelům. Hrádecko-Chrastavsko je předurčeno k intenzivnímu využívání příhraničního turistického ruchu, díky poloze v těsné blízkosti hranice s Německem a Polskem. Vzhledem k této blízkosti hranic by mohlo být území atraktivním cílem pro návštěvníky ze sousedních zemí. Problémem v oblasti cestovního ruchu je však to, že na území mikroregionu je nedostatečná turistická infrastruktura, malá nabídka ubytovacích kapacit a nízká kvalita služeb v odvětví CR. Základní služby cestovního ruchu (tj. ubytování a stravování) odpovídají pouze současným možnostem. Stejně tak nabídka doprovodných služeb cestovního ruchu je úměrná velikosti území – nachází se zde rekreační areál Kristýna a dobré zázemí sportovně rekreační. Převažující je však nabídka pouze v případě pěkného počasí (vodní, rekreace, cyklostezky, turistické trasy).

Co se týče konkrétně města Hrádek nad Nisou, jedná se spíše o jakousi multifunkční obec, a to díky poměrně silnému podílu průmyslové výroby, kde je zaměstnána převážná část místních obyvatel. Význam cestovního ruchu pro rozvoj města se teprve začíná rozvíjet. Také okolí města je velice atraktivním územím, jelikož se rozprostírá na horských úbočích a zasahuje do centrální části Lužických hor. Dále pro rozvoj cestovního ruchu je jistě pozitivní velmi dobrá turistická propustnost státních hranic s Německem a Polskem, dobrá a stále se zlepšující dopravní obslužnost regionu nebo např. značný počet sportovních areálů.

Žádoucím stavem pro území MR Hrádecko-Chrastavsko v oblasti cestovního ruchu je, aby celé území působilo jako příjemné místo pro pobyt návštěvníků, kde je možné příjemně strávit volný čas a kvalitně se rekreovat. Pro rozvoj je také jistě důležité, aby se zvýšil zájem místních občanů o cestovní ruch a spatřovali v něm výrazný přínos pro celý region. K tomu je nutná také kvalitní spolupráce jednotlivých subjektů působících v oblasti cestovního ruchu a to i ze strany zahraniční. Také by se v budoucnosti měla stále rozvíjet a zkvalitňovat síť základních doprovodných služeb, která ke kvalitní nabídce cestovního ruchu bezpochyby patří. Jedním z cílů programu rozvoje mikroregionu a Hrádku nad Nisou, který nebyl příliš naplněn, je zajištění dobrého technického stavu a optimálního využívání kulturně historických památek na celém území regionu. Na základě realizace rozvojových aktivit je oblast Hrádecka-Chrastavska v současné době vybavena dostatečným množstvím kvalitních sportovně-rekreačních areálů. Nutné je ale také vybudování kvalitní turistické infrastruktury, která je by měla být především zastoupena kvalitními ubytovacími a stravovacími zařízeními.

Dá se tak říci, že žádoucím stavem pro celkový budoucí rozvoj regionu je především přilákání turistů do této oblasti, s čímž také souvisí nutnost kvalitní propagace a prezentace regionu. Tato prezentace a propagace celého mikroregionu by měla především zajistit, aby území představovalo zajímavou a perspektivní turistickou destinaci v souvislosti například s výjimečnou polohou Trojzemí, což na základě programu rozvoje mikroregionu bylo ve velké míře již naplněno.

Pro budoucí rozvoj mikroregionu v oblasti cestovního ruchu je nutné, aby měla oblast stále schopnost zkvalitňovat a rozvíjet konkurenceschopnou nabídku pro její turisty a návštěvníky a zároveň rozvíjet stávající nebo budování nových atraktivit cestovního ruchu. V rámci cestovního ruchu by mělo dojít také k úplnému využívání potenciálu venkovského území, a to v podobě například venkovské turistiky, ekoturistiky a agroturistiky.

Neodmyslitelnou součástí cestovního ruchu z ekonomického hlediska jsou již několikrát zmiňované ubytovací a stravovací služby. V celém mikroregionu tato turistická infrastruktura výrazně chybí, především v jednotlivých obcích. Navýšení ubytovacích a stravovacích kapacit by mohl mít zejména hotelový či soukromý charakter, v některých případech i obecní. Z tohoto pohledu se tak na území mikroregionu nabízejí jisté finanční příležitosti v podobě rozvinutí možností podnikání v oblasti rozvoje této chybějící výrazně základní turistické infrastruktury. Je potřeba však najít vhodné investory, kteří umístí své aktivity a finanční prostředky především do pro ně atraktivních území. Nicméně oblast Hrádecka-Chrastavska by takovýmto územím mohla být. Tyto investice by poté mohly být směřovány do modernizací již postavených objektů nebo do zastavěného, ale nevhodně nebo zcela nevyužívaného území (brownfields). Dále se také nabízí možnost rozvoje podnikání např. v rozvoji turistických služeb, ve výstavbě sportovních a kulturních zařízení, v budování občanské vybavenosti a provozu volnočasových aktivit. Jedná se o jakousi doprovodnou infrastrukturu cestovního ruchu, které přispívá ke zvýšení atraktivity lokality a koncentruje tak zájem návštěvníků i chatařů a chalupářů (dočasných uživatelů území). Například sportovní infrastruktura (koupaliště, bazény, sportovní hřiště, bowlingy, fitness centra aj.) může být jedním z faktorů, který rozhoduje o výběru určité turistické destinace a je nutné si uvědomit, že jejich přítomnost zvyšuje svůj význam zejména v případě nepříznivého počasí. Jelikož je oblast Hrádecka-Chrastavska oblastí s převládající nabídkou cestovního ruchu v letním období, měla by se zaměřit na rozšíření turistické nabídky v případě počasí nepříznivého. Za tím účelem tak bylo vybudováno již zmiňované Multifunkční centrum Trojzemí v Hrádku nad Nisou.

Jednotlivé malé obce by se měly především dále jednostranně zaměřovat na turistické aktivity s převládající orientací na cykloturistiku a pěší turistiku, a to v podobě turistických a cykloturistických tras po regionu s vyznačením i nepatrných zajímavostí, oprav cyklostezek, doplnění turistických map, odpočívadel pro turisty s informačními tabulemi atd. Z těchto výše uvedených návrhů pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti Hrádecka-Chrastavska je patrné, že cílovými skupinami by měly být především rodiny s dětmi (tuzemské i zahraniční) a senioři. Vzhledem k nízkým rozpočtům menších obcí je nutné, aby realizace rozvojových projektů probíhala na základě vzájemné spolupráce celého mikroregionu, což umožní realizaci větších rozvojových projektů a snížení závislosti na dotacích a bankovních úvěrech.

9.2.2 Návrhy pro další rozvoj a zatraktivnění území

V oblasti Hrádecka-Chrastavska nalezneme několik témat (problémů) souvisejících s budoucím rozvojem regionu. Jako problém se jeví chátrající nevyužívané lokality, stará bytová zástavba, staré ekologické zátěže a nevyhovující stav technické infrastruktury. Problémem je také nízká vzdělanostní struktura. Alespoň částečné vyřešení těchto problémů by jistě vedlo ke zlepšení celého regionu v rámci budoucího rozvoje.

Jedním z problémů celého Hrádecka-Chrastavska je značný výskyt zpustlých pozemků a staveb tzv. brownfields, které mají negativní vliv na vzhled jednotlivých obcí. V současné době však stále dochází k revitalizaci těchto objektů. Mikroregion společně s oběma městy by se měl stále snažit tuto situaci řešit, a to především v hledání nového využití těchto objektů nebo nalézt vhodné investory. Tyto chátrající nevyužívané objekty bezpochyby snižují atraktivitu celé oblasti. V důsledku jsou však většinou problémem brownfields menší rozlohy, které se nacházejí převážně v malých obcích. Pro tyto malé objekty, které se navíc často nacházejí ve vzdálenějších obcích, se hůře hledá nové využití, jelikož se

případná investice finančně příliš nevyplatí a pro některé účely nejsou tyto areály vhodné. Co se týče průmyslových brownfields, neměl by být až tak velký problém s jejich revitalizací, jelikož se tyto plochy jeví jako plochy se značným rozvojovým potenciálem. Oproti tomu neprůmyslové chátrající objekty nejsou zajímavé pro velké investory a po jejich revitalizaci se předpokládá jejich využití např. pouze pro malé a střední podnikání. Některé přeměny brownfields také finančně podporuje EU, ale pouze do určité minimální rozlohy chátrajícího areálu. Problémem však je, že mnoho z těchto objektů patří soukromým vlastníkům, tudíž obce jako takové s tím nedokážou příliš moc dělat a určitým způsobem to brzdí rozvoj daného území. Nejlepším řešením problematiky brownfields v oblasti Hrádecka-Chrastavska by mohlo být především finanční zvýhodnění revitalizací chátrajících ploch před stavbami na zelené louce.

V některých případech lokality brownfields představují i ekologickou zátěž daného území. Na Hrádecku-Chrastavsku se však nachází další výrazné množství starých ekologických zátěží, zejména se jedná o černé skládky. Mikroregion by se tak měl snažit tyto skládky odstraňovat a zabránit dalšímu vytváření. Pozitivní vliv na ŽP kromě odstraňování těchto ekologických zátěží by mohly mít také obnovitelné zdroje energie, pro které má oblast Hrádecka-Chrastavska výrazný potenciál. Bohužel jsou zde využívány pouze minimálně. Pouze v Bílém Kostele nad Nisou jsou dvě malé vodní elektrárny. Plánovala se však také výstavba parku větrných elektráren v části města Hrádku nad Nisou Václavice, která však byla doposud několikrát odložena.

Dalším předpokladem pro rozvoj a zatraktivnění celé oblasti z hlediska přilákání nových obyvatel je zlepšení bytové zástavby, která je ve většině obcí zastaralá. Na základě tabulky č. 1 se dá konstatovat, že na území MR Hrádecko-Chrastavsko je věková struktura bytového a domovního fondu velice podprůměrná, a to z hlediska obrovského podílu domů postavených do roku 1919. Důvodem je především to, že v období mezi léty 1945-1970 byla bytová výstavba nejen na území Hrádecka-Chrastavska, ale i v celém LK poznamenána útlumem. V 70. letech se výstavba bytů začala zvyšovat, ale v 80. letech začala znovu klesat a tento trend se prohloubil i v 90. letech. Relativně nejkvalitnější bytový fond se nachází v Chrastavě, Hrádku nad Nisou a také v Bílém Kostele nad Nisou. Dle SLDB 2001 je bytový fond na území Hrádecka-Chrastavska ve srovnání s Libereckým krajem i celou ČR podprůměrně kvalitní. Z tohoto důvodu by se měl mikroregion zaměřit na novou bytovou výstavbu, zejména na nabídku zastavitelných ploch. Otázkou však je, jak je to s volnými zastavitelnými plochami. Tato situace je totiž na Hrádecku-Chrastavsku velmi různorodá. V současné době jsou vhodné plochy pro bytovou výstavbu včetně sítí technické infrastruktury v Chrastavě, Hrádku nad Nisou a také v obci Nová Ves. V ostatních obcích jsou v rámci územního plánu obce vymezeny určité plochy pro bytovou výstavbu, ale bohužel těmto pozemkům chybí vybavení inženýrskými sítěmi. Výstavba bytových domů se tak stává finančně náročná z hlediska rozpočtových možností obcí a podmínek čerpání účelových dotací. Nejvíce vyhovujícím řešením je tak nabídka stavebních ploch soukromým investorům.

Tabulka č. 2 – Domovní a bytový fond Mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko dle stáří

Obec	Trvale obydlené domy	Trvale obydlené byty	Domy postavené v letech			
			do 1919	1920-1945	1946-1980	1981-2001
Bílý Kostel n. N.	199	272	80	42	35	42
Hrádek n. N.	1295	2670	532	330	185	232
Chotyně	166	288	82	29	30	25
Chrastava	940	2122	337	198	186	203
Kryštofovo Údolí	79	84	35	9	14	10
Mníšek	267	356	91	43	43	78
Nová Ves	155	212	71	23	29	27
Oldřichov v Hájích	152	167	77	28	15	18
Rynoltice	190	263	78	42	28	30
Janovice v Podješt.	26	30	7	7	6	4
Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko	3469	6464	1390	751	571	669

Zdroj: ČSÚ - SLDB 2001

S kvalitou bydlení také souvisí technická infrastruktura. Ta není ovšem ve většině obcí mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko příliš příznivá a jedná se tak o společný problém celé oblasti. Většina těchto obcí má rozdrobenou sídelní strukturu a je tak finančně náročné vybudování a provozování této infrastruktury. Ve většině obcí se však předpokládá postupné budování plošné nebo dílčí kanalizace a ČOV. Také ve městě Hrádek nad Nisou postupně probíhají opravy a budování chybějící technické infrastruktury. Rovněž výhledem města Chrastava je vybudování a opravy technické infrastruktury. Do října roku 2011 by měla být v části Chrastavy vybudována nová kanalizace a vodovod Severočeskou vodárenskou společností. Realizovaná opatření převedou odpadní vody od cca 110 obyvatel do stávající splaškové kanalizace zakončení na místní čistírně odpadních vod, čímž dojde k omezení znečišťování Lužické Nisy. Současně s kanalizací bude položen i nový vodovod, který je v některých částech převážně historický a dochází na něm opakovaně k poruchám. Řešení této situace pro budoucí rozvoj mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko je velice důležité, jelikož dostatečná technická infrastruktura je jedním z předpokladů pro zajištění kvalitních životních podmínek v daném území.

Jednou z dalších problémových oblastí Hrádecka-Chrastavska je vzdělanostní struktura obyvatel, která není příliš příznivá. Je zde největší zastoupení obyvatel, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je střední bez maturity a hned za ním následuje vzdělání základní. Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je velice nízký. Otázkou však je, co předchází tomuto stavu. Důvodů může být hned několik. Jeden ze zásadních důvodů je jistě venkovský charakter oblasti, který je navíc ještě podpořen pohraniční polohou, která nebyla pro oblast vždy pozitivem. Podíl na tom, že zde chybí dostatečný počet obyvatel s vysokoškolským vzděláním, má jistě i nedostatek pracovních příležitostí pro kvalifikované občany v této oblasti. Vzhledem k tomu, že zde chybí tyto pracovní příležitosti, dochází k odchodu mladých vysokoškoláků do míst, kde mají lepší pracovní uplatnění. Jeden z důvodů nepříznivé vzdělanostní struktury může být i absence škol vyššího stupně vzdělání než je

základní. V minulých letech docházelo také v mikroregionu k rušení škol a snižování počtu žáků (především v menších obcích), což může mít do budoucna i negativní důsledek na životní podmínky v oblasti.

Nízká vzdělanostní struktura není příliš příznivým jevem pro budoucí regionální rozvoj, jelikož je velice důležitým faktorem pro budoucí rozvoj celé oblasti především z hlediska uplatnění na trhu práce. Zároveň může být i jedním z faktorů pro rozhodování případných investorů o vstupu do této oblasti. V tomto zájmu by mělo nutně dojít k podpoře zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatel, a to jak motivací dětí a mládeže k dosažení vyššího vzdělání, tak větší nabídkou pracovních příležitostí pro středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané občany.

Tabulka č. 3 – Obyvatelstvo starší 15 let dle nejvyššího ukončeného vzdělání

Obec	Celkem	Bez vzdělání	Základní včetně neukonč.	Střední odborné bez maturity	Střední odborné s maturitou	Vyšší odborné a nástavbové	VŠ	Nezjištěné
Bílý Kostel n.N.	649	3	179	309	113	15	23	7
Hrádek n.N.	5996	39	1833	2662	1123	107	184	48
Chotyně	679	6	197	340	102	11	14	9
Chrastava	4779	18	1330	2112	951	83	231	54
Kryštofovo Údolí	168	1	33	75	34	7	15	3
Mníšek	884	9	213	386	194	25	42	15
Nová Ves	544	7	181	258	62	3	10	23
Oldřichov v Hájích	390	2	103	181	68	6	13	17
Rynoltice	603	6	173	263	109	11	23	18
Janovice v Podještědí	69	0	21	34	10	2	0	2
Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko	14761	91	4263	6620	2766	270	555	196

Zdroj: ČSU- SLDB 2001

9.2.3 Mezinárodní přeshraniční spolupráce

Pro budoucí rozvoj mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, konkrétně pak pro město Hrádek nad Nisou, je velice významná spolupráce v rámci Svazku měst Malý Trojúhelník a je tak žádoucí tuto spolupráci dále rozvíjet. Obecně lze říci, že svazek Malý Trojúhelník funguje na základě schůzí komisí pro různé oblasti – řídicí, rozvoj, bezpečnost, doprava, spolkový život apod. Tyto komise navrhuji co v těchto oblastech zlepšovat a zároveň se vyjadřují k záměrům měst (Hrádek nad Nisou, Bogatynia, Zittau) při podávání jejich projektů, respektive je podporují svým stanoviskem. Rozhodují tedy o tom, zda je projektový záměr v souladu s cíli svazku. Za svazek se pak samostatně realizují projekty vždy jako

spolupráce buď města Hrádek nad Nisou – Zittau, Hrádek nad Nisou – Bogatynia nebo Bogatynia – Zittau. Vždy záleží na tom, do jakého programu přeshraniční spolupráce se daný projekt podává. Tyto projekty se zaměřují zejména na tzv. měkké aktivity a většinou se jedná o projekty zaměřené na mezinárodní přeshraniční spolupráci v oblasti vzájemných struktur, tedy o projekty zaměřené na vlastní chod svazku a jeho managementu. Projekty jsou také ve velké míře směřovány do oblasti kulturně-společenských akcí. Hlavními zdroji pro financování těchto projektů jsou rozpočty měst, tedy projektových partnerů, a program přeshraniční spolupráce – Fond malých projektů, který administruje Euroregion Nisa. Do současné doby již bylo realizováno několik projektů: Spolupráce při vytváření plánů rozvoje nemotorové dopravy, Optimalizace přeshraniční spolupráce hasičů ve městě Hrádek nad Nisou a Žitava, Společnou cestou Trojzemím, Stromy v Trojzemí, Společný život v Trojzemí, Společný sekretariát Svazku měst Malý trojúhelník, Podpora rozvoje mezigenerační sportovní činnosti v regionu Trojzemí, Hasiči Hrádek nad Nisou – Žitava a Spolupráce obcí zaměřená na zajištění rychlé vzájemné pomoci Svazek měst Malý Trojúhelník.

Cílem tohoto sdružení do budoucna je tak plnění úkolů sloužících ke společnému rozvoji měst a celé příhraniční oblasti. Svazek zaměřuje své rozvojové aktivity především do rozvoje hospodářství, dopravní obslužnosti, rozvoje životního prostředí a do organizace spolupráce. Budoucím stavem je tak spolupráce podniků, společný rozvoj a nabídka cestovního ruchu, stále zlepšování v oblasti dopravní infrastruktury a obslužnosti v rámci příhraniční oblasti. Co se týče životního prostoru, je stále kladen obrovský důraz na společnou spolupráci škol a práci s dětmi a mládeží, rozvíjení tříjazyčnosti a revitalizace jednotlivých měst. Jednoduše se dá říci, že Svazek měst Malý Trojúhelník se bude dále rozvíjet na základě společného rozvojového plánu, který má střednědobý a informační charakter.

9.3 Rozvoj území z hlediska potřeb obyvatel mikroregionu

Pro budoucí regionální rozvoj oblasti Hrádecka-Chrastavska je také velice důležitý sociální kapitál a stav sociálních komunit. Z toho vyplývá, že pro budoucí rozvoj oblasti nejsou nutné pouze finanční prostředky, ale také zájem občanů na budoucím rozvoji oblasti a řešení společných problémů. Oblast by se tak měla zajímat o potřeby a návrhy na rozvoj od místních obyvatel.

Když se hovoří o sociální komunitě, rozumí se tím skupina nebo spolek lidí, kteří žijí v určitém území. Sociální kapitál se pak podobně jako lidský kapitál vztahuje k blahobytu obyvatel ovšem na společenské úrovni. Je zde tak nutné provést studium sociálních potřeb a problémů lokality. Potřeby komunity jsou velice důležité, protože jsou vyjádřeny problémy, které se týkají většího počtu lidí. Občané by se tak měli podílet na utváření a nápravě nejdůležitějších změn ve svých komunitách. Změny v životě komunity, které jsou vyvolány zevnitř, jsou významnější a trvalejší než změny vyvolané zvenčí, jelikož ty tyto vlastnosti postrádají. Je proto nutné, aby byla lokalita průběžně sledována za účelem včasného odhalení společenských problémů.

Dle terénního průzkumu je jedním z problémů, které trápí obyvatelé místní komunity, narušení klidného a bezpečného života v území z hlediska výskytu sociálně problémových skupin lidí a sociálně problémových lokalit. Např. ve městě Chrastava je takovouto lokalitou ubytovna „Kováč“, kde byla ubytována početná skupina sociálně

problematických skupin. Ve velké míře se zde zdržovali nezaměstnaní lidé žijící pouze ze sociálních dávek. Přibližně zde bylo ubytováno 100 lidí a převážně se jednalo o romskou komunitu, díky níž byla ve městě zvýšená nezaměstnanost, chudoba, kriminalita a tak celková nespokojenost místních obyvatel. Městu se naštěstí v loňském roce podařilo tuto lokalitu vyklidit, čímž došlo k jistému snížení sociálních dopadů. Nešlo však k úplnému snížení těchto sociálních problémů, jelikož i přestože byla ubytovna vyklizena a problémové skupiny obyvatel byly přestěhovány do azylového domu v Chrastavě a do ubytovny v Nové Vsi, jiní si našli bydlení sami a koncentrovali se nejen v rámci měst Hrádek nad Nisou a Chrastava, ale také v rámci obcí celého mikroregionu. Tyto problémové skupiny lidí se tak stávají negativním viditelným prvkem mikroregionu, především tedy ve městech Chrastava a Hrádek nad Nisou. Ve velké míře se jedná výrazný počet romských komunit. Obyvatele především trápí, že se ve městě potulují bezdomovci a opilci zejména na náměstí a u vlakového nádraží, kde také žebrají, čímž obtěžují místní obyvatelé a především kazí celkovou image dané oblasti. Lidé by také uvítali, aby i sportovní hřiště používali zejména děti a ne místní mládež, která zde popíjí, nabízí a užívá drogy. Zde se také převážně jedná o romské obyvatele. Místní obyvatelé by tak uvítali, aby tito občané byli vystěhováni nejlépe za hranice. Tento krok týkající se zlepšení sociální situace v regionu, je velice důležitý z hlediska udržení a přilákání nových obyvatel do území, jelikož jinak lidé mohou začít mít pocit, že zde nejsou vhodné podmínky pro kvalitní a bezpečný život, a tím celkový blahobyt zdejších obyvatel.

Městský úřad v Hrádku nad Nisou a Chrastavě se v současné době zabývá problematikou několika romských lokalit na území měst, poskytuje sociální poradenství a zajišťuje výplatu dávek hmotné nouze pro nezaměstnané. Dále by města na základě potřeby obyvatel měla zvýšit bezpečnost, jelikož zde dochází k častým krádežím. Téma bezpečnosti a sociálních okolností by se mělo v rámci požadavků obyvatelstva stát nejvíce preferovanou oblastí pro řešení v nejbližším období. Podle lidí by se města měla také lépe postarat o mladé lidi a sociálně slabé. Dávají jim sice byty, ale malé a to rodině s dětmi nestačí.

Pro komunitu méně přizpůsobivých občanů se slabou sociální vazbou působí ve městě Hrádek nad Nisou nezávisle, ale za koordinace města 2 neziskové organizace a z krajské úrovně působí ve městě 1 terénní pracovník, který se snaží pomáhat v těžkých životních situacích těchto občanů. Dále je zde vybudovaný klub pro mladé lidi, který financovalo město a je v něm organizovaná činnost pro děti a mládež (školního věku při přechodu na střední školy), která by mohla být ohrožena škodlivými patologickými jevy středoškolské mládeže (drogová problematika, alkoholismus atd.)

Další věcí, kterou by obyvatelé mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko rádi změnili, je zvýšení občanské vybavenosti. V daném území je pouze dostupná základní síť občanské vybavenosti, tedy např. obchodní provozovny a další drobné služby (zejména v menších obcích). Kapacita a sortiment těchto služeb většinou odpovídají pouze místním potřebám. I když porovnáme města Hrádek nad Nisou a především Chrastavu s jinými podobně velkými městy, které navíc plní více funkcí spádových center, je nabídka provozoven na Hrádecku-Chrastavsku výrazně nižší. Jasným důvodem je určité výborná dostupnost Liberce, které v rámci vybavenosti představuje regionální centrum. Pro všechny obyvatele však není možné dojíždět do blízkého Liberce. Především se jedná o starší obyvatele menších obcí. Navíc v těchto obcích vzhled některých provozoven a kvalita nabízených služeb není zcela uspokojivá. Podle obyvatel to souvisí s ekonomickou situací

provozovatelů a kupní silou obyvatel. O zlepšení občanské vybavenosti, především z hlediska obchodu, se mohou postarat i sami obyvatelé a to např. v podobě soukromého podnikání. Sami tak mohou pro sebe zajistit důležité potřeby.

Za další problémy či nevýhody oblasti Hrádecka-Chrastavska, které ovlivňují kvalitu životních podmínek, považují lidé hlavně služby, kulturu a pracovní uplatnění. Kulturní vyžití v této oblasti je jednou z oblastí, která je místními obyvateli hodnocena poměrně negativně. Ve všech obcích představují kulturní vyžití především veřejné knihovny, které však představují pouze jednu z mála možností kulturního vyžití v obci. V těchto obcích bývají součástí knihoven jakési klubové místnosti, které slouží příležitostně k pořádání dalších kulturních aktivit (umělecká a spolková činnost). Podle místních obyvatel je to jedna z podmínek pro jakési oživení venkova, zachování kulturních tradic a zabránění nežádoucího odlivu obyvatel do velkých měst. To se obcím však příliš nedaří, protože mnoho obyvatel vyjíždí za kulturním životem do měst, ale jelikož zde nabídka také není příliš rozmanitá, cestují až do krajského Liberce. Obyvatelé by se ale na základě své spolupráce měli snažit o zlepšení kulturního a společenského života v obcích. Více by se měli zapojovat do místních občanských sdružení a spolků a neřešit tuto situaci pouze tím, že za kulturou budou vyjíždět do okolních měst. Měli by se tak sami společně se zástupci obcí snažit o dostatečné kulturní vyžití a tím uspokojení společenského života. Z toho pohledu se však lidé vcelku negativně vyjadřují k mezilidským vztahům. Fungují zde sice kulturní domy a společenské sály, ale měly by být využívány mnohem častěji a zajišťovat tak pravidelné a častější kulturní akce. Otázkou však je, zda většina lidí má o společné kulturní akce skutečný zájem. Z dlouhodobějšího hlediska je tak třeba vyvíjet aktivity k soustavnému posilování prestiže spolkových aktivit a motivovat k členství a aktivnímu zapojení do činností spolků mladší a mladé obyvatele obcí a měst. Tento krok je velice důležitý, jelikož současná společnost vede k jakési individualizaci a anonymitě jednotlivce a spolková činnost umožňuje tento trend alespoň z části omezovat.

Pro zajištění lidských aktivit v komunitě je důležité vedle kulturního vyžití také vyžití sportovní. Co se týče sportovního vyžití v mikroregionu, jsou obyvatelé spokojeni. V každé obci se nachází alespoň jedno sportovní zařízení a další velká nabídka je především Hrádku nad Nisou, ale také i v Chrastavě. Lidé tak mohou naplnit své potřeby a aktivity, především pak mládež a děti. Také zde probíhá řada sportovních akcí, např. různé turnaje a závody. Lidé si chválí značnou přítomnost sportovních klubů a spolků, kde mohou uplatnit své volnočasové aktivity jejich děti a věnovat se tak jejich nejoblíbenějším sportům. Značný počet sportovních zařízení je jedním z faktorů poukazujících na kvalitu životních podmínek v daném území. Přestože v nejmenších obcích je nabídka sportovních akcí dosti omezena, mohou občané obcí navštívit města Hrádek nad Nisou a Chrastava, kde je nabídka mnohem rozmanitější. Z hlediska sportovního vyžití tak lze celou oblast Hrádecka-Chrastavska hodnotit pozitivně.

V rámci mezinárodní spolupráce je také důležité si položit otázku týkající se vztahu zdejších obyvatel se zahraničními sousedy. Vůči zahraničním sousedům jsou čeští obyvatelé poměrně uzavření, zvláště před nimi se mají na pozoru. Tato situace je však velice různorodá a záleží opravdu na jednotlivých lidech. Jsou zde takoví lidé, kteří z města nevyjedou za celý život častěji než třikrát. Pouze v případě, kdy je to opravdu nutné. V tomto směru však od roku 2007 došlo k výraznému zlepšení, jelikož po otevření hranic se prostor otevřel mnohem víc, čímž mohli nabýt pocitu, že už nežijí v území, které

je z jedné strany určitým způsobem uzavřená. Od roku 2007 tak dochází ke zlepšení intenzivních vztahů, ovšem se však stále naleznou lidé, kteří nemají své sousedy rádi, obzvláště když mluví jiným jazykem. Zde je také možné si položit otázku, jak obyvatelé této příhraniční oblasti vnímali vstup ČR do EU. Zdejší občané považují za nejvýraznější změnu to, že přistoupení země pomohlo rozvoji obcí v pohraničí, a to zejména v důsledku zesílené přeshraniční spolupráce. Dá se říci, že postupně dochází k odstranění periferního postavení tohoto území. Poměrně zastoupená skupina obyvatel se domnívá, že vstup do unie pomohl překonat konfliktní minulost z poválečných událostí. Myšlen je odsun německého obyvatelstva. Najdou se ale i takoví obyvatelé, kteří i téměř po dvaceti letech od politického převratu neprojevují o sousedy zájem. V současné době mezi obyvateli stále ještě převládá pojetí pohraničí jako okrajového regionu. Vzhledem ke stálému rozvoji a mezinárodní spolupráci se tato situace z pohledu obyvatel může velice rychle změnit. Intenzivní mezinárodní mezilidské vztahy mají pro rozvoj tohoto území velmi silný význam, jelikož na základě nich může docházet k posílení spolupráce na základě kulturních a společenských akcí, což bude celkově pozitivně ovlivňovat společenský život komunit na území Hrádecka-Chrastavska.

Jak lidé vnímají zdejší oblast v pohraničí? Někteří lidé vnímají zdejší příhraniční území jako místo, které může navázat kontakty se sousedními zeměmi a je tak územím s velkými rozvojovými možnostmi. Vidí zde také možnost obcí získat podporu investic ze zahraničí. Přeshraniční aktivity tak můžou být chápány jako pokus o snížení role hranic. Někteří lidé se však domnívají, že pohraniční oblasti je věnována pouze malá pozornost státu. Někdo vnímá Hrádecko-Chrastavsko také stále jako hospodářsky slabou, přestože se Hrádecko-Chrastavsko z označení hospodářsky slabá oblast vymanilo. Občané tak poukazují na problémy ekonomické, naproti tomu hodnotí ale oblast jako oblast se zdravými životními podmínkami. Pohraničí je také kritizováno z pohledu odlivu mladých lidí z pohraničí směrem do vnitrozemí. Občané dále chtějí, aby se v pohraničí stále podporovalo malé a střední podnikání, cestovní ruch a obecně aby docházelo k posilování občanské společnosti formou spolupráce podnikatelských subjektů, obcí a neziskového sektoru. Podle lidí velký handicap pro přeshraniční spolupráci představují jazykové problémy.

Na základě již zmiňovaných povodní také došlo k určité změně mezilidských vztahů obyvatel mikroregionu. Spousta obcí tvrdí, že je povodně velice sblížily, až byli překvapení, jak si lidé v nouzi dokážou navzájem pomáhat. Ve městě Hrádek nad Nisou byla situace poněkud odlišná a odlišně se chovají lidé dnes po povodních. Z rozdílných reakcí na povodně bylo dosti patrné, koho se povodeň dotkla a koho nikoliv. Právě v Hrádku nad Nisou bylo dost obyvatel, kterých se povodeň vůbec nedotkla, jiným naopak sebrala téměř vše. Vzhledem k tomu, že od povodní už nějaký čas uběhl, tak lidé, jichž se povodeň nedotkla, už toto téma příliš nevnímají. Pro vedení města je tak někdy obtížné zdůrazňovat, že má město problém v ceně několika set milionů, který je nutné vyřešit. S odstupem času bude tento problém stále silnější. Lidé by tak měli pochopit, že zásadní věcí v současné době je výstavba a oprava poničené infrastruktury. Až poté je možné zaměřovat se na vzhled města a tím i požadavky obyvatel. Bohužel takto to funguje u všech živelných katastrof, po kterých vždy nějakou dobu funguje období solidarity, a když už se částečně překoná, stává se mrtvým tématem.

Další oblastí, která se některým obyvatelům – především obyvatelům menších obcí, jeví jako problematická, jsou pracovní příležitosti v daném území. Ty zde totiž nejsou příliš dostatečné a spousta lidí to vidí jako sociální problém ohrožující kvalitní životní

podmínky. Ve všech obcích mikroregionu je pracovních příležitostí méně než ekonomicky aktivních. Vzhledem k velikosti obcí je to však pochopitelné. Většina občanů je tak nucena za práci vyjíždět, jelikož v obcích fungují pouze drobní podnikatelé. Míra nezaměstnanosti tak zde není příliš uspokojivá. Problémem oblasti je i stále rostoucí počet příjemců sociálních dávek sociální péče, který podle občanů také výrazně souvisí se současným štědrým sociálním systémem, který nezaměstnané nemotivuje k hledání pracovního uplatnění. Tyto skupiny lidí jsou pak nejvíce ohrožené sociálně patologickými jevy, jako je kriminalita, dluhy, bezdomovectví, drogy, alkoholismus. Což má opět negativní vliv na spokojený život místních obyvatel.

Důležité je však zmínit, že ve městě Hrádek nad Nisou je relativně dost pracovních příležitostí, občané Hrádku však mají horší pracovní morálku na úrovni dělnických profesí a v místních firmách (zaměřených zejména na automobilový průmysl) tak pracuje hodně zaměstnanců cizinců, např.: polští a ukrajinští občané. Starší pracovníci s praxí a specifickým odborným vzděláním (na všech úrovních) tradičního textilního (závody BENAR, KOLORA, STAP), chemického (závod VULKÁN) či strojírenského průmyslu (závod PRAGA), které zde byly velmi rozšířeny, je většina v důchodu nebo dojíždějí po redukci objemu výroby za prací do blízkého krajského města, a to do firem nadnárodních korporací, které je přeplatí. To platí zejména ve strojírenství, kdy v Hrádku nad Nisou v posledních 20 letech vznikly i nové podniky, ale jsou zaměřené zejména na automobilový průmysl.

Důležitým faktorem pro zjištění, zda lidé mají zájem nebo se opravdu podílejí na rozvoji regionu a rozhodovacích procesech v území, je účast občanů v komunálních volbách. Dle ČSÚ 2010 se účast ve volbách v menších obcích pohybuje nad 60 %. V některých obcích (Bílý Kostel nad Nisou) byla účast dokonce nad 70 %. Také město Hrádek nad Nisou vykazuje více než 50% účast voličů. Oproti tomu ve městě Chrastava se pohybuje účast ve volbách maximálně do 40 % obyvatel. Je zde také nutné zmínit problém, který se však netýká pouze Hrádecka-Chrastavska, ale celého českého venkova. Tímto problémem je nedostatek kvalifikovaných pracovních sil v samosprávných obcích. Důvodem je zřejmě to, že ti nejschopnější a nejkvalifikovanější lidé často nemají o tuto práci v místním zastupitelstvu zájem, nebo je takovýto kvalifikovaných lidí v jednotlivých obcích nedostatek. Ve vedení malých obcí působí tzv. neuvolnění starostové, kteří tuto činnost vykonávají společně s běžným zaměstnáním (resp. až po návratu ze zaměstnání), nebo se jedná o starosty v důchodu. Důvodem je zejména finanční situace těchto obcí.

Aby do rozvoje území byli zapojeni i obyvatelé, je velice důležité, jelikož to může vést k dalšímu správnému směru v rámci rozvoje regionu. Mělo by dojít k dobrému zapojení obyvatel do života v obci, nadšení a podpora společných projektů. Lidé by tak měli dostat prostor k vyjádření svých potřeb a tím společně spět ke kvalitnímu rozvoji a zajištění kvalitních životních podmínek, na základě nichž se budou lidé v daném území cítit dobře a nebudou mít tendenci z místa odcházet za lepšími podmínkami. Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko by tak měl více řešit faktické problémy obyvatel.

Na závěr je důležité zmínit co je cílem mikroregionu v rámci blízké budoucnosti. Prioritou pro nejbližší dobu v rámci rozvoje mikroregionu je po odstranění následků povodní přivést do území investory. To souvisí především s naplněním průmyslové zóny v Hrádku nad Nisou. Mikroregion chce, aby odsud lidé neujížděli za prací, a aby odsud nakonec neodcházeli. Cílem je tak udělat z mikroregionu území, ve kterém se nejen dobře žije, ale kam lidé rádi přijedou na víkend.

10 Závěr

Mikroregion Hrádecko-Chrastavsko je oblastí, která má do budoucna stále výrazný potenciál pro rozvoj svého území. Především hlavní centrum mikroregionu, město Hrádek nad Nisou, má v současné době stále větší tendenci rozvoje. Díky členství ve svazku tří měst Malý Trojúhelník má k tomu velké předpoklady. Celý mikroregion tak usiluje o to, aby zde byly vytvořeny kvalitní podmínky pro život obyvatel a bylo tak zabráněno odchodu mladých perspektivních obyvatel do větších měst. Z tohoto pohledu je tak nutné zajistit dostatečnou kapacitu pracovních příležitostí. Na tom se však již pracuje v podobě výstavby průmyslové zóny u Hrádku nad Nisou. Dále mikroregion věnuje pozornost rozvoji cestovního ruchu, pro který má obrovský potenciál nejen díky příhraniční poloze, ale také díky zdravému přírodnímu prostředí.

Hlavním cílem celé této práce bylo zjistit, jak mikroregion naplňuje strategické cíle stanovené ve svých rozvojových dokumentech. Rozvojové cíle jsou naplňovány především dvěma hlavními centry mikroregionu, jimiž jsou města Hrádek nad Nisou a Chrastava, jelikož mají pro rozvoj dostatečné finanční zdroje. Menší obce už na tom jsou s rozvojem svého území o něco hůře, ale v rámci spolupráce se do rozvoje území také zapojují. Mikroregion tak řeší problémy, které jsou společné pro všechny obce. Na základě řešení těchto problémů stanovuje a ve velké míře realizuje potřebné rozvojové projekty. Na tyto projekty jsou získávány finanční zdroje jak z rozpočtů jednotlivých obcí, tak z různých dotačních programů.

Pozornost je především věnována projektům týkající se zlepšení dopravní a technické infrastruktury, která v území není příliš vyhovující. Je však důležitá pro zajištění kvalitních životních podmínek. Tyto projekty však obce řeší sami, mikroregion pouze pomáhá při strategii jak jednat s krajem zejména ohledně problematiky s dopravou. Pro kvalitní životní podmínky v daném území byla také potřeba vytvořit zázemí pro volnočasové aktivity. Mikroregion tuto situaci řeší především stálou modernizací, rekonstrukcí a výstavbou sportovní infrastruktury. Významným projektem v této oblasti byla realizace Multifunkčního centra Trojzemím, která výrazně zlepšila kulturní život nejen v Hrádku nad Nisou ale i celém blízkém okolí.

V rámci regionálního rozvoje však mikroregion zaměřuje nejvíce svou pozornost na rozvoj cestovního ruchu v celém území. Právě cestovní ruch je totiž jednou z rozvojových oblastí, která zde má obrovský potenciál. Jen je třeba tento potenciál dostatečně využít a stále posilovat. Rozvojové aktivity v rámci celého mikroregionu včetně obou měst, jsou směřovány především k budování a zkvalitňování turistických tras a cyklostezek a také k propagaci celého mikroregionu za účelem přilákat do území turisty. Díky příhraniční poloze je zde veliký potenciál rozvoje cestovního ruchu nejen ze strany českých, ale i zahraničních turistů.

V rámci budoucího rozvoje by měl mikroregion dále směřovat aktivity pro zlepšení turistické infrastruktury. Dále by se měl snažit do území přilákat významné investory, a to nejen za účelem naplnění průmyslové zóny v Hrádku nad Nisou, ale také za účelem řešení problematiky zpustlých ploch neboli tzv. brownfields a najít tak společně vhodná využití. V současné době je však hlavní prioritou odstranit následky po srpnové povodni, která výrazně zasáhla obrovskou část mikroregionu.

Cílem mikroregionu je vytvořit území, kam lidé nejen rádi přijedou na víkend, ale také kde se bude dobře žít. Z tohoto důvodu je tak nutné, aby se mikroregion více zajímal o potřeby místních komunit, s jejichž pomocí se může dále rozvíjet ještě lepším směrem.

Důležitým krokem v rámci rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko by mělo být provedení aktualizace rozvojových dokumentů, které jsou již zastaralé. Na základě aktualizovaných cílů a opatření se bude mikroregion snažit o další rozvoj celého svého území.

Doufám, že tato práce bude alespoň malým přínosem pro rozvoj oblasti Hrádecko-Chrastavsko nebo bude alespoň představovat určitou motivaci v rámci dalšího rozvoje této oblasti.

11 Seznam literatury

Literatura:

- ❖ **AGENTURA REGIONÁLNÍHO ROZVOJE, spol. s r.o. (2001):** Strategie rozvoje mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko: Analýza současného stavu. Liberec, 2001. 24s.
- ❖ **BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002):** Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, klasifikace. Praha: Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80-246-0384-5.
- ❖ **KOLEKTIV AUTORŮ (2004):** Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 447 s. ISBN 80-86473-80-5.
- ❖ **MATES, P., WOKOUN, R. (2001):** Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy. Praha: Prospektrum, 2001. 196 s. ISBN 80-7175-100-6.
- ❖ **MMR ČR (2006):** Strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha, 2006. 163 s. ISBN 80-239-7497-1.
- ❖ **TIMULÁK, J. (2003):** Strategie rozvoje sportu a tělovýchovy v mikroregionu HRÁDECKO-CHRASTAVSKO: Úvodní studie. Hrádek nad Nisou, 2003.
- ❖ **WOKOUN, R. a kol. (2008):** Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie strategie a programování. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Internetové zdroje:

- ❖ **Český statistický úřad [online]. c.2009-2011: Sčítání lidu: Historie sčítán.** [cit. 2011-06-08]. Dostupné z WWW: http://www.scitani.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/historie_scitani.
- ❖ **Brána Trojzemí [online]. c. 2009-2011. Hrádek nad Nisou, 2010.** [cit. 2011-06-14]. Dostupné z WWW: <http://www.branatrojzemi.cz/index.aspx?rub=260>.
- ❖ **Hrádek nad Nisou [online]. c.2000-2011. Město Hrádek nad Nisou.** [cit. 2011-06-14]. Dostupné z WWW: <http://www.hradek.eu/index.aspx?rub=1>

- ❖ **KOLEKTIV AUTORŮ (2006):** *Rozvojový plán Hrádek nad Nisou 2005-2015* [online]. Hrádek nad Nisou: Město Hrádek nad Nisou, 2006. [cit. 2011-05-28]. Dostupné z WWW: http://www.branatrojzemi.cz/archiv/prilohy/m_clanek/897-1083-01--MuoaSF.pdf

- ❖ **Krajský úřad Libereckého kraje. Odbor regionálního rozvoje a evropských projektů (2007):** *Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013* [online]. Liberec: AGE PLUS, a.s., [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: : http://www.krajlibc.cz/public/orlk/prlk_cerven2007_146dfbf98b.pdf

- ❖ **Krajský úřad Libereckého kraje. Odbor regionálního rozvoje a evropských projektů (2007):** *Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006-2020* [online]. Liberec: AGE PLUS, a.s., 2007. [cit. 2011-06-14]. Dostupné z WWW: http://www.krajlibc.cz/public/orlk/plna_verze_645b76202e.pdf

- ❖ **LABOUNKOVÁ, V. a kol. (2009):** *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 52 s. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z WWW: <http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/regionalnopolitika/Mikroregiony/MetodikaSRDmikroregionu/Metodika.pdf>. ISBN 978-80-87318-02-7.

- ❖ **LAUERMAN, J. (2008):** *Program rozvoje města Chrastava 2009-2013* [online]. Liberec, 2008. [cit. 2011-05-29]. Dostupné z WWW: http://www.chrastava.cz/mesto/rozvoj1/prmchh_a_v3.pdf

- ❖ **Liberecký kraj (2010):** *Databáze brownfields* [online]. [cit. 2011-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www2.krajlibc.cz/index.php?page=3531&REDIRECTED=true&c=55a308c1a08b94eb52a069a5e3e49671>

- ❖ **Město Chrastava** [online]. Městský úřad v Chrastavě. [cit. 2011-06-09]. Dostupné z WWW: <http://www.chrastava.cz/>

- ❖ **Ministerstvo vnitra ČR (2010):** *Statistiky: Počty obyvatel v obcích*. [online]. [cit. 2011-06-08]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

- ❖ **PERLÍN, R. (2006):** *Strategický plán mikroregionu: Metodická příručka pro zájemce o strategické plánování ve venkovských mikroregionech a obcích*. [online]. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2006. 76 s. [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <http://fondyeu.kr->

stredocesky.cz/viewDocument.asp?document=18236 Perlín Strategický plán mikroregionu

- ❖ **ŠKRABAL, I. a kol. (2006):** *Metodika zavádění managementu rozvoje mikroregionů*. [online]. Přerov: CpKP, 2006. 182 s. [cit. 2011-05-09]. Dostupné z WWW: http://www.cpkp.cz/files/file/vydavatelstvi/met_mikro07.pdf. ISBN 80-86902-39-0.
- ❖ **Zittau, Bogatynia, Hrádek nad Nisou: Svazek měst - Malý Trojúhelník** [online]. c.2003. [cit. 2011-06-07]. Dostupné z WWW: <http://trojuhelnik.mikroregion.info/pages/home/index.aspx>.

Ostatní zdroje informací:

- ❖ **Jiří Timulák**, poradce mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko, vedoucí odboru dotací, rozvoje města a kultury, ústní a písemné sdělení, informace v průběhu zpracování BP
- ❖ Místní obyvatelé v řízených rozhovorech

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Mapa škod po povodních 2010 v Libereckém kraji

Příloha č. 2: Přehledná mapa mikroregionů na území Libereckého kraje

Příloha č. 3: Mapa výstavby silnice I/35 Bílý Kostel nad Nisou – Hrádek nad Nisou

Příloha č. 4: Záplavová území v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

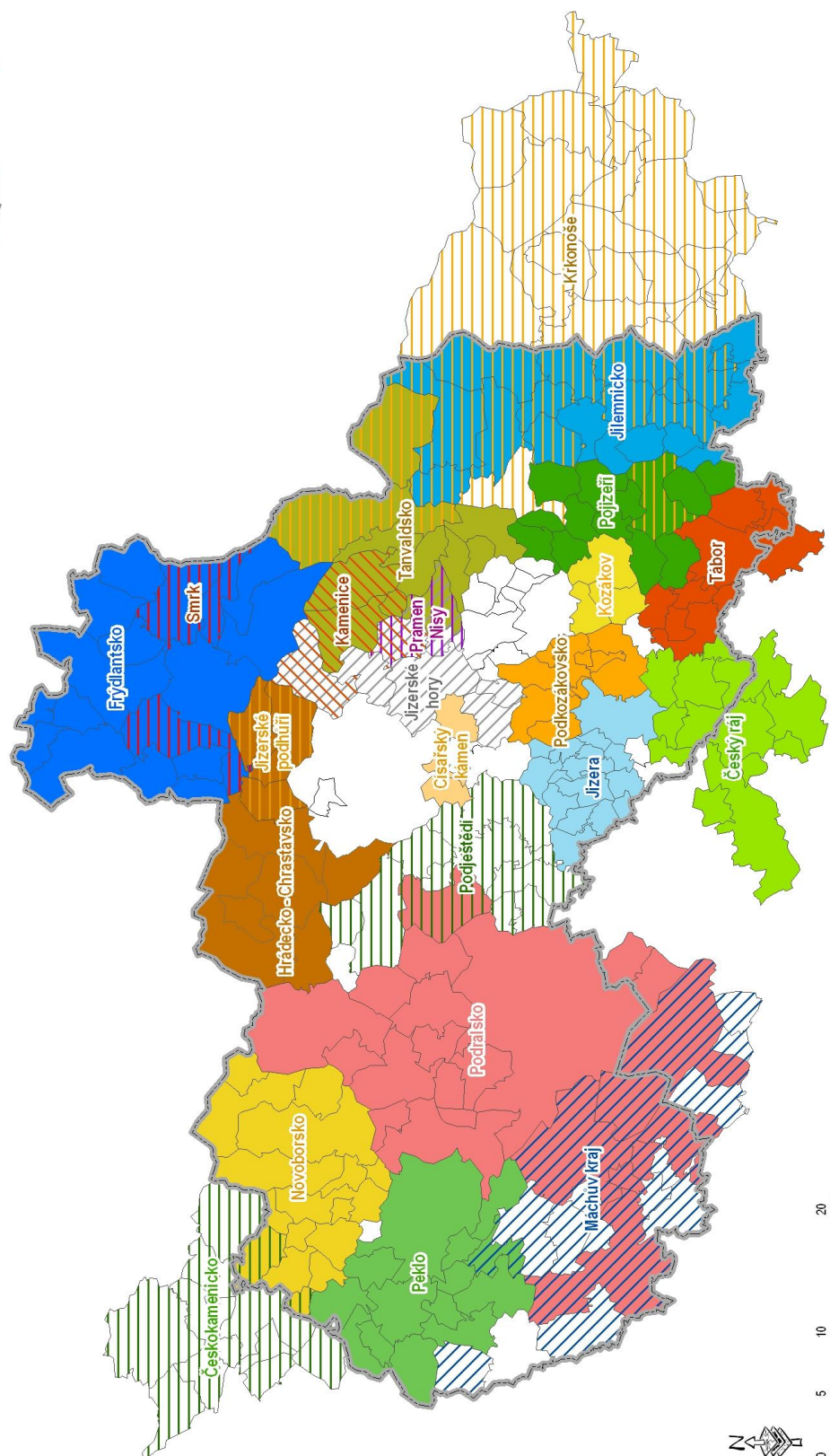
Příloha č. 1 Mapa škod po povodních 2010 v Libereckém kraji

Příloha č. 2 Přehledná mapa mikroregionů na území Libereckého kraje

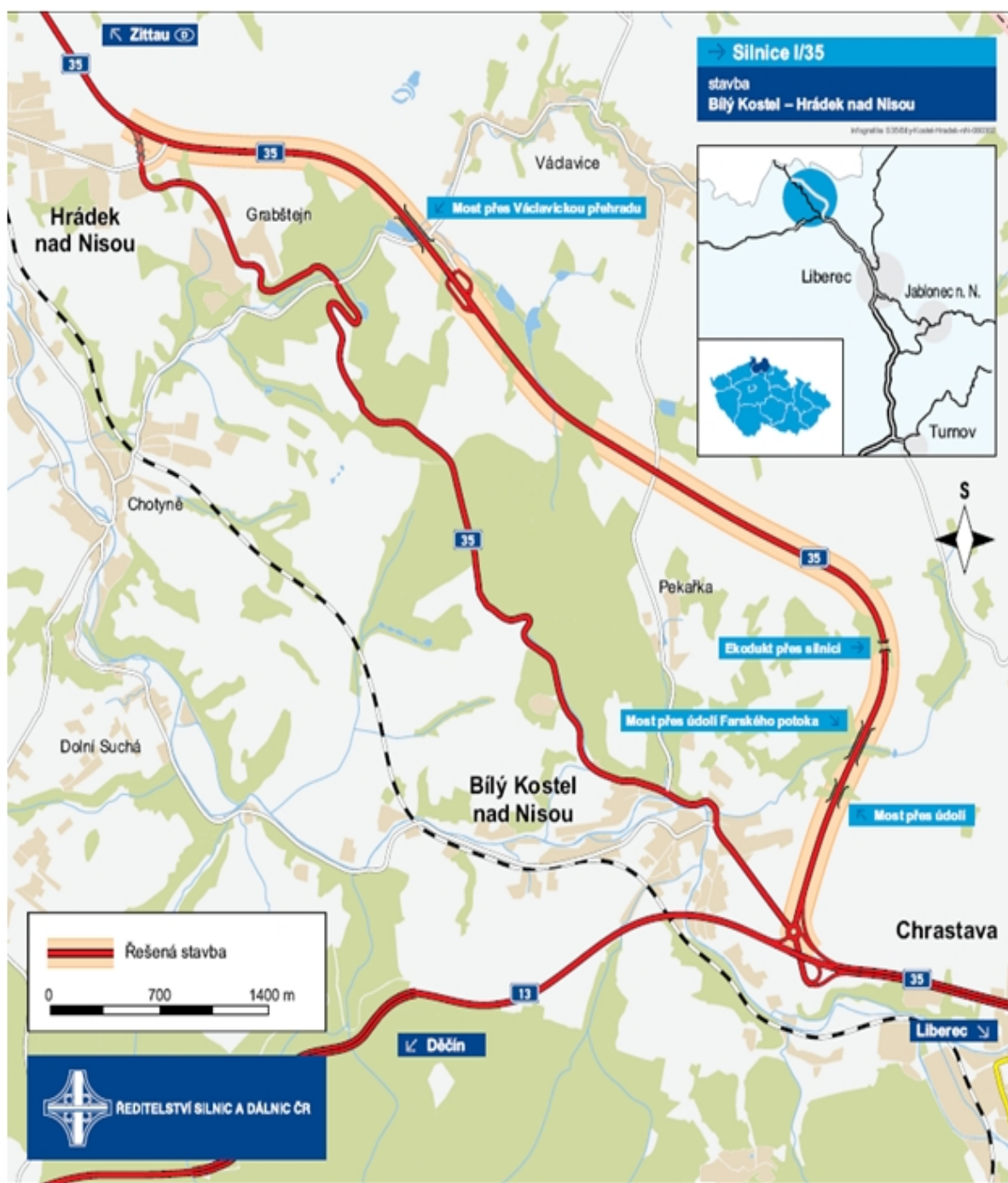
Mikroregiony na území Libereckého kraje

Zdroj dat: ArcČR © 1997 ARCDATA PRAHA, s.r.o.

Zpracoval: odbor regionálního rozvoje a evropských projektů KULK, říjen 2009

Příloha č. 3 Mapa výstavby silnice I/35 Bílý Kostel nad Nisou – Hrádek nad Nisou

Příloha č. 4 Záplovová území v mikroregionu Hrádecko-Chrastavsko

